

ΧΑΡΟΚΟΠΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΣΧΟΛΗ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ, ΓΕΩΓΡΑΦΙΑΣ ΚΑΙ
ΕΦΑΡΜΟΣΜΕΝΩΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΓΕΩΓΡΑΦΙΑΣ

**«Η ΑΜΦΙΣΒΗΤΗΣΗ ΤΩΝ ΧΩΡΙΚΩΝ ΟΡΙΩΝ ΤΗΣ
ΣΥΝΘΗΚΗΣ ΤΗΣ ΛΩΖΑΝΝΗΣ ΑΠΟ ΤΗΝ
ΤΟΥΡΚΙΑ: ΟΙ ΕΘΝΙΚΕΣ ΚΑΙ ΟΙ ΔΙΕΘΝΕΙΣ
ΕΠΙΔΙΩΞΕΙΣ ΤΗΣ»**

Πτυχιακή Εργασία

ΡΑΦΑΗΛ ΓΕΩΡΓΙΑΔΗΣ

(Α.Μ 21153)

Αθήνα, Φεβρουάριος, 2019

ΧΑΡΟΚΟΠΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΣΧΟΛΗ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ, ΓΕΩΓΡΑΦΙΑΣ ΚΑΙ
ΕΦΑΡΜΟΣΜΕΝΩΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΓΕΩΓΡΑΦΙΑΣ

Εγκρίθηκε από τριμελή εξεταστική επιτροπή

Αθήνα, 07/03/19

ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ

Επιβλέπων Καθηγητής

Κρητικός Ι.Γεώργιος

Καθηγητής, Τμήμα Γεωγραφίας
Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο

Μέλος επιτροπής

Παπαδόπουλος Γ.Απόστολος

Καθηγητής, Τμήμα Γεωγραφίας
Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο

Μέλος επιτροπής

Μαυρομάτης Γεώργιος

Επίκουρος Καθηγητής, Τμήμα Γεωγραφίας
Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο

Δήλωση μη λογοκλοπής

Δηλώνω υπεύθυνα και γνωρίζοντας τις συνέπειες του Ν. 2121/1993 περί Πνευματικής Ιδιοκτησίας, ότι η παρούσα προπτυχιακή εργασία είναι εξ ολοκλήρου αποτέλεσμα δικής μου ερευνητικής εργασίας, δεν αποτελεί προϊόν αντιγραφής ούτε προέρχεται από ανάθεση σε τρίτους. Επιπλέον όλες οι πηγές που χρησιμοποιήθηκαν (κάθε είδους, μορφής και προέλευσης) για τη συγγραφή της περιλαμβάνονται στη βιβλιογραφία και από όσο γνωρίζω η εργασία μου δε συκοφαντεί πρόσωπα, ούτε προσβάλλει τα πνευματικά δικαιώματα τρίτων.

Τέλος, αποδέχομαι ότι η ΒΚΠ μπορεί, χωρίς να αλλάξει το περιεχόμενο της εργασίας μου, να τη διαθέσει σε ηλεκτρονική μορφή μέσα από την ψηφιακή βιβλιοθήκη της, να την αντιγράψει σε οποιοδήποτε μέσο ή/και σε οποιοδήποτε μορφότυπο καθώς και να κρατά περισσότερα από ένα αντίγραφα για λόγους συντήρησης και ασφάλειας.

Γεωργιάδης Ραφαήλ

Υπογραφή

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Η παρούσα Πτυχιακή μελέτη, πραγματοποιήθηκε στο πλαίσιο εκπόνησης πτυχιακής εργασίας για την απόκτηση προπτυχιακού τίτλου σπουδών από το τμήμα Γεωγραφίας του Χαροκόπειου Πανεπιστημίου.

Άμεσος επιβλέπων, ήταν ο Καθηγητής κ. Κρητικός Ι. Γεώργιος στον οποίο οφείλω θερμές ευχαριστίες για την ανάθεση του θέματος της Προπτυχιακής μελέτης. Ιδιαίτερα θα ήθελα να τον ευχαριστήσω για την καθοδήγηση, τη συμπαράσταση και την έμπρακτη βοήθεια του, ο οποίος κατανοώντας την ιδιαιτερότητα των επαγγελματικών μου υποχρεώσεων με ενθάρρυνε συνεχώς αφενός μεν για την ολοκλήρωση της μελέτης, αφετέρου δε για την επίτευξη των μελλοντικών μου στόχων.

Ιδιαίτερα θα ήθελα να κάνω μια μνεία και να εκφράσω τις ευχαριστίες μου στους συναδέλφους μου, των οποίων η συμβολή ήταν καθοριστικής σημασίας και των οποίων η συμπαράσταση και οι προσωπικές εμπειρίες αποτέλεσαν έμπνευση στις προσπάθειες μου, με σκοπό την ολοκλήρωση και επιτυχή εκπόνηση της πτυχιακής μου εργασίας.

Τέλος η παρούσα μελέτη αφιερώνεται στον πατέρα μου για την έμπρακτη στήριξη του όλα αυτά τα χρόνια στον παράλληλο επαγγελματικό και φοιτητικό μου στίβο.

Αθήνα, Φεβρουάριος 2019

Γεωργιάδης Μ. Ραφαήλ

«Το δίκαιο δεν είναι τίποτα άλλο από το συμφέρον του ισχυρού»

Θρασύμαχος, Πλάτωνος Πολιτεία Α΄

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Είναι γεγονός πως η σύναψη μίας συνθήκης ειρήνης κατά το ρου της ανθρώπινης ιστορίας είναι πάντα απόρροια δύο πραγμάτων. Αρχικά της συνθηκολόγησης μεταξύ των πλευρών που την απαρτίζουν, η οποία δηλώνει και το πέρας των εχθροπραξιών σε μια δεδομένη χρονική στιγμή και δεύτερον την «υπόσχεση» πως δεν θα υπάρξουν παρόμοια φαινόμενα επιθετικής δράσης στο μέλλον, εξασφαλίζοντας έτσι την αρμονική συνύπαρξη των λαών σε μια σαφώς προσδιοριζόμενη γεωγραφική περιοχή.

Ωστόσο η επιστήμη της Ιστορικής Γεωγραφίας, δυστυχώς δεν επαληθεύει πάντα τη παραπάνω ερμηνεία του όρου “συνθήκη ειρήνης” δεδομένου του πλήθους των παραδειγμάτων των οποίων αυτή έχει να μας διδάξει σήμερα. Για του λόγου το αληθές η Συνθήκη της Λωζάννης η οποία αποτελεί και αυτή μια ειρηνευτική συνθήκη η οποία υπεγράφη στο Palais de Rumine στη Λωζάννη της Ελβετίας, στις 24 Ιουλίου του 1923, τείνει δυστυχώς σήμερα να αποτελέσει με τη σειρά της ένα πολύ χαρακτηριστικό παράδειγμα.

Αντικείμενο της παρούσας μελέτης, λοιπόν, είναι αφού κατανοήσει σε βάθος το περιεχόμενο της Συνθήκης της Λωζάννης να επικεντρωθεί έπειτα στα αίτια της αμφισβήτησης στα οποία υπόκειται σήμερα από την πλευρά της Δημοκρατίας της Τουρκίας η συνθήκη αυτή. Επιπλέον δεν είναι κρυφό ότι η πολιτική ατζέντα της γείτονας χώρας έχει αναδείξει ως μείζον θέμα την αναθεώρηση της Συνθήκης της Λωζάννης με κάποια άρθρα της μάλιστα να χρήζουν και αντικείμενο άμεσης επαναδιαπραγμάτευσης, γεγονός που έχει προκαλέσει ανησυχία ως προς τις επιδιώξεις της Τουρκίας τόσο στην εθνική όσο και στη διεθνή πολιτική και στρατιωτική σκακιέρα.

Η παρούσα μελέτη η οποία εξετάζει τη παραπάνω παραδοχή χωρίζεται σε δύο κύρια μέρη. Στο πρώτο μέρος αναγράφονται τα στοιχεία, η μέθοδος της πρωτογενούς έρευνας καθώς και η ανάλυση του περιεχομένου της Συνθήκης της Λωζάννης και των κατά περίπτωση άρθρων που σχετίζονται με το θέμα της παρούσας εργασίας. Στο δεύτερο μέρος περιλαμβάνονται αφενός μεν τα αποτελέσματα της έρευνας και τα συμπεράσματα που προκύπτουν από αυτήν,

αφετέρου δε εκτιμώνται όλες οι μελλοντικές συνέπειες που πιθανόν εκδηλωθούν εις βάρος της Ελλάδας εκ μέρους της τουρκικής εξωτερικής πολιτικής.

Τέλος μελετώντας όλα τα παραπάνω υπό το πρίσμα της επιστήμης της στρατηγικής και αξιοποιώντας τα ευρήματα ως κατάλληλα εργαλεία η μελέτη καταλήγει σε κάποια συμπεράσματα τα οποία έχουν ως σκοπό να απαντήσουν σε ερωτήματα τα οποία γεννιούνται από τις συνεχείς παραβάσεις και παραβιάσεις επί των κανόνων που διέπουν τη Συνθήκη της Λωζάννης. Μία συνθήκη με οικουμενική αναγνώριση.

Λέξεις κλειδιά : Ειρηνευτική συνθήκη, παραβιάσεις, παραβάσεις, στρατηγική, επιδιώξεις

ABSTRACT

It is a worldwide fact that the conclusion of a peace treaty throughout the human history is always the result of two main things. Originally capitalizing on the sides that make up it, which also indicates the end of hostilities at a given time, and second, the promise to each other that there will be no such a phenomenon in the future, thus ensuring the harmonious co-existence of the local people in a clearly defined geographical area.

However, the science of history, unfortunately, does not always verify the above interpretation of the term "peace treaty", by giving us many examples that actually can teach us a lot today. For this reason, the Treaty of Lausanne, which is also known as a peace-treaty was signed at Palais de Rumine in Lausanne, Switzerland, on July 24, 1923. Nowadays unfortunately this Treaty tends to be a very characteristic example for both countries Greece and Turkey.

So the purpose of this study is therefore once understand in depth the content of the Treaty of Lausanne and then focus on the causes of the dispute which is a currently subject from the part of the Republic of Turkey. Moreover, it is not hidden fact that Turkish' s political agenda has highlighted this fact as a major issue , making in that way the revision of the Treaty of Lausanne an immediate need for the country. After all, this behavior has raised concerns about Turkey's aspirations both in national and in the international political and military chessboard.

The present study examining the above assumption is divided into two main parts. The first part includes the primary research, the method and analyzes the contents of the Lausanne Treaty and the case-by-case articles related to the subject of this study, and the second part includes the results and all the future threats that Greece may face as a consequence of the Turkish outer policy.

Finally, studying all of the above under the prospect of the Strategy and exploiting the findings, the whole material was used as the appropriate tool in order to reach into a valid conclusion aimed at answering questions arising from continued breakings and violations of the rules governing the Treaty of Lausanne. A treaty with universal recognition.

Keywords: *peace-treaty, aspirations, breakings & violations of the rule, strategy*

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

ABSTRACT

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΕΙΚΟΝΩΝ

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΠΙΝΑΚΩΝ

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΓΡΑΦΗΜΑΤΩΝ

ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ

A ΜΕΡΟΣ

Κεφάλαιο 1^ο Ερευνητικό Μέρος

1.1 Ερευνητική μεθοδολογία.....	16
1.2 Σκοπός και διατύπωση των υποθέσεων έρευνας.....	16
1.3 Σχεδιασμός της μελέτης	
1.3.1 Πλαίσιο διεξαγωγής της μελέτης και διαδικασία συλλογής δεδομένων....	17
1.3.2 Περιγραφή του πληθυσμού της μελέτης.....	18
1.3.3 Στάθμιση, Εγκυρότητα και Αξιοπιστία των ερωτηματολογίων.....	19

Κεφάλαιο 2^ο Το ιστορικό της Συνθήκης της Λωζάννης

2.1 Το νομικό πλαίσιο μιας διεθνούς συνθήκης.....	21
2.2 Η Συνθήκη της Λωζάννης.....	24
2.3 Τα εδαφικά ζητήματα που ρυθμίζει η συνθήκη.....	28
2.3.1 Το ιδιαίτερο καθεστώς της Κύπρου	31
2.4 Η πολιτική πραγματικότητα της συνδιάσκεψης της Λωζάννης.....	34
2.5 Τα παράδοξα της Συνθήκης της Λωζάννης.....	37
2.6 Η σημασία της συνθήκης για την Τουρκία.....	40
2.7 Η σημασία της συνθήκης για την Ελλάδα.....	42
2.8 Η εφαρμογή της Συνθήκης της Λωζάννης σήμερα.....	44

Κεφάλαιο 3^ο Το καθεστώς του Αιγαίου

3.1 Υφαλοκρηπίδα και Αποκλειστική Οικονομική Ζώνη.....	45
3.2 Διαγράμματα Voronoi και τριγωνοποίηση Delaunay.....	47
3.2.1 Η στρατηγική θέση της Μεγίστης στην ελληνική ΑΟΖ.....	49
3.3 Εθνικός Εναέριος Χώρος και F.I.R.....	52
3.4 Εθνικά Χωρικά Ύδατα και Συνορεύουσα ζώνη.....	56

B ΜΕΡΟΣ

Κεφάλαιο 4^ο Αποτελέσματα

4.1 Εθνικές επιδιώξεις της Τουρκίας.....	58
4.1.1 Αίτια επιθετικής πολιτικής της Τουρκίας.....	59
4.1.2 Η σημασία της θρησκείας στην Τουρκία σήμερα.....	60
4.2 Ελληνοτουρκικές σχέσεις.....	62
4.2.1 Περιστατικά επιθετικής πολιτικής και η σημασία τους.....	63
4.2.2 Επίλυση διαφορών μεταξύ Ελλάδας και Τουρκίας.....	65

Κεφάλαιο 5^ο Συμπεράσματα

5.1 Σχέση δείγματος – συνθήκης.....	68
5.2 Χαραχθείσα τουρκική στρατηγική και πολιτικές σκοπιμότητες.....	68
5.3 Η στάση της Ελλάδας και οι προτάσεις πολιτικής.....	72

ΠΑΡΑΤΗΜΑ

A. Ερωτηματολόγιο	75
B. Καταστατικός χάρτης Ο.Η.Ε. (Άρθρο 51).....	82

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	83
---------------------------	----

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΕΙΚΟΝΩΝ

Εικόνα 2.1: Αντίγραφο της Συνθήκης της Κάδης.....	21
Εικόνα 2.2: Ο Ισμέτ Πασάς γνωστός και ως Ισμέτ Ινονού αργότερα.....	25
Εικόνα 2.3: Ο Λόρδος George Curzon του Κέντλεστοουν.....	25
Εικόνα 2.4: Ο Ελευθέριος Κυριάκου Βενιζέλος.....	25
Εικόνα 2.5: Η ελληνική αντιπροσωπεία.....	27
Εικόνα 2.6: Η τουρκική αντιπροσωπεία στο συνέδριο της Λωζάννης.....	27
Εικόνα 2.7: Η αίθουσα του Palais de Rumine όπως διατηρείται σήμερα στην οποία και υπεγράφη η συνθήκη το 1923.....	27
Εικόνα 2.8: Απεικόνιση της πορείας των προσφύγων μετά την εκκένωση της Ανατολικής Θράκης.....	29
Εικόνα 2.9: Γεωγραφική απεικόνιση ανά σφαίρας επιρροής όπως αυτή θα προέκυπτε από τον διαμελισμό της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας.....	36
Εικόνα 2.10: Τα σύνορα της νεοσύστατης Τουρκίας όπως αυτά χαρτογραφούνται από τον Lieutenant-Colonel Lawrence Martin.....	39
Εικόνα 3.1: Γεωγραφική απεικόνιση σημείων στον χώρο και περιοχών κατόπιν ομαδοποίησης Voronoi.....	48
Εικόνα 3.2: Γεωγραφική απεικόνιση σημείων στον χώρο μέσω τριγωνοποίησης Delaunay.....	48
Εικόνα 3.3: Γεωγραφική απεικόνιση της οριοθέτησης της ελληνικής ΑΟΖ εκ μέρους της Ελλάδας.....	50
Εικόνα 3.4: Γεωγραφική απεικόνιση μέρους της τουρκικής ΑΟΖ εκ μέρους της Τουρκίας.....	50
Εικόνα 3.5: Γεωγραφική απεικόνιση των περιοχών ευθύνης (upper airspace) των χωρών της Ευρώπης.....	53
Εικόνα 3.6: Γεωγραφική απεικόνιση των περιοχών ευθύνης (lower airspace) των χωρών της Ευρώπης.....	53
Εικόνα 3.7: Η πρόταση της Τουρκίας για συνυπευθυνότητα στο Αιγαίο με τομέα ευθύνης ανατολικότερα του 25 ^{ου} μεσημβρινού.....	55
Εικόνα 3.8: Γεωγραφική απεικόνιση της Αιγιαλίτιδας ζώνης.....	57

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΠΙΝΑΚΩΝ

Πίνακας 1: Σύνολο ερωτηθέντων ανά φύλο και κλάδο των Ε.Δ.....	19
Πίνακας 2: Σύνολο ερωτηθέντων ανά γνωστικό επίπεδο.....	58
Πίνακας 3: Σύνολο απαντήσεων για τα αίτια της επιθετικής πολιτικής της Τουρκίας.....	60
Πίνακας 4: Σύνολο απαντήσεων για τη σημασία του θεσμού της θρησκείας στην Τουρκία.....	61
Πίνακας 5: Σύνολο απαντήσεων για τα κρίσιμα περιστατικά μεταξύ Ελλάδας-Τουρκίας.....	63
Πίνακας 6: Σύνολο απαντήσεων για το ενδεχόμενο επίλυσης διαφορών μεταξύ Ελλάδας-Τουρκίας.....	66
Πίνακας 7: Σύνολο απαντήσεων για τη πιθανότητα σύρραξης μεταξύ Ελλάδας-Τουρκίας.....	66

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΓΡΑΦΗΜΑΤΩΝ

Γράφημα 1: Σύνολο ερωτηθέντων ανά φύλο και κλάδο των Ε.Δ.....	18
Γράφημα 2: Σύνολο ερωτηθέντων ανά γνωστικό επίπεδο.....	58
Γράφημα 3: Σύνολο απαντήσεων για τα αίτια της επιθετικής πολιτικής της Τουρκίας.....	60
Γράφημα 4: Σύνολο απαντήσεων για τη σημασία του θεσμού της θρησκείας στην Τουρκία.....	61
Γράφημα 5: Σύνολο απαντήσεων για τα κρίσιμα περιστατικά μεταξύ Ελλάδας-Τουρκίας.....	63
Γράφημα 6: Σύνολο απαντήσεων για το ενδεχόμενο επίλυσης διαφορών μεταξύ Ελλάδας-Τουρκίας.....	66
Γράφημα 7: Σύνολο απαντήσεων για τη πιθανότητα σύρραξης μεταξύ Ελλάδας-Τουρκίας.....	66

ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ

A/Φ	Αεροσκάφος
Ε.Κ.	Εναέρια Κυκλοφορία
Ε.Ε.Χ.	Εθνικός Εναέριος Χώρος
Ε.Κ.Ε.	Εθνικοί Κανόνες Εμπλοκής
Ε.Χ.Υ.	Εθνικά Χωρικά Ύδατα
ΕΛΣΤΑΤ	Ελληνική Στατιστική Αρχή
A/Γ	Απογείωση
Η.Ε.	Ηνωμένα Έθνη
Ο.Η.Ε.	Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών
Π/Γ	Προσγείωση
Π.Α.	Πολεμική Αεροπορία
Π.Ν.	Πολεμικό Ναυτικό
Ν.Μ.	Ναυτικό Μίλι
Σ.Ξ.	Στρατός Ξηράς
Ε.Δ.	Ένοπλες Δυνάμεις
Ε-Δ	Έρευνα και Διάσωση
Σ.Α.	Σώματα Ασφαλείας
Λ.Σ.	Λιμενικό Σώμα
Π.Π.	Παγκόσμιος Πόλεμος
Υ.Π.Α.	Υπηρεσία Πολιτικής Αεροπορίας
Μ.Ε.Α	Μη Επανδρωμένα Αεροσκάφη
ΔΙΑΥΕ	Διπλωματικό & Ιστορικό Αρχείο Υπουργείου Εξωτερικών
ICAO	International Civil Aviation Organization
S.A.R.	Search and Rescue
R.O.E.	Rules of Engagement
U.A.V.	Unmanned Aerial Vehicle
NATO	North Atlantic Treaty Organization

—

A ΜΕΡΟΣ

Κεφάλαιο 1^ο Ερευνητικό Μέρος

1.1 Ερευνητική μεθοδολογία

Η ποιοτική έρευνα που εκτελέστηκε ως ερευνητική μεθοδολογία είχε ως βασικό σκοπό τη διερεύνηση σε βάθος του φαινομένου της αμφισβήτησης της Συνθήκης της Λωζάννης από μέρους της Τουρκίας καθώς και την ερμηνεία της συμπεριφοράς αυτής μαζί με τα όποια αίτια και κίνητρα αυτή συνοδεύεται. Επιπλέον όπως κάθε ποιοτική - βασική ως προς τον σκοπό που αυτή επιδιώκει να επιτύχει μελέτη - έτσι και η παρούσα δε στοχεύει απλά στην περιγραφή της στάσης της Τουρκίας σήμερα αλλά στην ολιστική προσέγγιση αυτής. Με σκοπό την αξιολόγηση και τον έλεγχο της ορθότητας των προαναφερθέντων, εκτός από τις βιβλιογραφικές αναφορές εκτελέστηκε έρευνα σε στελέχη των ελληνικών Ε.Δ. με χρήση δομημένου ερωτηματολογίου αποτελούμενο από στοιχεία κατά βάση κλίμακας Likert (Likert,1932:140) - μεταξύ άλλων (κλίμακες Thurstone και Guttman) - και ερωτήσεις ανοιχτού και κλειστού τύπου. Ο λόγος που επιλέχθηκε η μέθοδος αυτή είναι για τη δυνατότητα που δίνεται στον ερευνητή να χρησιμοποιεί προτάσεις οι οποίες δεν είναι φανερά συνδεδεμένες με τη θέση που εξετάζεται και επίσης διακρίνονται σημαντικά για την αξιοπιστία και την απλότητα τους. Επιπλέον οι απαντήσεις στις ερωτήσεις ανοιχτού τύπου εκτιμάται σημαντική στο πλαίσιο της παρούσας έρευνας δεδομένου ότι σε καθένα από τα ερωτηματολόγια προστίθεται και ο παράγοντας «πείρα» του ερωτώμενου.

Τέλος η επεξεργασία των απαντήσεων είναι ποιοτική αλλά κατόπιν επεξεργασίας πολλές από αυτές κατηγοριοποιήθηκαν προκειμένου να αποδώσουν γραμμικές απεικονίσεις.

1.2 Σκοπός και διατύπωση των υποθέσεων έρευνας

Στο κεφάλαιο αυτό, περιγράφεται η διεξαγωγή της έρευνας η οποία έλαβε χώρα κατά το χρονικό διάστημα Ιούνιος - Αύγουστος του 2018 και στόχευε αρχικά στη διερεύνηση των αιτιών και των συνεπειών του συνόλου των αμφισβητήσεων των χωρικών ορίων της Συνθήκης της Λωζάννης από μέρους της Τουρκίας και δεύτερον πως αυτές ερμηνεύονται από τα σημερινά στελέχη των Ε.Δ. Είναι γεγονός πως στις δημοκρατικές χώρες είθισται οι Ε.Δ. να αποτελούν προέκταση της εκάστοτε πολιτικής ηγεσίας με σκοπό κυρίως την αποτροπή οποιασδήποτε εχθρικής ενέργειας εις βάρος της χώρας και την εξασφάλιση της εθνικής κυριαρχίας. Η παρούσα μελέτη συνεπώς θα προσπαθήσει να απαντήσει σε δύο κρίσιμα ερωτήματα. Πρώτον, «Γιατί Ελλάδα και Τουρκία ως δύο δημοκρατικές χώρες μολονότι κάνουν συνεχώς η μια έκκληση στην άλλη για επίλυση των διαφορών τους σε πολιτικό - διπλωματικό επίπεδο, βρίσκονται τις τελευταίες δεκαετίες σε ένα διαρκή ακήρυχτο πόλεμο;». Αν αποδεχθούμε τη παραπάνω παραδοχή ως θεμέλια ενός δημοκρατικού πολιτεύματος τότε αυτομάτως συμπεραίνουμε πως οι Ε.Δ. της Τουρκίας σήμερα ακολουθούν μια επιθετική πολιτική

ενάντια στη χώρα μας (ως αποτέλεσμα εθνικής πολιτικής γραμμής) της οποίας μάλιστα πρώτοι αποδέκτες γίνονται τα στελέχη των ελληνικών Ε.Δ. που καλούνται να απαντήσουν. Επιπλέον στο δεύτερο ερώτημα στο οποίο θα απαντήσει η μελέτη αυτή είναι: «Ποιες είναι οι αιτίες και ποιες οι επιδιώξεις της Τουρκίας οι οποίες την οδηγούν σήμερα στην αμφισβήτηση διεθνών συνθηκών, ενώ παράλληλα η ίδια αυτοπροβάλλεται ως μια χώρα η οποία σέβεται απόλυτα το διεθνές δίκαιο;»

Η δομή του ερωτηματολογίου αριθμεί 27 συνολικά ερωτήματα καταχωρισμένα σε 4 θεματικές ενότητες. Η δομή των ερωτήσεων ακολουθεί μια συγκεκριμένη σειρά προκειμένου να μπορεί να συσχετισθεί το γνωστικό επίπεδο του ερωτώμενου με το περιεχόμενο των απαντήσεων του. Επίσης μερικά από τα ερωτήματα αναφέρονται σε συμβάσεις και σε συνθήκες ανεξάρτητες με αυτή που πραγματεύεται η συγκεκριμένη μελέτη, ωστόσο κρίνεται σκόπιμη λόγω των σχέσεων αλληλεξάρτησης που αυτές αναπτύσσουν μεταξύ τους.

1.3 Σχεδιασμός της μελέτης

1.3.1 Πλαίσιο διεξαγωγής της μελέτης και διαδικασία συλλογής δεδομένων

Η μελέτη διεξήχθη σε στελέχη των Ε.Δ. (έρευνα ειδικού πληθυσμού) τα οποία υπηρετούν σήμερα στις τάξεις του Στρατού Ξηράς, του Πολεμικού Ναυτικού και της Πολεμικής Αεροπορίας. Παράλληλα γνωρίζοντας το δόγμα των Ελληνικών Ε.Δ. έγινε προσπάθεια να συμμετέχουν στην έρευνα στελέχη από Διοικήσεις και από Επιτελεία εντός και εκτός του νομού Αττικής. Για τη συλλογή των δεδομένων εφαρμόστηκε η μέθοδος της διανομής ερωτηματολογίων τόσο κατόπιν προσωπικής συνάντησης (χωρίς συνεντεύξεις) όσο και μέσω ηλεκτρονικού ταχυδρομείου (email) σε στελέχη που υπηρετούν σε ακριτικές περιοχές. Η συμβολή των τελευταίων στην παρούσα μελέτη εκτιμάται πολύ σημαντική λόγω της ιδιαίτερης βαρύτητας των απόψεων τους επί του θέματος.

Παράλληλα με τα ερωτηματολόγια εδόθησαν και ανοιχτοί αδιαφανείς (κίτρινοι) φάκελοι προκειμένου να εξασφαλιστεί η ανωνυμία και η εμπιστευτικότητα¹ των ερωτηματολογίων κατόπιν συμπλήρωσης τους. Επίσης η διεξαγωγή της έρευνας και η συλλογή δεδομένων πραγματοποιήθηκε με πλήρη σεβασμό προς την ερευνητική διαδικασία χωρίς ίχνος εκπτωτικής παραδοχής, αλλά και όπως η ίδια η ηθική καθώς και ο κώδικας δεοντολογίας προστάζει απέναντι στις αρετές της ειλικρίνειας, της εμπιστευτικότητας και της αντικειμενικότητας.

Τέλος, λαμβάνοντας σοβαρά υπόψιν την ιδιαιτερότητα της φύσης του στρατιωτικού επαγγέλματος αξίζει να αναφερθεί πως επίσης κατεβλήθη κάθε δυνατή προσπάθεια προκειμένου να μη θιχτούν τα υποκείμενα της έρευνας (Λαζαρίδης & Γουργουλιάνης, 1999:16)

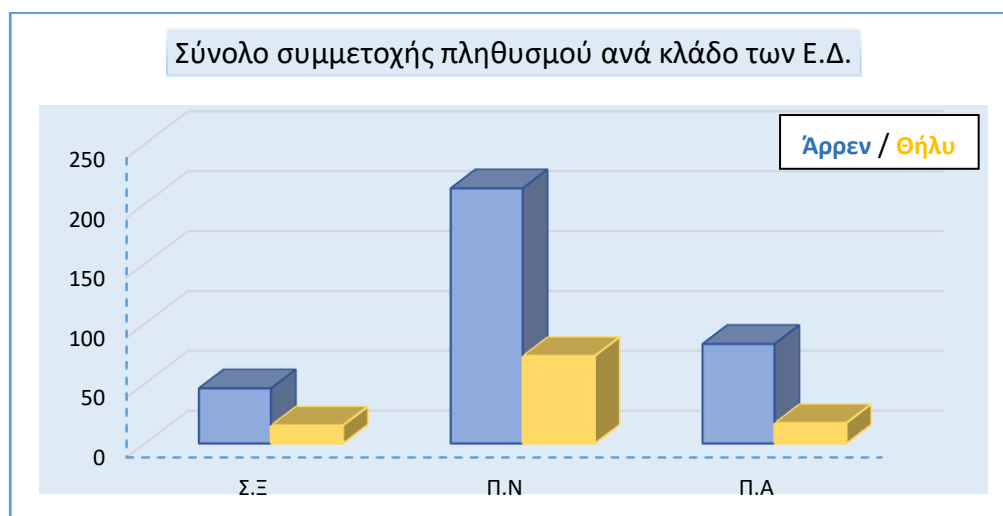
1. Το νομικό πλαίσιο σύμφωνα με το οποίο καθορίζεται η προστασία προσωπικών δεδομένων των ανθρώπων που αποτελούν αντικείμενο έρευνας είναι ο Ν. 2472/1997, Ν. 2819/2000, Ν. 2915/2001, Ν. 3235/2004 και ο Ν. 3471 /2006

1.3.2 Περιγραφή του πληθυσμού της μελέτης

Το σύνολο των ερωτηματολογίων τα οποία συγκεντρώθηκαν στο πλαίσιο της παρούσας μελέτης είναι 447 (response rate) εκ των 550 (eligibility rate) που μοιράστηκαν συνολικά (82% περίπου επί του συνόλου απάντησε). Ο πληθυσμός του δείγματος διαφέρει όχι μόνο ανά Κλάδο αλλά και ανά επιμέρους Σώματα του εκάστοτε Κλάδου (π.χ. πιλότοι της Διοίκησης Αεροπορίας Ναυτικού, Ελεγκτές Εναέριας Κυκλοφορίας, πληρώματα πολεμικών πλοίων, κ.α.) με κυμαινόμενα επίπεδα επιχειρησιακής εμπειρίας τα οποία αντανakλούν τις εθνικές αμφισβητήσεις τόσο σε επιχειρησιακό όσο και σε στρατηγικό επίπεδο. Το 77% του δείγματος ήταν άνδρες ενώ το υπόλοιπο 23% ήταν γένος θηλυκού. Το μεγαλύτερο μέρος αυτών είναι στελέχη (μόνιμα και μη) του Πολεμικού Ναυτικού (64% επί του συνόλου) από μικρές ηλικιακές ομάδες (απόφοιτοι στρατιωτικών σχολών και στρατεύσιμοι) οι οποίες ασκούν τεχνικές εργασίες και εργασίες υποστήριξης έως μεγαλύτερες ηλικιακές ομάδες οι οποίες ασκούν διοικητικά καθήκοντα και στελεχώνουν θέσεις αυξημένης ευθύνης (Υποδιοικητές, Ύπαρχοι, Διοικητές, Κυβερνήτες, Διευθυντές Επιχειρήσεων και Υπόλογοι επιστασιών).

Τέλος εξετάζοντας το δείγμα ως προς την αντιπροσωπευτική του ισχύ κρίνεται ηθικά σωστό να αναφερθεί πως τα ποσοστά του δείγματος που συγκεντρώθηκαν δεν αντιστοιχούν αναλογικά στα ποσοστά του συνόλου του πληθυσμού που υπηρετεί σήμερα στις Ε.Δ. Αν αναλογιστεί ειδικά κανείς πως η δύναμη του Σ.Ξ. αριθμεί 93.000 περίπου στελέχη και είναι ο Κλάδος από τον οποίο συγκεντρώθηκαν τα λιγότερα ερωτηματολόγια, το Π.Ν. αντίστοιχα αριθμεί 30.000 και είναι ο Κλάδος από τον οποίο συγκεντρώθηκαν τα περισσότερα. Συνεπώς μπορεί το σύνολο του δείγματος να στερείται αντιπροσωπευτική ισχύ και ενδεχομένως να αφήνει περιοχές του πληθυσμού ακάλυπτες ωστόσο λαμβάνοντας υπόψιν το διασυμμαχικό και διακλαδικό δόγμα που έχουν υιοθετήσει τα τελευταία χρόνια οι ελληνικές Ε.Δ. εκτιμάται ότι το σφάλμα εκτίμησης θα μπορεί να περιοριστεί σημαντικά.

Διάγραμμα 1

Πίνακας 1: Σύνολο ερωτηθέντων ανά φύλο και κλάδο των Ε.Δ.

ΚΛΑΔΟΣ/ΦΥΛΟ	ΑΡΡΕΝ	ΘΗΛΥ	ΣΥΝΟΛΟ
Σ.Ξ.	46	15	61
Π.Ν.	213	73	286
Π.Α.	83	17	100
ΣΥΝΟΛΟ	342	105	447

1.3.3 Στάθμιση, Εγκυρότητα και Αξιοπιστία των ερωτηματολογίων

Δεδομένου ότι η σημαντικότερη διαδικασία σε μια έρευνα τόσο ποσοτική όσο και ποιοτική είναι η έγκυρη και αξιόπιστη συλλογή των δεδομένων με σκοπό την επιβεβαίωση των ερευνητικών υποθέσεων, στην ποιοτική έρευνα τα πράγματα φαινομενικά φαντάζουν πιο περίπλοκα δεδομένου ότι οι ερευνητές έχουν πολλάκις κατηγορηθεί ότι τα ευρήματά τους είναι αποκυήματα φαντασίας και όχι επιστήμη, (Denzin & Lincoln, 2000:8) εξαιτίας κυρίως λόγω της έλλειψης ορθότητας και τεκμηρίωσης των αποτελεσμάτων καθώς και της δυνατότητας του ισχυρού αντίλογου που εύκολα πάντα μπορεί να αντιπαρατεθεί σε μια θέση.

Στην παρούσα περιγραφική έρευνα μολοντί έγινε προσπάθεια εξαρχής για υιοθέτηση – κατόπιν αδείας όπως η ηθική άλλωστε προστάζει - κατάλληλου ερωτηματολογίου από την εθνική και διεθνή βιβλιογραφία η οποία να εξετάζε στο παρελθόν ολικώς ή μερικώς το θέμα που εξετάζει και η παρούσα μελέτη, κάτι τέτοιο ωστόσο αποδείχθηκε άκαρπο κυρίως λόγω του ειδικού πληθυσμού στο οποίο απευθύνεται η παρούσα μελέτη. Ο κύριος λόγος της ενέργειας αυτής εστιάζεται κυρίως στην «υψηλή» εγκυρότητα (validity) και αξιοπιστία (reliability) που θέλουμε να παρουσιάζει το εργαλείο συλλογής δεδομένων που χρησιμοποιούμε (ερωτηματολόγιο) κατόπιν ανάλογης τροποποίησης και έλεγχου καλής εφαρμογής (Riva et al, 2015:599).

Όσον αφορά την εγκυρότητα του ερωτηματολογίου ως μια μεταβλητή η οποία μετρά σε ποιο βαθμό μια κλίμακα μετρά αυτό για την οποία αυτή έχει φτιαχτεί να μετρά αναφέρονται επιμέρους (Cronbach & Meehl, 1955:281) η προβλεπτική εγκυρότητα (predictive validity), η συντρέχουσα εγκυρότητα (concurrent validity), η εγκυρότητα περιεχομένου (content validity) και η εγκυρότητα εννοιολογικής κατασκευής (construct validity). Στο πλαίσιο της παρούσας εργασίας και προς αποφυγή μειωμένης εγκυρότητας περιεχομένου της έρευνας έγινε προσπάθεια να ληφθούν υπόψιν όλες οι διαστάσεις των εδαφικών αμφισβητήσεων στην οποία υπόκειται η Συνθήκη της Λωζάννης σήμερα (τόσο στη θαλάσσια όσο και στην ηπειρωτική και νησιωτική Ελλάδα).

Εξετάζοντας την αξιοπιστία της έρευνας ως τη δυνατότητα επαναληπτικότητας (repeatability) των δεδομένων σε διαφορετικά χρονικά διαστήματα με μικρή μεταβλητότητα στα όρια του αποδεκτού τότε αξίζει να αναφερθεί πως σε κάθε ποιοτική

έρευνα η αξιοπιστία επηρεάζεται από τα υποκείμενα της έρευνας πράγμα που σημαίνει πως μια έρευνα η οποία κρίνεται αξιόπιστη σε ένα συγκεκριμένο δείγμα μπορεί να μην είναι σε κάποια άλλο με αποτέλεσμα να μην ακολουθούν τους κανόνες ελέγχου αξιοπιστίας των ποσοτικών ερευνών (Cohen, Manion & Morrison, 2007: 148).

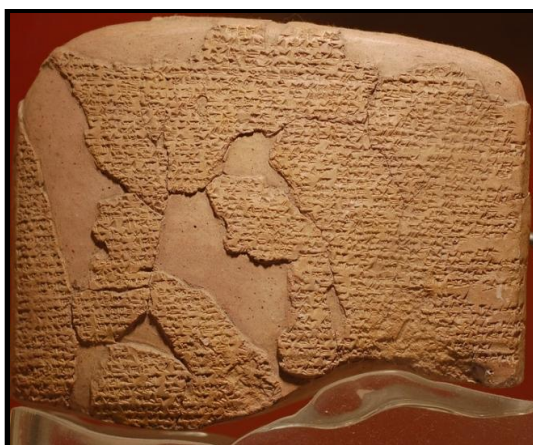
Τέλος θεωρώντας πως η διεξαγωγή πιλοτικής μελέτης (pilot study) αναγνωρίζεται ως ο ακρογωνιαίος λίθος ενός καλού ερευνητικού σχεδιασμού (Hazzi & Maldaon, 2015: 53) έτσι και στην παρούσα μελέτη προς εκτίμηση της εγκυρότητας και της αξιοπιστίας διεξήχθη προκαταρκτική πιλοτική μελέτη σε ένα τυχαίο δείγμα του πληθυσμού μελέτης της τάξης του 5% (25 άτομα). Σε αυτή τη μελέτη εξετάστηκαν επίσης παράμετροι όπως η ορθή διατύπωση των ερωτήσεων, ο χρόνος συμπλήρωσης αυτών καθώς και το ενδιαφέρον του πληθυσμού απέναντι στο προς εξέταση θέμα. Εμφανίζοντας ικανοποιητική εγκυρότητα και αξιοπιστία το ερωτηματολόγιο κρίθηκε σταθμισμένο και μοιράστηκε στον πληθυσμό μελέτης.

Κεφάλαιο 2^ο Το ιστορικό της Συνθήκης της Λωζάννης

2.1 Το νομικό πλαίσιο που καθορίζει μια συνθήκη

Σύμφωνα με τον Αμερικανό Ιστορικό και φιλόσοφο Γουίλ Ντυράν (1885-1981) κατά τη διάρκεια των τελευταίων 3421 χρόνων καταγεγραμμένης ανθρώπινης ιστορίας μόλις 268 χρόνια εξ αυτών έχουν καταγραφεί χωρίς πόλεμο ανά την υφήλιο. Με αυτή την παραδοχή αυτομάτως συμπεραίνουμε πως η ανθρώπινη παρουσία και συμπεριφορά όπως αυτή ορίζεται από διάφορους επιστημονικούς και μη κλάδους (κοινωνιολογία, ανθρωπολογία, πολιτικές επιστήμες, θρησκεία, κ.α.) αναγκάστηκε το μεγαλύτερο μέρος της παρουσίας της στον πλανήτη να πολεμήσει είτε από συμφέρον είτε από ανάγκη. Ως εκ τούτου το αποτέλεσμα της αρμονικής συνύπαρξης μεταξύ των κρατών πρέπει να καθορίζεται από μια σειρά συμφωνιών οι οποίες θα καθορίζουν τη μελλοντική συμπεριφορά του ενός απέναντι στον άλλον. Σύμφωνα με επίσημα στοιχεία των Ηνωμένων Εθνών έχουν καταγραφεί 1154 επίσημες συμφωνίες και συμβάσεις μεταξύ των χωρών αρχής γενομένης ήδη από τα τέλη της 2^η χιλιετία π.Χ

Η πρώτη συνθήκη ειρήνης που έχει δημιουργηθεί φαίνεται να είναι η Συνθήκη της Κάδης (Mark,2012) το 1275 π.Χ. με τα αντιμαχόμενα μέρη να ήταν η Αίγυπτος με βασιλιά τον Ραμσή Β' αφενός και η αυτοκρατορία των Χετταίων με τον βασιλιά Χατουσίλις Γ' αφετέρου. Ο πόλεμος μεταξύ αυτών των δύο έλαβε χώρα στην περιοχή του Ορόντη ποταμού (σημερινή Συρία). Νικητές της μάχης ήταν οι Αιγύπτιοι οι οποίοι υπέγραψαν συνθήκη ειρήνης με τους ηττημένους Χετταίους. Η συνθήκη αυτή περιλάμβανε 20 σημεία τα οποία και οι δύο πλευρές όφειλαν να αποδεχτούν και υπεγράφη 16 χρόνια μετά το πέρας της μάχης. Αυτό που αξίζει να σημειωθεί είναι πως και από τις δύο πλευρές η συνθήκη υπεγράφη μέσω αντιπροσώπων καθώς οι δύο βασιλιάδες δε βρέθηκαν ποτέ μεταξύ τους. Η συνθήκη τέθηκε σε ισχύ για 8 χρόνια, καθώς έπειτα επήλθε η πτώση της αυτοκρατορίας των Χετταίων (Tyldesley,2001).

Εικόνα 2.1: Αντίγραφο της Συνθήκης της Κάδης, (Πηγή: L. M. Clancy, 2009)

Στο πέρασμα των χρόνων ο ορισμός και το νομικό πλαίσιο που καθορίζει μια συμφωνία πέρασε από διάφορα στάδια αποσαφήνισης. Υπάρχουν σήμερα ηθικές, πολιτικές, πολιτιστικές και οικονομικές δυνάμεις που υποχρεώνουν σε συνεργασία και σε κοινή αντιμετώπιση των προβλημάτων τα κράτη. Σ' αυτό το σημείο σπουδαίο ρόλο διαδραματίζει το διεθνές δίκαιο ως ένας συνδετικός κρίκος ανάμεσα στις διαφοροποιήσεις εξασφαλίζοντας τη συνύπαρξη μεταξύ κρατών με ομοειδή διαφορετικά καθεστώτα, προστατεύοντας από την αυθαιρεσία και προσφέροντας οργανωτικό πλαίσιο για συνεργασία και εναλλακτικές λύσεις στη χρήση βίας (Ρούκουνας, 1982:3). Το σύνολο των κανόνων που διέπουν τις σχέσεις μεταξύ δύο ή παραπάνω χωρών αναγράφονται στο Δημόσιο Διεθνές Δίκαιο (με το Ιδιωτικό Διεθνές αποτελούν μαζί το Διεθνές Δίκαιο) και μαζί με αυτές των διεθνών οργανισμών καθορίζονται και όλες εκείνες οι διαδικασίες οι οποίες προβλέπουν τη διαδικασία επικύρωσης μιας συνθήκης, την ερμηνεία της, την καταγγελία, την παραίτηση, την προσχώρηση τρίτου μέλους καθώς και την επιφύλαξη επί μιας συνθήκης από μία χώρα ή σύνολο χωρών. Η συνθήκη στη σύγχρονη εποχή είναι μια συμβατική σχέση μεταξύ κρατών ή διεθνών οργανισμών που αποσκοπεί στην παραγωγή έννομων αποτελεσμάτων (Ρούκουνας, 1982: 65).

Σήμερα σε διεθνές επίπεδο το νομικό πλαίσιο που καθορίζει τις αρχές μιας συνθήκης μεταξύ χωρών ή Διεθνών οργανισμών είναι σύμφωνα με το Δίκαιο των Συνθηκών όπως αυτό καθορίστηκε στη Συνθήκη της Βιέννης του ΟΗΕ το 1969. Η συνθήκη αυτή είχε ως αντικείμενο το καθορισμού του θεσμικού πλαισίου στο οποίο πρέπει να υπόκειται μια συνθήκη μεταξύ κρατών ή Διεθνών Οργανισμών ιδιωτικών και μη καθώς και το πως πρέπει να ερμηνεύονται οι όροι της από τα μέλη της. Μάλιστα η εν λόγω συνθήκη περιορίζει τον προσδιορισμό των συνθηκών μόνο σε εκείνες τις συνθήκες που συνάπτονται μεταξύ κρατών και αφήνει για περαιτέρω ρύθμιση συμφωνίες διεθνών οργανισμών. Συγκεκριμένα το άρθρο 2, παράγραφος 1 προβλέπει ότι η «συνθήκη είναι κάθε διεθνής συμφωνία που συνάπτεται μεταξύ κρατών με έγγραφο τύπο και διέπεται από το διεθνές δίκαιο» (Ρούκουνας, 1982:66). Ενδιαφέρον ωστόσο από νομικής πλευράς προκαλεί το δεύτερο μέρος του κειμένου της Συνθήκης της Βιέννης η οποία στα άρθρα της 48 και 49 προβλέπει ως διάταξη τη διαδικασία προσβολής μιας συνθήκης εφόσον αποδειχθεί πλάνη ή απάτη '*erga omnes*' (Cannizzaro, 2011:420) αντίστοιχα εις βάρος ενός μέλους από ένα άλλο. Επίσης το άρθρο 52 προβλέπει την προσβολή μιας συνθήκης όταν αυτή επιτευχθεί υπό την άσκηση οποιασδήποτε μορφής βίας ή πίεσεως κατά παράβαση των κανόνων του Διεθνούς Δικαίου βασισμένο στην αρχή ότι μια πράξη αδικίας δεν μπορεί ποτέ να δημιουργήσει κάτι δίκαιο, '*ex injuria jus non oritur*' (Cannizzaro, 2011:320)

Όσον αφορά την γείτονα χώρα Τουρκία η παρούσα μελέτη θα εστιάσει στο σύνολο των ενεργειών αυτών στις οποίες η ίδια έχει προβεί μέχρι σήμερα με σκοπό όχι την αναθεώρηση της Συνθήκης της Λωζάννης, δεδομένου ότι κάτι τέτοιο θα ήταν σχεδόν ανέφικτο, αλλά να καταφέρει να παρακάμψει όλο εκείνο το νομικό πλαίσιο που τη δεσμεύει απέναντι στην Ελλάδα προκειμένου να επιτύχει τους σκοπούς της. Είναι βασική αρχή του διεθνούς δικαίου ότι μια συνθήκη δεν μπορεί να ακυρωθεί ή να αναθεωρηθεί μονομερώς και αυτό το γνωρίζει καλά η Άγκυρα. Ειδικά όταν μιλάμε για

διεθνείς συνθήκες είναι ευκόλως εννοούμενο ότι κάθε λέξη που χρησιμοποιείται για τη συγγραφή του κειμένου έχει ιδιαίτερη βαρύτητα πόσο μάλλον όταν το κείμενο το έχουν υπογράψει τελικά όλες οι πλευρές που συμμετέχουν σε μια διαπραγμάτευση. Επομένως από νομικής πλευράς το μόνο που θα ήταν εφικτό είναι η αναμόρφωση μερικών εκ των άρθρων της Συνθήκης της Λωζάννης με μία κοινός αποδεκτή και από τις δύο πλευρές συμφωνία. Ακόμα και ο όρος της επικαιροποίησης που πολλές φορές έχει χρησιμοποιηθεί για τη συνθήκη είναι εσφαλμένος δεδομένου ότι για τη συγκεκριμένη συνθήκη ούτε ημερομηνία λήξεως έχει καθοριστεί αλλά ούτε και κάποιο πέρασ εφαρμογής ισχύος έχει προβλεφθεί.

Ωστόσο κάποτε ο «πατέρας» της Ιστορίας Ηρόδοτος είχε υποστηρίξει πως η ιστορία έχει την τάση να επαναλαμβάνεται με αποτέλεσμα οι μελετητές αυτής μεταξύ άλλων να μπορούν και να προβλέπουν παρόμοιες καταστάσεις στο μέλλον (Βλάχος,1982:7). Ιστορικά οι συνθήκες από τη μεριά τους έχουν αποδείξει πως από τη φύση τους είναι στατικές και με ελάχιστη δυναμική. Επίσης οι ίδιες αδυνατούν να προβλέψουν το μέλλον παρά το γεγονός ότι φτιάχνονται γι' αυτό. Μπορεί να προνοούν για το μέλλον, οι εξελίξεις όμως γύρω από μία κατάσταση ή μια περιοχή δεν είναι ποτέ στατικές ιδίως όταν στον μέλλον γεννιούνται αντικρουόμενα συμφέροντα μεταξύ των χωρών – μελών που αναφέρονται σε αυτήν. Είναι γεγονός πως μια συνθήκη ειρήνης θεσπίζεται για να τερματίσει μια κατάσταση στην οποία ο νικητής και ο χαμένος έχουν εκ των προτέρων κριθεί. Τι γίνεται όμως όταν στο μέλλον και κάτω από κατάλληλες συνθήκες οι ρόλοι αυτοί αντιστραφούν και ο όρος «συνθήκη της ειρήνης» δεν ταυτίζεται με αυτόν της δικαιοσύνης; Ο Γάλλος στρατηγός και πολιτικός Charles de Gaulle (1890-1970) κάποτε είχε πει πως οι συνθήκες που υπογράφονται μεταξύ των χωρών είναι σαν τα λουλούδια και τα νεαρά κορίτσια. Αξίζουν όσο είναι φρέσκες (Cassese, 2001:427).

2.2 Η Συνθήκη της Λωζάννης

Είναι γεγονός πως το πέρας του Α΄ Παγκοσμίου Πολέμου βρίσκει τα αντιμαχόμενα μέρη της επί μια σειρά ετών να προσπαθούν να δώσουν ένα τέλος στην ενδο-ευρωπαϊκή κατά βάση διένεξη που έλαβε χώρα από το 1914 έως το 1918 με μια σειρά από συνθήκες - ειρήνης. Έτσι, με τη Συνθήκη του Νέιγυ, 27 Νοεμβρίου 1919, να ακολουθεί τη Συνθήκη του Μούδρου, 28 Ιουλίου 1918, τη Συνθήκη των Σεβρών, 28 Ιουλίου 1920 έπειτα, φτάνουμε τελικά στη Συνθήκη της Λωζάννης η οποία αποτελεί μια ειρηνευτική συνθήκη που υπεγράφη στο Palais de Rumine, στη Λωζάννη της Ελβετίας, στις 24 Ιουλίου 1923.

Μετά από μια σειρά πολλών εσωτερικών αναταράξεων στην Ελλάδα οι οποίες περιλάμβαναν εκλογές, δημοψηφίσματα, απόπειρες δολοφονίας εναντίον του εθνάρχη Ελευθερίου Βενιζέλου, θλιβερές ταραχές γνωστές και ως «Ιουλιανά» και σε συνδυασμό με τις εύθραυστες ισορροπίες και τις ενδο-συμμαχικές διαφωνίες, φτάνουμε στο θλιβερό γεγονός της Μικρασιατικής Καταστροφής το καλοκαίρι του 1922. Μέσα από σκοτεινά διπλωματικά παιχνίδια των Μεγάλων Δυνάμεων (Γαλλία & Ιταλία), εξοπλίζοντας τον κεμαλικό στρατό και με παράλληλη υλική και ηθική στήριξη από πλευράς ΕΣΣΔ (Σοβιετοτουρκική Συνθήκη Φιλίας και Αδελφότητας, 16 Μαρτίου 1921) με την αποστολή όπλων και χρυσού σε πολύ μεγάλες ποσότητες (Liewellyn-Smith, 1973:297), στις 26 Αυγούστου 1922 ξεσπάει στο Αφίον – Καραχισάρ η μεγάλη τουρκική επίθεση η οποία λίγες μέρες μετά βρίσκει τους Έλληνες της Σμύρνης παραδομένους στο καταστροφικό μένος των Τούρκων. Το γεγονός αυτό μάλιστα οδήγησε στον ενταφιασμό της “Μεγάλης Ιδέας” και επέτρεψε στην Ελλάδα να θέσει στέρεες βάσεις για την οικοδόμηση του ελληνικού κράτους λόγω του καταλυτικού ρόλου που διαδραμάτισαν οι πρόσφυγες της Μικράς Ασίας (Κόντης, 1995:89). Έτσι, με την ανάγκη για άμεση συνθηκολόγηση και χωρίς την ουσιαστική στήριξη των συμμάχων η Ελλάδα περνά ξανά στο τραπέζι των διαπραγματεύσεων στη Λωζάννη της Ελβετίας με τη συνθήκη στην πραγματικότητα να μην είναι κάτι άλλο παρά το αποτέλεσμα μιας δεύτερης επίσημης προσπάθειας ειρήνης μετά την αποτυχημένη Συνθήκη των Σεβρών. Οι χώρες που έλαβαν μέρος στις διαπραγματεύσεις ήταν η Βρετανική αυτοκρατορία, η Γαλλία, η Ιταλία, η Ρουμανία, η Σερβία² η Οθωμανική Αυτοκρατορία (υπογράφοντας ως Τουρκία), η Ελλάδα και η Αυτοκρατορία της Ιαπωνίας.

Η Συνθήκη της Λωζάννης σε εκείνη τη δεδομένη χρονική περίοδος αποτέλεσε την ευκαιρία για τους συμμάχους να ορίσουν σταθερότητα στην Ευρώπη. Δεδομένων, λοιπόν, των νέων συμμαχιών που είχαν αναδειχθεί οι Μεγάλες δυνάμεις άδραξαν την ευκαιρία να μοιράσουν ξένα εδάφη υπό το πρίσμα των συμφερόντων της κάθε χώρας χωριστά, με την οσμή του πετρελαίου από την περιοχή της Μοσούλης (Μαρκεζίνης, 1978:102) και από τις αραβικές χώρες να αναδύεται παράλληλα. Βασικό αντικείμενο της διαπραγμάτευσης ωστόσο ήταν φυσικά να τερματίσει οριστικά τη διαμάχη μεταξύ του βασιλείου της Ελλάδας και της Οθωμανικής αυτοκρατορίας, με τη δεύτερη να διαπραγματεύεται αυτή τη φορά από θέση ισχύος.

2. Το βασίλειο της Σερβίας αποτελούνταν από τα κράτη της Σλοβενίας, της Κροατίας και της Σερβίας, αργότερα γνωστό και ως βασίλειο της Γιουγκοσλαβίας.

Η Συνθήκη της Λωζάννης ουσιαστικά έληξε τη σύγκρουση και καθόρισε τα σύνορα της σύγχρονης Τουρκικής Δημοκρατίας, σύνορα για τα οποία η Τουρκία χρειάστηκε να προβεί σε διπλωματική υποχώρηση καθώς η στρατιωτική της νίκη έναντι των Ελλήνων δεν ήταν αρκετή ώστε να της εξασφαλίσει την απόλυτη κυριαρχία επί των διαπραγματεύσεων. Συγκεκριμένα, η Τουρκία οδηγήθηκε από τους συμμάχους να εγκαταλείψει όποιες φιλοδοξίες πιθανόν να είχε στην περιοχή της Ανατολίας και να απαλλαγεί οριστικά από τις πλούσιες πετρελαϊκές Αραβικές χώρες (Συρία και Ιράκ), με τη Βρετανία παράλληλα να επιδιώκει την υπονόμευση της τουρκικής επιρροής τόσο στην περιοχή του Κιρκούκ όσο και στη Μεσοποταμία με στόχο τη διαίρεση των κουρδικών κατοικημένων περιοχών στην ανατολική Ανατολία. Σε αντάλλαγμα οι Σύμμαχοι αναγνώρισαν την τουρκική κυριαρχία στα νέα σύνορά της θέτοντας έτσι τα θεμέλια για τη διεθνή αναγνώριση της Τουρκικής Δημοκρατίας ως διάδοχη της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας.

Οι κύριοι διαπραγματευτές οι οποίοι έλαβαν μέρος κατά τη διάρκεια της συνδιάσκεψης της Λωζάννης ήταν ο Ελευθέριος Βενιζέλος εκ μέρους της ελληνικής πλευράς, ο İsmet İnönü εκ μέρους της Τουρκίας και ο Λόρδος George Curzon με την ιδιότητα του Υπουργού των Εξωτερικών της Βρετανίας ο οποίος όμως παράλληλα ήταν και ο κύριος διαπραγματευτής των συμμάχων. Ωστόσο η ιστορία έδειξε πως η διάρκεια των διαπραγματεύσεων δεν ήταν και τόσο εύκολη υπόθεση καθώς χρειάστηκαν αρκετοί μήνες για την υπογραφή του τελικού κειμένου. Στις 20 Νοεμβρίου 1922 ξεκίνησε η ειρηνευτική συνδιάσκεψη η οποία όμως μετά από έντονη λεκτική διαμάχη διακόπηκε από τη τουρκική πλευρά η οποία έθετε συνεχώς απαράβατους όρους καθώς αντιλαμβάνονταν ότι κινδύνευε να παρασυρθεί σε ακούσιες παραχωρήσεις και για τις οποίες απαιτούσε χρόνο προς εξέταση, δεδομένου ότι τον τελικό λόγο είχε πάντα η Άγκυρα, γεγονός που μαρτυρούσε την αδυναμία διπλωματικής ικανότητας της τουρκικής αντιπροσωπείας.

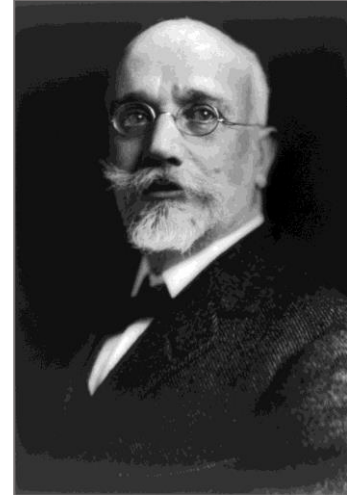
Εικόνα 2.2

Ο Ισμέτ Πασάς γνωστός και ως Ισμέτ Ινονού αργότερα. (Πηγή: Ημερόδρομος, 2016)

Εικόνα 2.3

Ο Λόρδος George Curzon του Κέντλεστοουν (Πηγή: BBC, 2006)

Εικόνα 2.4

Ο Ελευθέριος Κυριάκου Βενιζέλος (Πηγή: Πολιτική και Οικονομία, 2013)

Με μια αλληλουχία ατυχών συμβάντων αρχής γενομένης τον Νοέμβριο του 1922 χρειάστηκε να περάσουν αρκετοί μήνες ως την τελική επανέναρξη των διαπραγματεύσεων στις 23 Απριλίου του 1923. Στο διάστημα αυτό η Βρετανική πλευρά προσπαθούσε να αποκαταστήσει τη διπλωματική της επιρροή με παράλληλο στόχο τη διάσπαση της ρωσοτουρκικής συμμαχίας η οποία είχε προκύψει με τη Συνθήκη του Κάρς στις 16 Μαρτίου 1921 σύμφωνα με την οποία η Ρωσία παραχωρούσε στην Τουρκία τα κατεχόμενα εδάφη του Καρς, Αρνταχάν και Αρτβίν. Παράλληλα προσπαθούσε να επιτύχει την απομόνωση της Γαλλίας και της Ιταλίας με την τελευταία να δείχνει ιδιαίτερα ενοχλημένη με τη στάση που η Βρετανία κρατούσε απέναντι στην Ελλάδα με αποτέλεσμα να τηρεί μια προφανή ανθελληνική στάση (Παπαφλωράτου, 2009:59). Από την πλευρά της η Τουρκία είχε κυριευτεί από αδιαλλαξία θεωρούμενη ότι έπρεπε να αντιμετωπισθεί νικήτρια δύναμη την ώρα που στο εσωτερικό της λάμβαναν χώρα σημαντικές εξελίξεις ως προς την εγκαθίδρυση της κεμαλικής κυβέρνησης η οποία έτεινε προς την απομόνωση του Σουλτάνου από τον τουρκικό στρατό θέτοντας επικεφαλής αυτού τον Μουσταφά Κεμάλ Ατατούρκ. Από την πλευρά της η Ελλάδα προσπάθησε να ισχυροποιήσει τη στρατιά του Έβρου στη Δυτική Θράκη. Σε συνδυασμό μάλιστα με την πειθαρχία που επέβαλε ο διοικητής της στρατιάς Θεόδωρος Πάγκαλος και με τη λήψη σκληρών μέτρων συνέβαλε στη συγκρότηση ενός ισχυρού στρατού³ δίνοντας με αυτό τον τρόπο στον Ελευθέριο Βενιζέλο και τον Λόρδο Κώρζον ένα βαρύ όπλο διαπραγμάτευσης απέναντι στην αδιαλλαξία των Τούρκων. Ο Κεμάλ γνωρίζοντας τα δεδομένα αυτά σε συνδυασμό με το γεγονός ότι ο βρετανικός στόλος ήταν απόλυτα κυρίαρχος στη – στρατηγικής σημασίας - περιοχή των στενών αποφάσισε να μην προχωρήσει σε παρακινδυνευμένες ενέργειες (Σβολόπουλος, 2005:168)

Το τελικό κείμενο της Συνθήκης της Ειρήνης υπογράφηκε οριστικά στις 24 Ιουλίου 1923 και αποτελούνταν από 143 άρθρα, χωρισμένα σε 5 μέρη. Επίσης η συνθήκη συνοδεύτηκε από 17 συμβάσεις, πρωτόκολλα και δηλώσεις τα οποία καθόριζαν πέρα των συνόρων Ελλάδας-Τουρκίας και μια σειρά από οικονομικές εκκρεμότητες των συμβαλλόμενων κρατών οι οποίες δε χρήζουν όμως αντικείμενο ανάλυσης στην παρούσα μελέτη. Επιπλέον καθορίζονταν αυστηρά οι κανόνες που διέπουν τον ασφαλή διάπλου των Στενών, το καθεστώς των μειονοτήτων σε Ελλάδα και Τουρκία, η ανταλλαγή των πληθυσμών, οι αιχμάλωτοι πολέμου, οι πολεμικές αποζημιώσεις και τα στρατιωτικά νεκροταφεία.

3. ΔΙΑΥΕ, ΦΕΚ.93/4/1922, αρ.1805/4143, Αρχηγός Στρατιάς Θράκης προς ύπατο αρμοστή Κωνσταντινούπολης, 19 Οκτωβρίου 1922.

Εικόνα 2.5: Η ελληνική αντιπροσωπεία. Από αριστερά προς τα δεξιά, καθιστοί: Δ. Κακλαμάνος, Ε. Βενιζέλος, Α. Μιχαλακόπουλος, Α. Μαζαράκης (Πηγή:ΕΜΠΡΟΣ,Ημερήσια Εθνική Εφημερίς,1923)

Εικόνα 2.6: Η τουρκική αντιπροσωπεία στο συνέδριο της Λωζάννης. Οι σημαντικότεροι εξ αυτών: Ισμέτ Πασάς (Υπουργός Εξωτερικών, Βουλευτής Αδριανούπολης και αρχηγός της αποστολής), Δρ. Ρίζα Νούρ Μπέι (Υπουργός Υγιεινής και Κοινωνικής Περιθάλψεως) και ο Χασάν Μπέι (Πρώην Υπουργός Τραπεζούντας)

Εικόνα 2.7: Η αίθουσα του Palais de Rumine όπως διατηρείται σήμερα στην οποία και υπεγράφη η συνθήκη το 1923 (Πηγή:Salle de l'aula,2017)

2.3 Τα εδαφικά ζητήματα που ρυθμίζει η συνθήκη

Διαβάζοντας κανείς το πρωτότυπο κείμενο της Συνθήκης της Λωζάννης αφού αναγνώσει στους Πολιτικούς όρους και το Άρθρο 1 το οποίο καθορίζει ουσιαστικά την έναρξη της ισχύος της συνθήκης μεταξύ των κρατών τότε θα συνειδητοποιήσει πως η συνθήκη αμέσως συνεχίζει στο τμήμα Α' και στο Άρθρο 2 με τους εδαφικούς όρους, γεγονός που μαρτυρά πως το εδαφικό ζήτημα ήταν και το σημαντικότερο το οποίο έδειχνε να απασχολεί τη Συνδιάσκεψη.

Η τουρκική αντιπροσωπεία ωστόσο, έθετε σαν βασικό της ζήτημα το καθεστώς της Δυτικής Θράκης και τα νησιά του ανατολικού Αιγαίου (Lawrence, 1943:649) δεδομένου ότι οι υπόλοιπες περιοχές ενδιαφέροντος της Μικράς Ασίας και της Ανατολικής Θράκης είχαν περάσει στην κυριαρχία της Τουρκίας με το τέλος της Μικρασιατικής εκστρατείας και τη βίαιη έξοδο εκατοντάδων χιλιάδων Ελλήνων. Όσον αφορά το σύμπλεγμα των Δωδεκανήσων η Ιταλία αρνήθηκε να συζητηθεί το καθεστώς επί των νήσων αυτών, αλλά η Λέσβος, η Χίος, η Λήμνος, η Σάμος, η Ικαρία και τα άλλα νησιά του ανατολικού Αιγαίου πέρασαν στην κυριαρχία της Ελλάδας (Βερέμης, 2017:45)

Στο ζήτημα της Θράκης η κατάσταση εκεί φάνηκε να είναι πιο ευαίσθητη με όλες τις πλευρές της συνδιάσκεψης να έχουν η καθεμία ξεχωριστή προσέγγιση ως προς την επίλυση του θέματος. Αξίζει ωστόσο να αναφερθεί πως το κομμάτι της Ανατολικής Θράκης είχε ήδη παραχωρηθεί στην Τουρκία κατά τη διάρκεια της διάσκεψης των Μουδανιών της Μικράς Ασίας στις 20 Σεπτεμβρίου του 1920. Συγκεκριμένα οι Μεγάλες Δυνάμεις Βρετανία, Γαλλία και Ιταλία είχαν ήδη προαποφασίσει να δοθεί η Ανατολική Θράκη στην Τουρκία και μάλιστα προτού ακόμη φτάσει εκεί η ελληνική αντιπροσωπεία, γεγονός που δημιούργησε το τετελεσμένο πως η κεμαλική Τουρκία θα είχε πλέον καταλυτικό ρόλο στις διαπραγματεύσεις (Σβολόπουλος, 2008:168). Όπως και έγινε καθώς ο εκπρόσωπος της Τουρκίας είχε θέσει εξ αρχής ως βάση συζήτησης την εκκένωση της Ανατολικής Θράκης από τον ελληνικό στρατό, κάτι που αποδέχτηκαν αμέσως οι εκπρόσωποι των Μεγάλων Δυνάμεων απουσία των Ελλήνων (Δαφνής, 1997:27)

Η απόφαση αυτή για την Ανατολική Θράκη ωστόσο αντιμετωπίστηκε με ψυχραιμία από τον εκπρόσωπο της ελληνικής πλευράς Ελευθέριο Βενιζέλο καθώς ήξερε πως οποιαδήποτε απόπειρα για ανακατάληψη της θα ήταν άκαρπη, χωρίς την υποστήριξη από τις Μεγάλες Δυνάμεις. Παρ' όλα αυτά όμως ήταν ο ίδιος που πρότεινε στην ελληνική κυβέρνηση να μην αποσύρει τα στρατεύματα από την Ανατολική Θράκη πριν από την έναρξη της διαπραγμάτευσης (Θεοτικός, 1969:120). Με το πέρας αυτής, η συνθήκη προέβλεπε η υποχώρηση των Ελλήνων να πραγματοποιηθεί σε 15 ημέρες, συνοδευόμενη με τον ξεριζωμό του ελληνισμού⁴ της περιοχής (Δαφνής, 1997:30) και σε 30 ημέρες να αναλάβει η Τουρκία την εξουσία με την είσοδο οκτώ χιλιάδων περίπου χωροφυλάκων για την τήρηση της τάξης (Γιωλτζόγλου, 2011:78).

4. Ο συνολικός αριθμός των Θρακών προσφύγων λόγω της εκκένωσης της Ανατολικής Θράκης ανερχόταν σε 260.000 κατοίκους. Στο συνολικό πληθυσμό ωστόσο προστέθηκαν η στρατιά της Θράκης η οποία αριθμούσε περίπου 70.000 στρατιώτες καθώς και άγνωστος αριθμός Αρμενίων, Κιρκάσιων και Τούρκων αντικεμαλικών. Σύμφωνα με εκτιμήσεις ο συνολικός αριθμός εκτιμάται σε μια μετανάστευση περίπου 450.000 ανθρώπων (Μαυρίδης, 2006:42).

Εικόνα 2.8: Απεικόνιση της πορείας των προσφύγων μετά την εκκένωση της Ανατολικής Θράκης(Πηγή: Αγτζίδης, 2018)

Όσον αφορά τώρα το μέλλον της Δυτικής Θράκης εκεί η ελληνική πλευρά χρειάστηκε να δώσει μάχη καθώς οι αξιώσεις της τουρκικής πλευράς ήταν η Δυτική Θράκη εξίσου να περάσει στα χέρια της, γεγονός μάλιστα που όπως ισχυρίστηκε ο Ισμέτ Ινονού του το είχαν υποσχεθεί η Βρετανία και η Ιταλία. Το επιχείρημα αυτό ωστόσο απορρίφτηκε και από τις δύο πλευρές με τη Βρετανία να παρουσιάζει και αποδείξεις για του λόγου το αληθές. Η τουρκική πλευρά όμως συνέχισε τις αξιώσεις της με την αίτηση της για διεξαγωγή δημοψηφίσματος μεταξύ των κατοίκων της περιοχής σχετικά με το τελικό καθεστώς της Δυτικής Θράκης, δηλαδή της περιοχής η οποία βρίσκονταν μεταξύ των ποταμών Έβρο και Νέστο. Συγκεκριμένα, η τουρκική πλευρά ζήτησε την επαναφορά στα σύνορα του 1913 που είχαν χαραχθεί στη Θράκη μετά το τέλος του Β' Βαλκανικού Πολέμου με τη Συνθήκη της Κωνσταντινουπόλεως (1/14 Οκτωβρίου 1913). Με βάση τα σύνορα του 1913 η Τουρκία διεκδικούσε περιοχές που βρίσκονταν δυτικά του Έβρου και πιο συγκεκριμένα την περιοχή του Κάραγατς (Ορεστιάδα) και του Διδυμοτείχου (Ασημακοπούλου, 2002:147) περιοχές δηλαδή που η Οθωμανική Αυτοκρατορία έχασε με την Ανακωχή του Μούδρου το 1918.

Η θέση αυτή συμπεριλαμβανόταν στο άρθρο 2 του «Εθνικού Συμβολαίου» (Misak-i Milli) το οποίο και είχε υιοθετήσει το, ευρισκόμενο υπό την επιρροή των εθνικιστικών - κεμαλικών δυνάμεων, οθωμανικό κοινοβούλιο τον Ιανουάριο του 1920 (Logan, 2009:161). Ο «Εθνικός Όρκος» αυτός υιοθετήθηκε τέσσερις μήνες αργότερα από την νεοϊδρυθείσα Τουρκική Εθνοσυνέλευση και μεταξύ άλλων προέβλεπε δημοψηφίσματα των κατοίκων στις επονομαζόμενες «αδούλωτες περιοχές» που είχε χάσει η Οθωμανική Αυτοκρατορία με την Ανακωχή του Μούδρου το 1918. Οι επίσημες αυτές θέσεις ωστόσο όχι μόνο ανταπόκριση δε βρήκαν, αλλά αντιθέτως είχαν και ως επακόλουθο τη σήμανση συναγερμού στο στρατόπεδο των δυνάμεων της Αντάντ με συνέπεια τον Μάρτιο του 1920 να καταλάβουν οι ίδιοι τα Στενά του Βοσπόρου πυροδοτώντας εκ νέου τον πόλεμο μεταξύ Τουρκίας και Ευρωπαίων συμμάχων. Το γεγονός αυτό ωστόσο μπόρεσε να αποφευχθεί με την τουρκική πλευρά να αποσύρεται τελικώς επί των διεκδικήσεων

αυτών και ελπίζοντας για κάτι καλύτερο στο μέλλον.

Τέλος όσον αφορά τις διεκδικήσεις η τουρκική πλευρά έκανε λόγο και για πολεμικές αποζημιώσεις οι οποίες οφείλονταν στις καταστροφές που είχε προκαλέσει ο ελληνικός στρατός στη Μικρά Ασία τη περίοδο του πολέμου. Το ποσό που απαιτούσε ανερχόταν στις 1.341.639.505 τουρκικές λίρες ή 178.885.267 στερλίνες και το οποίο ήταν αδύνατο να κατατεθεί από την ελληνική πλευρά. Ωστόσο λόγω αδυναμίας καταβολής πολεμικών αποζημιώσεων και παράλληλης αναγνώρισης της αδυναμίας αυτής διά των εκπροσώπων των συμμαχικών δυνάμεων (Ατατούρκ, 1995:273) αποφασίστηκε να εκχωρηθεί ένα μικρό εδαφικό τμήμα στη δυτική πλευρά του ποταμού Έβρου, αυτό του τριγώνου του Κάραγατς το οποίο ως βασικός σιδηροδρομικός κόμβος εξασφάλιζε παράλληλα την επικοινωνία και την άμυνα της Αδριανουπόλεως (Δημητρακόπουλος, 1991:106) .

Σύμφωνα με το άρθρο 14 της Συνθήκης της Λωζάννης, τα στρατηγικής σημασίας νησιά του βορειανατολικού Αιγαίου Ίμβρος (Gökçeada) και Τένεδος (Bozcaada) παραμένουν υπό τουρκική κυριαρχία. Ωστόσο στην απόφαση αυτή είχε οριστεί και η θέσπιση ειδικού καθεστώτος σε επίπεδο τοπικής αυτονομίας και αυτοδιοίκησης, ως παροχή εγγυήσεων στο γηγενή μη μουσουλμανικό πληθυσμό. Συγκεκριμένα ο πληθυσμός της Ίμβρου το 1923 ήταν αμιγώς ελληνικός και το ποσοστό του πληθυσμού της Τενέδου ήταν 80% ελληνικός. Σήμερα δυστυχώς από επίσημα στοιχεία της ΕΛΣΤΑΤ (Ελληνική Στατιστική Υπηρεσία) γνωρίζουμε ότι από 7.500 άτομα που αριθμούσε το 1960, ο πληθυσμός και στα δύο νησιά ανέρχεται σήμερα σε 300 περίπου μειονοτικούς μόνιμους κατοίκους. Οι εγγυήσεις αυτές περιλάμβαναν μια σειρά από δεσμεύσεις οι οποίες αφορούσαν θέματα εκπαίδευσης, θρησκείας, διαχείρισης των περιουσιών του ελληνικού πληθυσμού και πολλά άλλα θέματα πολιτισμικού χαρακτήρα των δύο αυτών νησιών τα οποία ωστόσο δεν είναι θέματα προς εξέταση στην παρούσα μελέτη. Αξίζει ωστόσο να αναφερθεί πως η παραχώρηση της Ίμβρου και της Τενέδου στην Τουρκία είχε ήδη προαποφασιστεί από την Πρεσβευτική Συνδιάσκεψη το 1914 στο πλαίσιο του διακανονισμού του θέματος των Στενών.

Τέλος όσον αφορά τα εδαφικά ζητήματα που ρυθμίζει η Συνθήκη της Λωζάννης στην παρούσα μελέτη θα αναλύσουμε διεξοδικά αυτά της Κύπρου και της Μεγίστης (Καστελόριζο) τα οποία στις μέρες μας είναι προφανές ότι απασχολούν όχι μόνο την εθνική αλλά και τη διεθνή κοινότητα και διπλωματία προκαλώντας μεγάλες γεωστρατηγικές αλλαγές. Μπορεί φαινομενικά το ζήτημα και των δυο αυτών νησιών να είχε λήξει οριστικά στο παρελθόν αλλά για την ιστορία αξίζει να αναφερθεί πως η Μεγίστη αποδόθηκε στην Ελλάδα τον Μάρτιο του 1947 σύμφωνα με τη Συνθήκη των Παρισίων και η Κύπρος είχε αποδοθεί από την Οθωμανική αυτοκρατορία στη Βρετανία σύμφωνα με το άρθρο 20 της Συνθήκης της Λωζάννης.

2.3.1 Το ιδιαίτερο καθεστώς της Κύπρου

Η αναφορά της Κύπρου στην παρούσα μελέτη εκτιμάται πολύ σημαντική τόσο εξαιτίας της αναβάθμισής της σε θέμα «υψηλής» στρατηγικής όσο και εξαιτίας της αναφοράς της σε δύο πολύ σημαντικά άρθρα τα οποία περιλαμβάνονται στο κείμενο της Συνθήκης της Λωζάννης. Η ιστορία του νησιού είναι αρκετά επώδυνη ειδικά για τον Ελληνισμό γεγονός που μαρτυρά πως για πολλά χρόνια η Κύπρος υπήρξε αντικείμενο διεθνής διπλωματικής διαπραγμάτευσης. Στις μέρες μάλιστα το Κυπριακό είναι πιο επίκαιρο από ποτέ και χρήζει άμεση επίλυση κυρίως λόγω της εισβολής, της κατοχής και τον εποικισμό ο οποίος αποτελεί έγκλημα πολέμου (Συνθήκη της Γενεύης, 1949: Άρθρο 49) βάση του Διεθνούς Δικαίου. Η στρατηγική γεωγραφική θέση του νησιού σε συνδυασμό με τις εκάστοτε διεθνείς γεωπολιτικές εξελίξεις έπαιξε καταλυτικό ρόλο κατά το ρου της ιστορίας. Ενδιαφέρον μάλιστα προκαλεί πως η Κύπρος είχε ήδη υπάρξει αντικείμενο διαπραγμάτευσης μεταξύ Αγγλίας και Οθωμανικής αυτοκρατορίας με την Υψηλή Πύλη να ανακοινώνει την παραχώρηση του νησιού στους Βρετανούς στις 9 Ιουλίου 1878 κατά τη διάρκεια της συνδιάσκεψης του Βερολίνου. Το γεγονός αυτό δικαίως μπορεί να χαρακτηριστεί ως ένα από τα μεγαλύτερα επιτεύγματα της βρετανικής διπλωματίας καθώς η παράδοση του νησιού πραγματοποιήθηκε χωρίς ίχνος στρατιωτικής επέμβασης.

Η παράδοση του νησιού Στη Βρετανία παραχωρήθηκε υπό τη μορφή μίσθωσης (Richter, 2010:167) όπως αυτή καθοριζόταν από τη Σύμβαση της Κωνσταντινουπόλεως (4 Ιουνίου 1878), με αντάλλαγμα την παροχή στρατιωτικής βοήθειας σε ενδεχόμενη επίθεση εκ μέρους της Ρωσίας. Από την πλευρά της η Δύση είχε αναγκαστεί να μείνει ουδέτερη στη ρωσοτουρκική αυτή αντιπαράταση που είχε προηγηθεί λόγω της αδυναμίας της Οθωμανικής αυτοκρατορίας να εφαρμόσει το νέο της σύνταγμα με αποτέλεσμα η ίδια στην περιοχή των Βαλκανίων να εφαρμόζει απάνθρωπες μεθόδους καταστολής προκαλώντας έτσι την οργή της ευρωπαϊκής κοινής γνώμης (Schem,1878:216). Οι μέθοδοι αυτές σχετιζόνταν κυρίως με την αντιμετώπιση του σλαβικού και ορθόδοξου πληθυσμού στα Βαλκάνια ο οποίος θεωρούσε τη Ρωσία ως προστάτη του ορθόδοξου πληθυσμού. Το άκουσμα συνεπώς της ρωσοτουρκικής σύρραξης είχε ως αποτέλεσμα να γίνει αποδεκτό με ενθουσιασμό από τα σλαβικά έθνη τα οποία καιρό πριν προσδοκούσαν την απελευθέρωσή τους από τον οθωμανικό ζυγό.

Η πραγματικότητα ωστόσο εστιάζεται στο γεγονός ότι ήδη από τα μέσα του 19^{ου} αιώνα η παγκόσμια αξία του μαύρου χρυσού ήταν διαφαινόμενη (Γεωργής, 2009: 496) στις περιοχές της Μέσης Ανατολής (Συρία και Ιράκ) γεγονός που έκανε την Κύπρο να παραμείνει πάση θυσία υπό βρετανικό έλεγχο (Χατζηβασιλείου, 1994:149). Σε συνδυασμό μάλιστα και με τη διάνοιξη της Διώρυγας του Σουέζ ήδη από τον Νοέμβριο του 1869 η αναβάθμιση της Κύπρου ως ένας κόμβος τεράστιας στρατηγικής και ενεργειακής σημασίας ήταν κάτι περισσότερο από προφανή. Με τον έλεγχο της Κύπρου συνεπώς η Βρετανία επιχειρούσε να αποκτήσει τον έλεγχο και των τριών πυλών της Μεσογείου παράλληλα με το στενό του Γιβραλτάρ ως υπερπόντιο βρετανικό έδαφος και των Δαρδανελλήνων μαζί με του Βοσπόρου για τον πλήρη έλεγχο της Μεσογείου από τα βορειοανατολικά.

Κάτι επίσης σημαντικό που αξίζει να εξετασθεί στο κεφάλαιο αυτό είναι η αναφορά της Κύπρου που γίνεται στα κείμενα της Συνθήκης της Λωζάννης όσον αφορά τον πληθυσμό του νησιού. Συγκεκριμένα στο άρθρο 20 αναφέρεται ρητά ότι η Τουρκία αναγνωρίζει την προσάρτηση της Κύπρου στη Βρετανική κυβέρνηση από τις 5 Νοεμβρίου του 1914. Επιπλέον στο άρθρο 21 αναφέρεται ρητά πως όσοι Τούρκοι επίσης από το 1914 και μετά επιθυμούν να παραμείνουν στο νησί θα πρέπει σύμφωνα με τον ισχύοντα νόμο να αποβάλουν την τουρκική ιθαγένεια και να αποκτήσουν Βρετανική υπηκοότητα. Σε αντίθετη περίπτωση όσοι επιθυμούσαν να κρατήσουν την τουρκική ιθαγένεια υποχρεώνονταν σε εγκατάλειψη του νησιού εντός διαστήματος του ενός έτους (ΝΔ 238/ΦΕΚ Α',1923:17). Λαμβάνοντας σοβαρά υπόψιν αυτά τα δύο παραπάνω σημαντικά άρθρα προκύπτει ξεκάθαρα ότι μέχρι και το 1959 και τη συμφωνία Ζυρίχη-Λονδίνου δεν είχε τεθεί ποτέ κανενός είδους διακοινοτικού προβλήματος μεταξύ Ελληνοκυπρίων και Τουρκοκυπρίων δεδομένου ότι στο νησί θα έπρεπε να βρίσκονται μόνο Έλληνες και Βρετανοί υπήκοοι. Το πρόβλημα αυτό ωστόσο εμφανίστηκε ακριβώς τότε με την αναγνώριση της Κυπριακής Δημοκρατίας και την αντικατάσταση του άρθρου 21 της Συνθήκης της Λωζάννης με το άρθρο 2 του συντάγματος της Κυπριακής Δημοκρατίας το οποίο αναγνώριζε τόσο την ελληνική όσο και την τουρκική κοινότητα. Συνεπώς παρά το γεγονός ότι το πλαίσιο της 'Συνθήκης Ειρήνης ήταν παντελώς ξεκάθαρο, εντούτοις η ιστορική πραγματικότητα υπήρξε διαφορετική. Τα άρθρα 20 και 21 δεν εφαρμόστηκαν ποτέ με την ανοχή πάντα της Βρετανίας, αποκαλύπτοντας έτσι τους πραγματικούς σκοπούς της επικύρωσης της συνθήκης μεταξύ Τουρκίας και Βρετανίας. Επιπλέον υπάρχει σαφής απόδειξη τροποποίησης της συνθήκης με την αναγνώριση του συντάγματος της Κυπριακής Δημοκρατίας κάτι το οποίο δεν προβλέπεται από το Διεθνές Δίκαιο. Αυτό μας βοηθά να κατανοήσουμε ότι οι συνθήκες δεν είναι στατικές και δυναμικές αλλά αντιθέτως μπορούν ανά πάσα στιγμή να αλλάξουν υπό τις εκάστοτε συνθήκες και κυρίως τα εκάστοτε συμφέροντα. Σημαντικά είναι τα λόγια του Γάλλου πολιτικού και τέως Πρωθυπουργού της Γαλλίας George Benjamin Clemenceau (1841-1929) ο οποίος κατά τη διάρκεια του Α' Παγκοσμίου Πολέμου μεταξύ άλλων είχε υποστηρίξει πως οι συνθήκες υπογράφονται όχι για να τερματίζουν πολέμους, αλλά για να ξεκινήσουν νέους.

Σήμερα θα πρέπει να γνωρίζουμε πως η Κύπρος έχει εξελιχθεί σε μια χώρα κεντρικής και «υψηλής» στρατηγικής που ουδεμία σχέση έχει με τη χώρα της πρώτης περιόδου της ανεξαρτησίας, 1960-1974 κατά την οποία η ίδια προσπαθούσε παράλληλα να βρει τη θέση της και να καταφέρει να λειτουργήσει εντός του διεθνούς συστήματος (Κουσκουβέλης,2013:395). Ο Αμερικανός ακαδημαϊκός και καθηγητής των Διεθνών σχέσεων Robert Owen Keohane στο έργο του «Lilliputians Dilemmas: Small States in International Politics» κατηγοριοποιεί τα κράτη σε τέσσερις κατηγορίες ανάλογα με τη δυναμική και την επιρροή που αυτά παρουσιάζουν και ασκούν στο διεθνές σύστημα. Στην πρώτη κατηγορία τοποθετεί τα κράτη που ασκούν μεγάλη επιρροή στο διεθνές σύστημα (system-determining) και στη δεύτερη όλα εκείνα τα κράτη τα οποία που παρά την έλλειψη κυριαρχίας και δυναμικής της οντότητάς τους καταφέρνουν παρ' όλα αυτά να επηρεάσουν το σύστημα (system-influencing). Στην

τρίτη κατηγορία ανήκουν τα κράτη τα οποία η μόνη τους επιρροή στο διεθνές σύστημα προκύπτει μέσω της ένταξης τους σε συμμαχίες και διεθνείς οργανισμούς (system-affecting). Δύο πολύ χαρακτηριστικά παραδείγματα διεθνών οργανισμών σήμερα είναι ο ΟΗΕ και το ΝΑΤΟ. Στην τέταρτη και τελευταία κατηγορία ανήκουν όλα τα κράτη εκείνα τα οποία αδυνατούν πλήρως να ασκήσουν οποιοδήποτε είδος επιρροής σε έτερα κράτη (no-system affecting). Η Κυπριακή Δημοκρατία μολονότι φαίνεται να ανήκε στην τελευταία κατηγορία για πολλά χρόνια ως μια αδέσμευτη χώρα την οποία προσπαθούσε πολιτικά να προσεγγίσει η ΕΣΣΔ (Τσαρδανίδης, 1993: 268), σήμερα η διπλωματία και τα συμφέροντα που έχουν αναπτυχθεί στην ευρύτερη περιοχή της Ανατολικής Μεσογείου την έχουν αναβαθμίσει και την έχουν κατατάξει στην τρίτη κατηγορία. Ως αποτέλεσμα αυτού τα τελευταία χρόνια η γεωγραφική της θέση προωθείται από την ευρωπαϊκή εξωτερική πολιτική ως μια χώρα - γέφυρα ανάμεσα στις γειτονικές χώρες της Μέσης - Ανατολής (δεδομένου ότι από κει διέρχονται οι σημαντικότεροι θαλάσσιοι δρόμοι του διεθνούς εμπορίου), της Βόρειας Αφρικής και της Ευρώπης (Calleja, 2005: 111) λόγω της αναβάθμισης του νησιού σε ένα σημαντικά ανερχόμενο ενεργειακό κόμβο σε διεθνές επίπεδο σε συνδυασμό μάλιστα με το πολύ πλούσιο σε υδρογονάνθρακες υπέδαφος της και της προοπτικής επαναλειτουργίας του Σουέζ (διάνοιξη της νέας διώρυγας) και της ανάγκης προστασίας των δρόμων μεταφοράς του πετρελαίου (Τσαρδανίδης, 2006: 79).

Η Τουρκία αντιλαμβανόμενη συνεπώς τις ενδείξεις αυτές για την ύπαρξη πλούσιων κοιτασμάτων παράλληλα με την ερμηνεία του διεθνούς δικαίου το οποίο αδυνατεί να της δώσει νομικό έρεισμα εμφανίζεται τα τελευταία κυρίως χρόνια να δρα για λογαριασμό των Τουρκοκυπρίων (Λυγερός & Μελάς, 2013: 146) προβάλλοντας δύο ισχυρισμούς. Πρώτον, όσο εκκρεμή η επίλυση του Κυπριακού ζητήματος η Κυπριακή Δημοκρατία δεν μπορεί μονομερώς να συνάπτει επίσημες συμφωνίες με άλλα κράτη, επιχείρημα το οποίο βέβαια στερείται πάσης φύσεως ορθότητα δεδομένου ότι η Κυπριακή Δημοκρατία είναι επίσημα αναγνωρισμένη από τον ΟΗΕ (Κρανιδιώτης, 1984: 35) και ως κράτος έχει όλα τα δικαιώματα που απορρέουν από τις διεθνείς συνθήκες. Δεύτερον, η Τουρκία ισχυρίζεται πως οι Τουρκοκύπριοι ως μέρος του πληθυσμού έχουν και αυτοί δικαίωμα στην Κυπριακή ΑΟΖ γεγονός που όμως έρχεται σε πλήρη αντίθεση με την ανακήρυξη της «Τουρκικής Δημοκρατίας της Βορείου Κύπρου» το 1983 η οποία αποβλέπει στη δημιουργία δύο κρατών στην Κύπρο με αποτέλεσμα τον ορισμό και δύο διαφορετικών ΑΟΖ.

Η πραγματικότητα ωστόσο σήμερα παρά τις απειλητικές δηλώσεις⁵ της Τουρκίας για την ανακήρυξη της Κυπριακής ΑΟΖ είναι πως η Κύπρος έχει ήδη βολιδοσκοπήσει και απευθυνθεί σε πετρελαϊκές εταιρίες διεθνούς βεληνεκούς για τη διεξαγωγή έρευνας κοιτασμάτων υδρογονανθράκων παρά τη συνεχή επίβλεψη πλοίων του τουρκικού πολεμικού ναυτικού.

5. Σε ομιλία του στις 19 Οκτωβρίου του 2008 ο Τούρκος Α/ΓΕΝ Μετίν Ατάς μεταξύ άλλων ανέφερε τα εξής: «Εκτιμώ ότι η Ανατολική Μεσόγειος θα καταστεί εστία προστριβών και συγκρούσεων λόγω της πετρελαϊκής σπουδαιότητας που θα αποκτήσει προσεχώς. Εξαιτίας των πετρελαίων που διαθέτει, θα μετατραπεί σε ένα δεύτερο Αραβικό Κόλπο. Η Τουρκία πρέπει να επαγρυπνεί και να αντιδράσει.»

2.4 Η πολιτική πραγματικότητα κατά τη συνδιάσκεψη της Λωζάννης

Μελετώντας κανείς το πρωτότυπο κείμενο της Συνθήκης της Λωζάννης συμπεραίνει πως η συνθήκη αυτή φτιάχτηκε με μοναδικό σκοπό να αποδώσει ειρήνη μεταξύ των αντιμαχόμενων πλευρών οι οποίες είχαν όλες μπει για χρόνια σε μια σειρά άκαρπων πολέμων και διαπραγματεύσεων. Για να επιτευχθεί αυτό ήταν προφανές πως θα έπρεπε να παραμεριστεί η ηθική έννοια της δικαιοσύνης, όπως και έγινε. Η Τουρκία έπρεπε να αντιμετωπισθεί ως νικήτρια δύναμη και η Ελλάδα ως η ηττημένη, με τις μεγάλες δυνάμεις να έχουν πάντα το πρώτο λόγο επί των διαπραγματεύσεων.

Όπως αναφέρθηκε και σε προηγούμενο κεφάλαιο η στιγμή της συνδιάσκεψης για την Ελλάδα ήταν καταδικαστική δεδομένου ότι σε διάστημα λιγότερο των τριών ετών συνέβη μια αλληλουχία γεγονότων τα οποία οδήγησαν τη χώρα προ τετελεσμένων. Ξεκινώντας από το εσωτερικό της χώρας και με τις βουλευτικές εκλογές του 1920 (μέσα σε κλίμα Εθνικού Διχασμού) οι οποίες σε συνδυασμό με την επάνοδο του εξόριστου βασιλιά Κωνσταντίνου (ύστερα από δημοψήφισμα στις 22 Νοεμβρίου 1920) από τον τότε πρωθυπουργό Δημήτριο Ράλλη είχαν προκαλέσει τη δυσaréστηση των Μεγάλων Δυνάμεων, με τους τελευταίους, τρεις μέρες μόλις μετά την παλινόρθωση του Έλληνα βασιλιά να ανακοινώνουν ότι σταματούν την παροχή οικονομικής βοήθειας στην Ελλάδα (Ανδικόπουλος, 1961:206). Βασικό αίτιο της διένεξης αυτής ήταν η στάση του βασιλιά Κωνσταντίνου έναντι των συμμάχων και η προτίμηση αυτού έναντι της Γερμανίας για την οποία και πίστευε ότι θα κέρδιζε τον πόλεμο (Βερέμης, 2017:97). Στα εξωτερικά θέματα τώρα, οι ήττες που υπέστη ο ελληνικός στρατός στο μέτωπο κατά τη διάρκεια της εκστρατείας του στη Μικρά Ασία ήταν καταστροφικές με αποκορύφωμα αυτού, τη Μικρασιατική καταστροφή το Σεπτέμβριο του 1922 η οποία και έληξε ουσιαστικά τον Ελληνοτουρκικό πόλεμο (Bernard, 2002:490). Η καταστροφή αυτή ως απόρροια πολιτικών και στρατιωτικών αποφάσεων έφερε τη χώρα αντιμέτωπη με μια τεράστια προσφυγική και οικονομική κρίση. Η πολιτική πραγματικότητα για το αποτέλεσμα της έκβασης της εκστρατείας μπορεί να βαραίνει την πολιτική και στρατιωτική ηγεσία λόγω της υιοθέτησης επιθετικού και όχι αμυντικού δόγματος τη δεδομένη χρονική περίοδο, ωστόσο η ένοπλη σύρραξη μεταξύ Ελλάδας και Τουρκίας ήταν αναπόφευκτη.

Με το πέρας του Α΄ Παγκοσμίου πολέμου και τη συνδιάσκεψη των Παρισίων, το 1919 είχε επέλθει η κατάλυση της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας με αποτέλεσμα η περιοχή της Σμύρνης, της Ανατολικής Θράκης και των νησιών να περιέλθουν στην κυριαρχία της Ελλάδας με την μετέπειτα Συνθήκη των Σεβρών. Γεγονός μάλιστα που ποτέ δεν αποδέχθηκε πραγματικά η τουρκική πλευρά εφαρμόζοντας την τακτική του ανταρτοπόλεμου υπό την ηγεσία του Κεμάλ Ατατούρκ (Mango, 2002: 364) στις περιοχές της Σμύρνης.

Από την πλευρά της η Τουρκία τη περίοδο εκείνη ανεπίσημα βρισκόταν σε μια προσπάθεια εγκαθίδρυσης του κεμαλικού καθεστώτος και της εδραίωσης αυτού ακόμα και με ενδεχόμενη άσκηση βίας προς παραμερισμό και υποβάθμιση της θέσης και της εξουσίας του σουλτάνου-χαλίφη Mehmet VI Vahdettin (Bernard, 2002:85), που ελεγχόταν από τις Μεγάλες Δυνάμεις στην Κωνσταντινούπολη.

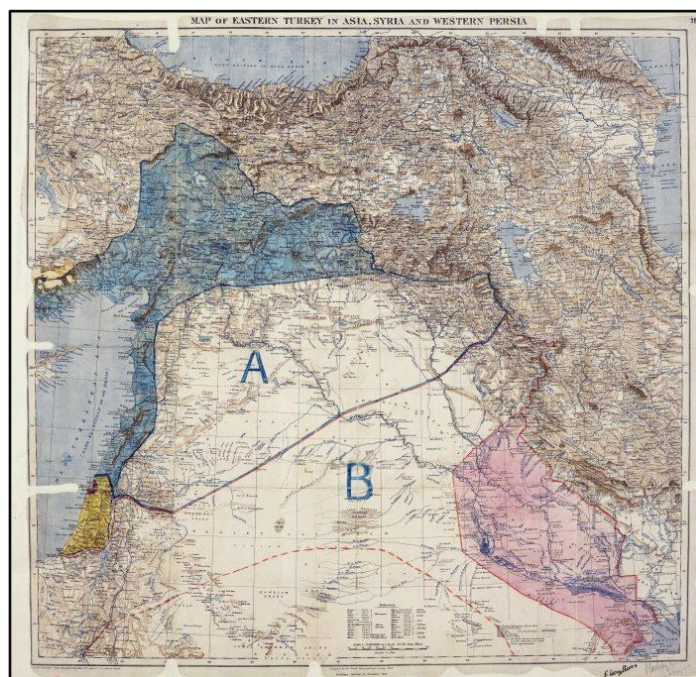
Ήδη από το 1908 οι ξενικές αυτές επεμβάσεις στο εσωτερικό της αυτοκρατορίας σε συνδυασμό με τη κακοδιοίκηση του σουλτάνου είχαν προκαλέσει σε ένα μεγάλο μέρος διανοούμενων Τούρκων εθνικιστών την ιδέα συγκρότησης του Νεοτουρκικού κομιτάτου που εξελίχθηκε γρήγορα στο γνωστό κίνημα των Νεότουρκων. Το δόγμα αυτό είχε κατοχυρωθεί επισήμως στο συνέδριο διατύπωσης των αρχών του κεμαλικού κινήματος στις 7 Αυγούστου του 1919 στο Erzeum (πρωτεύουσα της ομώνυμης επαρχίας ιστορικά γνωστή και ως Θεοδοσιούπολη). Επομένως με την ολοκλήρωση των διαπραγματεύσεων και την υπογραφή της Συνθήκης της Λωζάννης ο Κεμάλ κατάφερε ουσιαστικά να κλείσει το τεράστιο κομμάτι της εξωτερικής πολιτικής που απασχολούσε την Τουρκία και να αφιερωθεί πολιτικά ο ίδιος στην εδραίωση του κόμματός του. Στόχος του ίδιου ήταν ο εκσυγχρονισμός της Τουρκικής Δημοκρατίας και η μετατροπή της σε ένα σύγχρονο, ανεξάρτητο και ισχυρό κράτος, στα πρότυπα των δυτικοευρωπαϊκών κρατών της εποχής (Rustow, 1981:57) παρά το γεγονός ότι ο πληθυσμός στην πλειοψηφία του προσδοκούσε την επιστροφή των ένδοξων εκείνων ημερών του πρώτου χαλιφάτου (Mango, 2002:394)

Όταν ωστόσο το πολιτικό καθεστώς σταθεροποιήθηκε και ανακηρύχθηκε πλέον η τουρκική αβασίλευτη δημοκρατία με πρώτο πρόεδρο τον Κεμάλ (Βερεμής, 2005:173) η ιστορία έδειξε πως η Τουρκία προέβη σε περαιτέρω διεκδικήσεις οι οποίες έρχονταν σε πλήρη αντίθεση με το Σύμφωνο της Λωζάννης. Η Συνθήκη του Μοντρέ που υπεγράφη τον Ιούλιο του 1936 αποτελεί χαρακτηριστικό παράδειγμα και επαληθεύει πλήρως το παραπάνω γεγονός καθώς με την υπογραφή της σύμβασης αυτής επετράπη στην Τουρκία η κατά κρίση στρατικοποίηση των στενών, κάτι που απαγόρευε ρητά η Συνθήκη της Λωζάννης. Σε επόμενο κεφάλαιο γίνεται αντικείμενο προς εξέταση η παραβίαση της Συνθήκης της Λωζάννης ως απόρροια του Συμφώνου του Μοντρέ.

Τέλος όσον αφορά τη θέση που υιοθέτησαν οι Μεγάλες Δυνάμεις επί των διαπραγματεύσεων εκεί τα πράγματα φαίνονται πιο ξεκάθαρα δεδομένου ότι η καθεμία χώρα ξεκάθαρα προσδοκούσε το μεγαλύτερο ατομικό της συμφέρον. Επακόλουθο αυτής ήταν η χάραξη ατομικής και ανταγωνιστικής πολιτικής, συνάπτοντας παράλληλα συμφωνίες εκατέρωθεν η καθεμία χωριστά, οι οποίες όμως παραβίαζαν τη Συνθήκη του Λονδίνου του 1914 για τη μη σύναψη χωριστής συνθήκης με αποτέλεσμα τη διάσπαση τη συμμαχικής ενότητας. Παράδειγμα επ' αυτού αποτελεί η γαλλο-τουρκική συμφωνία Franklin-Bouillon ή γνωστότερο ως Σύμφωνο της Άγκυρας⁶ στις 20 Οκτωβρίου του 1921, η οποία δεν είναι κάτι περισσότερο από μια προσπάθεια της γαλλικής διπλωματίας για τη δημιουργία ζώνης επιρροής στη Συρία και την Μέση Ανατολή. Αποτέλεσμα της συνθήκης αποτελεί και η επίσημη αναγνώριση της κεμαλικής κυβέρνησης από τη Γαλλία.

6. Στο αρχείο ΓΕΣ/ΔΙΣ, Α' Παγκόσμιος Πόλεμος-Μικρασιατική Εκστρατεία, Φ.327/Η/4 βρίσκεται το πλήρες κείμενο του Συμφώνου της Άγκυρας μεταφρασμένο από τη γαλλική γλώσσα στην ελληνική από τον Σχη Δ. Καραλή στις 14 Οκτωβρίου 1921.

Η ιδέα ωστόσο της επιρροής των Μεγάλων Δυνάμεων σε πλούσιες περιοχές της Μέσης Ανατολής δεν ήταν άλλωστε μια ξαφνική κίνηση εξωτερικής πολιτικής. Απόδειξη αποτελεί το γαλλο - βρετανικό σύμφωνο Sykes-Picot⁷ που υπογράφηκε ήδη από τον Μάιο του 1916. Σύμφωνα με το συγκεκριμένο σύμφωνο Βρετανία και Γαλλία απέβλεπαν ήδη στο διαμελισμό της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας με σκοπό τη διαίρεση αυτής σε ζώνες επιρροής σε ολόκληρη τη Μέση Ανατολή. Η Γαλλία θα αναλάμβανε τις περιοχές της Συρίας, της Κιλικίας (σημερινή επαρχία Μερσίνης, Αδάνων, Οσμανίγιε και Γκαζιαντέπ) και της Λιβύης ενώ η Βρετανία θα έπαιρνε στη σφαίρα επιρροής της, τις περιοχές της Μεσοποταμίας και της Βαγδάτης.

Εικόνα 2.9: Γεωγραφική απεικόνιση ανά σφαίρα επιρροής όπως αυτή θα προέκυπτε από τον διαμελισμό της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας (Πηγή: Πολιτικά, 2016)

7. Εκπρόσωποι των δύο χωρών Αγγλία και Γαλλία ήταν οι διπλωμάτες Sir Tatton Benvenuto Mark Sykes και ο Francois George-Picot αντίστοιχα. Στο πόνημα του James Barr, *A line in the sand, Britain, France and the struggle of the Mastery of the Middle East*, Simon & Schuster εκτός της συμφωνίας ο συγγραφέας αναφέρει επίσης πως η μυστική συμφωνία αυτή μεταξύ Γαλλίας και Μεγάλης Βρετανίας αποτελεί θεμέλιο λίθο της χάραξης των συνόρων των αραβικών κρατών που υπάρχουν σήμερα στη Μέση Ανατολή.

2.5 Τα παράδοξα της Συνθήκης της Λωζάννης

Μελετώντας κανείς το πρωτότυπο κείμενο της Συνθήκης της Λωζάννης εύκολα θα συμπεράνει πως η κατανόηση της απαιτεί από τον αναγνώστη τη συνεχή και συστηματική αναδρομή σε παλιότερες συνθήκες, συμφωνίες και διατάξεις οι οποίες, άλλες αναφέρονται ως σχετικά σε μερικά από τα άρθρα και άλλες κρίνονται απαραίτητες για την ορθότερη αποσαφήνιση των άρθρων της συνθήκης. Με δεδομένο, λοιπόν, τον συγκεκριμένο τρόπο προσέγγισης ο αναγνώστης επίσης θα οδηγηθεί στο συμπέρασμα πως η καθολικής αναγνώρισης Συνθήκη της Λωζάννης γεννά πολλά παράδοξα τόσο από την ελληνική και τουρκική πλευρά εκατέρωθεν όσο και από τη διεθνή διπλωματική και στρατηγική πλευρά.

Συγκεκριμένα ξεκινώντας από την ημερομηνία επικύρωσης της συνθήκης παρατηρούμε ότι παρά το γεγονός ότι υπογράφεται στις 24 Ιουλίου 1923, οι διαπραγματεύσεις ωστόσο είχαν ήδη ξεκινήσει πολύ νωρίτερα από τις 7 Νοεμβρίου 1922. Η μακρόχρονη αυτή επί των διαπραγματεύσεων καθυστέρηση οφείλεται κυρίως στο γεγονός ότι όλες οι χώρες που συμμετείχαν στη συνδιάσκεψη προσδοκούσαν πρωτίστως στην αποκόμιση του μέγιστου δυνατού ατομικού συμφέροντος και έπειτα στη διατήρηση της ειρήνης μεταξύ των αντιμαχόμενων πλευρών. Απόδειξη αυτού αποτελεί η συνεχής προβολή των στρατιωτικών δυνάμεων των Μεγάλων δυνάμεων ως μοχλός άσκησης πίεσης προς επανάληψη⁸ των εχθροπραξιών. Αποκορύφωμα αυτού αποτελεί ο ναυτικός αποκλεισμός της Κωνσταντινούπολης απαγορεύοντας έτσι ρητά στην Τουρκία τη διέλευση από τα στενά και τη θάλασσα του Μαρμαρά προς διασφάλιση της ελευθερίας των στενών (Γιωλτζόγλου, 2011:40), χαρακτηριστική κίνηση προβολής στρατιωτικής ισχύος. Η στρατιά του Έβρου αποτελούμενη από τα Γ' και Δ' Σώματα Στρατού (Θεοτικός, 1969:101) επίσης αποτέλεσε ισχυρό διπλωματικό χαρτί εκ μέρους της ελληνικής πλευράς προς εξασφάλιση των ελληνικών συμφερόντων και αποτέλεσε συγχρόνως απειλή για την Τουρκία στην περιοχή της ανατολικής Θράκης. Συνεπώς όπως έχει ήδη αναλυθεί σε προηγούμενο κεφάλαιο οι περισσότερες χώρες φαίνεται ότι παρέμεναν αρκετά πρόθυμες να θυσιάσουν μια «επώδυνη» ειρήνη έναντι της προάσπισης των εθνικών τους συμφερόντων.

Στο πρωτότυπο κείμενο της Συνθήκης της Λωζάννης παρατηρούμε ότι η αρχή γίνεται με το Α' Μέρος το οποίο έχει συνταχθεί τον Ιούλιο του 1923 και περιλαμβάνει όλα εκείνα τα άρθρα που επιλύουν πολιτικά, κυριαρχικά, εδαφικά, μειονοτικά και υγειονομικά ζητήματα. Όλος παραδόξως η συνθήκη έπειτα συνεχίζει με άρθρα και πρωτόκολλα που χρονικά απευθύνονται στον Ιανουάριο του 1923. Συνεπώς διαβάζοντας κανείς το πρωτότυπο κείμενο της συνθήκης αμέσως συνειδητοποιεί πως η ίδια δεν υπόκειται σε κάποια χρονική αλληλουχία μεταξύ των άρθρων της με αποτέλεσμα να απαιτείται η συνεχής εναλλαγή μεταξύ των δύο παραπάνω χρονικών διαστημάτων.

8. Απόσπασμα από το τηλεγράφημα του Βενιζέλου προς την Ελλάδα, «Λύσις τρομερού προβλήματος εξαρτάται από κατάστασιν στρατού μας. Δύναται ούτος εντός μιας εβδομάδος εξορμών να φθάση όχι Βόσπορον τουλάχιστον εις Τσαλτάτζα; Θρασύτης Τούρκων Συνδιασκέψει είναι τοιαύτη, ώστε Σύμμαχοι, αν δεν διαρρήξωσι διαπραγματεύσεις μετ' αυτών εν περιπτώσει συνεχίσεως ελληνοτουρκικού πολέμου ...», Εθνικό Ίδρυμα Ερευνών και Μελετών, Ψηφιακό Αρχείο, <http://www.venizelosarchives.gr/index.asp>, τελευταία επίσκεψη στις 8/11/2018.

Όσον αφορά τώρα την ελληνική πλευρά, αυτό που προκαλεί πραγματικά εντύπωση είναι το γεγονός ότι την Ελλάδα στη συνδιάσκεψη της Λωζάννης την εκπροσώπησε ο Ελευθέριος Βενιζέλος ως επικεφαλής. Το παράδοξο ωστόσο δεν εστιάζεται στο πρόσωπο του Ελευθέριου Βενιζέλου αυτού καθεαυτόν αλλά στην ιδιότητα την οποία ο ίδιος έφερε την περίοδο εκείνη επί των διαπραγματεύσεων. Στη σελίδα 5 του Νομοθετικού Διατάγματος υπ' αριθμό 238/ΦΕΚ Α'/25 Αύγουστος 1923 όπου αναφέρονται όλοι οι εκπρόσωποι⁹ των χωρών που συμμετείχαν στη συνδιάσκεψη, ο εκπρόσωπος της ελληνικής πλευράς Ελευθέριος Βενιζέλος αναφέρεται ως 'Πρώην Πρόεδρος του Υπουργικού συμβουλίου, Μεγαλόσταυρος του τάγματος του Σωτήρος'¹⁰. Η επισήμανση αυτή αρχικά έρχεται σε μεγάλη αντίθεση συγκριτικά με την ιδιότητα των υπολοίπων εκπροσώπων που αναφέρονται ως πληρεξούσιοι και οι οποίοι όλοι τους διατηρούσαν κυβερνητική θέση. Η επιλογή αυτή εκ μέρους της ελληνικής πλευράς μαρτυρά ξεκάθαρα την έλλειψη ικανών διπλωματικών εκπροσώπων ίσης αξίας με αυτή του Βενιζέλου που διέθετε η χώρα τη περίοδο εκείνη. Αποτέλεσμα ήταν η «ασφαλής» εναπόθεση του δύσκολου αυτού για τα δεδομένα διαπραγματευτικό έργο στο πρόσωπο του Ελευθέριου Βενιζέλου.

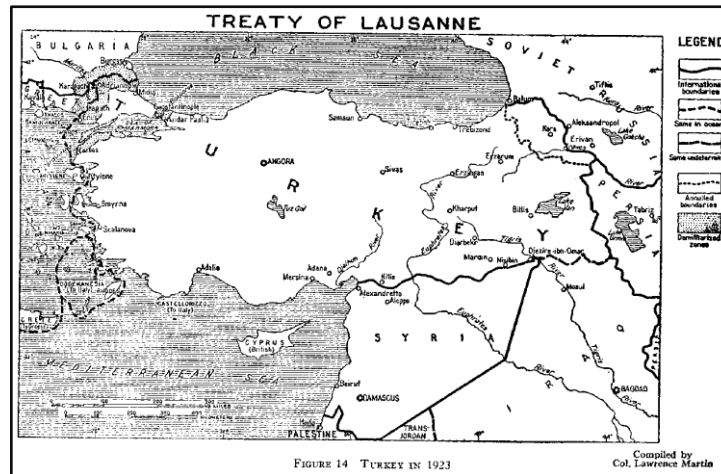
Επιπλέον στο πλαίσιο της παρούσας μελέτης εκτιμάται σημαντικό να αναφερθεί πως η Συνθήκη της Λωζάννης δεν ορίζει εθνική κυριαρχία στον θαλάσσιο χώρο του Αιγαίου όπως αυτή ερμηνεύεται με την παράλληλη έννοια της χερσαίας κυριαρχίας εντός των συνόρων. Στο Α' Μέρος της συνθήκης στο άρθρο 2 αναγράφονται οι εδαφικοί όροι και ορίζονται σαφέστατα τα χερσαία σύνορα μεταξύ Ελλάδας -Τουρκίας στην περιοχή της Θράκης ακολουθώντας τη ροή του ποταμού Έβρου (συμβολή ποταμού Άδρα-Έβρου). Επίσης σημαντικό, το άρθρο 4 προβλέπει πως οποιαδήποτε διαφορά εντοπίζεται μεταξύ μιας γεωγραφικής απεικόνισης στον χάρτη και του κειμένου, τότε το κείμενο υπερισχύει έναντι του χάρτη. Πολύ αργότερα ορίστηκε η Αιγιαλίτιδα ζώνη ως ζώνη γενικής εφαρμογής, στα 6 ν.μ. σύμφωνα με το μονό άρθρο του αναγκαστικού νόμου¹¹ του 1936. Παγκόσμια παραδοξότητα ωστόσο προκαλεί το γεγονός πως η Ελλάδα ήδη από το 1931 με προεδρικό διάταγμα¹² είχε ορίσει την Αιγιαλίτιδα ζώνη (μετέπειτα ερμηνεύτηκε ως Εθνικός Εναέριος χώρος) της στα 10 ν.μ. για σκοπούς της Αεροπορίας καθώς και για αστυνόμευση αυτής. Η διαφορά αυτή μεταξύ Ε.Ε.Χ. και αιγιαλίτιδας ζώνης δεν αναγνωρίζεται από καμία χώρα σήμερα με εξαίρεση την Κύπρο.

9. Με τη σειρά όπως αναφέρονται στο κείμενο της συνθήκης οι κύριοι εκπρόσωποι ήταν ο Εντιμότατος Sir Horace George Montagu Rumbold ως εκπρόσωπος του Ηνωμένου Βασιλείου της Μεγάλης Βρετανίας και της Ιρλανδίας και των υπερθαλάσσιων Βρετανικών Χωρών, ο Μέγαρχος Στρατηγός Maurice Pelle ως εκπρόσωπος της Γαλλικής Δημοκρατίας, ο Έντιμος Μαρκήσιος Ganulle Garroniως εκπρόσωπος του Βασιλείου της Ιταλίας και ο Kentaro Otchiai εκ μέρους της Αυτοκρατορίας της Ιαπωνίας

10. ΦΕΚ 19, τ.Α' από 20.1.1833. Πρόκειται για το υψηλότερο ιεραρχικά τάγμα αριστείας το οποίο διακρίνεται σε πέντε τάξεις. Τον Μεγαλόσταυρο, τον Ανώτερο Ταξιάρχη, τον Ταξιάρχη, το Χρυσό και τον Αργυρό Σταυρό. Η σύσταση του αποφασίστηκε στη Δ' Εθνοσυνέλευση του Άργους το 1829.

11. Α.Ν. 230/1936 – ΦΕΚ Α-450/13-10-1936 περί καθορισμού Αιγιαλίτιδος ζώνης της Ελλάδας, Κέρκυρα, 17 Σεπτεμβρίου 1936

12. Π.Δ. 6-18/09-1931 - ΦΕΚ Α'325/ 6-18/09/1931 περί καθορισμού του Εθνικού Εναέριου Χώρου

Εικόνα 2.10: Τα σύνορα της νεοσύστατης Τουρκίας όπως αυτά χαρτογραφούνται από τον Lieutenant-Colonel Lawrence Martin (Πηγή: The Hellenic Resources Institute)

Η κυριαρχία της Τουρκίας στο Αιγαίο περιορίζεται σύμφωνα με τα άρθρα 6 και 12 της Συνθήκης της Λωζάννης εντός 3 ν.μ. από την ασιατική ακτή. Κυριαρχία επίσης ασκεί ονομαστικά στις νήσους Ίμβρο, Τένεδο και Λαγούσες (Μουρυσών) νήσους με ειδικό ωστόσο καθεστώς διοίκησης (Τσιμούρης, 2009: 63) για τον τοπικό ελληνικό πληθυσμό. Μεταξύ άλλων η Τουρκία όφειλε να παρέχει εγγυήσεις για την προστασία της ζωής και των ιδιοκτησιών, την ελεύθερη χρήση της μητρικής γλώσσας (ελληνική), τη θρησκευτική ελευθερία και γενικά για το σύνολο των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Το καθεστώς στο Αιγαίο πολύ αργότερα οριστικοποιήθηκε σύμφωνα με το διεθνές δίκαιο της θάλασσας¹³ το οποίο και δεν επικύρωσε ποτέ η Τουρκία μέχρι σήμερα.

Τέλος όπως ήδη έχει αναφερθεί σε εισαγωγικό επίπεδο όταν αναφερόμαστε σε διεθνείς συνθήκες, τόσο ο τρόπος σύνταξης του κειμένου όσο και οι λέξεις που χρησιμοποιούνται για την περιγραφή ενός άρθρου πρέπει να είναι πολύ προσεχτικές καθώς έπειτα της επικύρωσής του, το κείμενο είναι επάπειρον δεσμευτικό προς όλες τις πλευρές. Στη Συνθήκη της Λωζάννης παρατηρούμε ότι για τον ορισμό των θαλάσσιων ορίων χρησιμοποιούνται οι λέξεις νήσων, νησίδα και των εξ αυτών εξαρτώμενων νησίδων χωρίς ωστόσο να αναφέρεται κάποια διάκριση μεταξύ των λέξεων παρά το γεγονός ότι προσδίδουν διαφορετική σημασία. Χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι τα άρθρα 6 και 15 της συνθήκης, με το άρθρο 15 ειδικά να αποδίδει τον όρο “νήσους και νήσου” για περιγραφή των Δωδεκανήσων και τον όρο “νησίδα” για την περιγραφή των εξαρτώμενων νησίδων μέχρι το Καστελλόριζο, προσδίδοντας έτσι τον παράγοντα της απόστασης. Επίσης ουδεμία αναφορά γίνεται προς περιγραφή των ανωτέρω νησιών ο όρος ‘βραχονησίδα’¹⁴ που πολλάκις χρησιμοποιείται στις μέρες μας από τη γείτονα χώρα προς αμφισβήτηση της ελληνικής κυριαρχίας επ’ αυτών σε όλο το Αιγαίο.

13. Η συνθήκη που προβλέπει την οριοθέτηση της Αιγαίτιδας ζώνης είναι αυτή του Montego Bay του 1982 σύμφωνα με τη σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών περί Δικαίου της Θάλασσας.

14. Σύμφωνα με το Διεθνές Δίκαιο της Θάλασσας βραχονησίδα ορίζεται το μικρό σε έκταση νησί το οποίο δεν ευνοεί της ανάπτυξη οποιασδήποτε ανθρώπινης οικονομικής δραστηριότητας. Ωστόσο μερικές βραχονησίδες μπορούν να οριοθετήσουν και υφαλοκρηπίδα.

2.6 Η σημασία της συνθήκης για την Τουρκία

Δεδομένου ότι κάθε συνθήκη ειρήνης είναι απόρροια του τερματισμού των εχθροπραξιών μεταξύ δύο ή παραπάνω χωρών σε μια εμπόλεμη κατάσταση, αυτό παράλληλα έχει και σαν αποτέλεσμα τη διαφορετική ερμηνεία της για καθεμία χώρα που συμμετείχε σε αυτή. Ο νικητής συνήθως ευνοείται ενώ ο ηττημένος συμβιβάζεται. Όσον αφορά στην περίπτωση της Συνθήκης της Λωζάννης όπως έχει ήδη αναφερθεί η Τουρκία προσήλθε στις διαπραγματεύσεις στην ομώνυμη πόλη ως νικήτρια μετά τη δεκαετή ελληνοτουρκική ένοπλη αντιπαράθεση. Η σημασία της συνθήκης σήμερα εκτιμάται θεμέλια για την Τουρκία καθώς τη μετέτρεψε από χαλιφάτο σε μια δημοκρατική χώρα του δυτικού κόσμου.

Ο απώτερος σκοπός του Κεμάλ ωστόσο ήταν η πλήρης πολιτική, οικονομική, πολιτισμική και στρατιωτική ανεξαρτησία της χώρας με την παράλληλη δημιουργία ενός ανεξάρτητου κράτους δικαίου (Nonnerman,2005:204). Για την επίτευξη του στόχου αυτή πολιτικά ο Κεμάλ αρχικά απέρριψε τις νεοσύστατες για την εποχή εκείνη ιδεολογίες του φασισμού και του κομμουνισμού βλέποντας τις αρνητικές συνέπειες των δογμάτων αυτών με το τρόπο τον οποίο είχαν ήδη εφαρμοσθεί το 1920 και 1930 αντίστοιχα (Landau,1984:252). Έπειτα και αφού περιόρισε τις εκτελεστικές εξουσίες του χαλιφάτου και τις μεταβίβασε στο εθνικιστικό κόμμα, μετέπειτα γνωστό και ως Ρεπουμπλικανικό λαϊκό κόμμα (CHP)¹⁵ στράφηκε στον εκμοντερνισμό του εκπαιδευτικού συστήματος (Wolf-Gazo,1996:15) το οποίο και θεωρούσε ως τον ακρογωνιαίο λίθο του συνολικού αγώνα προς την ανεξαρτησία του έθνους. Δίνοντας, λοιπόν, ταυτότητα και σταθεροποιώντας τους βασικούς πυλώνες μιας κοινωνίας σε συνδυασμό με μια σταθερή κυβέρνηση για τα επόμενα 50 περίπου χρόνια η Τουρκία έθεσε τα θεμέλια μιας ανεξάρτητης διοικητικά και οικονομικά χώρας η οποία πολλές φορές προς προάσπιση των ατομικών της συμφερόντων δημιούργησε τετελεσμένα. Χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι η τροποποίηση της σύμβασης των στενών (ως ένα αυτόνομο κομμάτι αυτής) όπως αυτή περιγράφεται στη Συνθήκη της Λωζάννης με αυτή της Συνθήκης του Μοντρέ.¹⁶ Συγκεκριμένα, ενώ στη Συνθήκη της Λωζάννης ορίζεται η αποστρατικοποίηση των στενών από τη μεριά της Τουρκίας 13 χρόνια μετά η Συνθήκη του Μοντρέ παραχωρεί τον πλήρη έλεγχο τόσο των στενών του Βοσπόρου όσο και των Δαρδανελίων, παράλληλα με το δικαίωμα να ρυθμίζει η ίδια ως εγγυήτρια δύναμη οποιαδήποτε στρατιωτική δραστηριότητα εντός αυτών και να εγγυάται την ελεύθερη ναυσιπλοΐα σε περίοδο ειρήνης τηρώντας πάντα τη στάση του «επιτήδειου ουδέτερου» (Τσιτσόπουλος, 1988: 177).

15. Το Cumhuriyet Halk Partisi (CHP) αναπτύχθηκε σταδιακά πρεσβεύοντας τον ρεπουμπλικανισμό, τον εθνικισμό, τον λαϊκισμό, την επανάσταση, τον κρατισμό και την εκκοσμίκευση. Για καθενα από αυτή τη θεμέλια ιδέα αντιστοιχεί και απεικονίζεται ένα βέλος στο έμβλημα του κόμματος.

16. Σύμβαση που καθορίζει το καθεστώς των Στενών του Βοσπόρου και των Δαρδανελίων. Υπεγράφη στις 20 Ιουλίου του 1936 στην ομώνυμη ελβετική πόλη με συμβαλλόμενα μέρη την Ελλάδα, την Τουρκία, τη Σοβιετική Ένωση, την Αγγλία, τη Γαλλία, την Ιταλία, τη Ρουμανία, τη Βουλγαρία, τη Γιουγκοσλαβία και την Αυστραλία.

Ωστόσο παρά το γεγονός ότι η Συνθήκη της Λωζάννης σηματοδότησε ουσιαστικά τη γέννηση της Τουρκικής Δημοκρατίας και τη μετατροπή της από ένα πολυεθνικό και πολυθρησκευτικό χαλιφάτο σε μια ομοιογενή εθνικά χώρα του δυτικού κόσμου, σήμερα η κυβέρνηση της χώρας είναι αισθητά αντίθετη με το νομικό πλαίσιο που η συνθήκη αυτή ορίζει. Αξίζει απλώς να αναφερθεί πως για τον σημερινό πρόεδρο της Τουρκίας, Ρετζέπ Ταγίπ Ερντογάν η Συνθήκη της Λωζάννης αποτελεί μια πράξη εξαπάτησης¹⁷ των Μεγάλων Δυνάμεων έναντι του τουρκικού έθνους. Αποκλειστική ευθύνη γι' αυτό όπως ο ίδιος δηλώνει έχουν όλοι εκείνοι οι οποίοι κάθισαν στο τραπέζι των διαπραγματεύσεων εκπροσωπώντας την Τουρκία τη περίοδο εκείνη. Ο λόγος πάντα κατά τον ίδιο εστιάζεται στο γεγονός ότι η συνθήκη αυτή καθεαυτή δεν απέδωσε τη πρέπουσα δικαιοσύνη καθώς αναγκάστηκαν να παραχωρήσουν τα νησιά του Αιγαίου (με προέκταση το ζωτικής σημασίας θέμα της υφαλοκρηπίδας). Επιπλέον η συνθήκη δεν προέβλεψε την οριοθέτηση των θαλάσσιων (αναφερόμενος στα νησιά) και εναέριων συνόρων μεταξύ Ελλάδας – Τουρκίας με αποτέλεσμα όλα τα παραπάνω να είναι η πηγή όλων των προβλημάτων που καλείται να αντιμετωπίσει σήμερα ως χώρα η Τουρκία.

17. Χαρακτηρισμοί τους οποίους ο πρόεδρος της Τουρκίας χρησιμοποίησε λίγους μήνες μετά το αποτυχημένο πραξικόπημα σε ομιλία του στο Προεδρικό Μέγαρο ανακηρύσσοντας τη 15 Ιουλίου 2016 ως τον δεύτερο εθνικό πόλεμο της χώρας για την ανεξαρτησία του τουρκικού έθνους.

2.7 Η σημασία της συνθήκης για την Ελλάδα

Το κείμενο το οποίο η Ελλάδα κλήθηκε να υπογράψει ως σύμφωνο στις διαπραγματεύσεις της Λωζάννης είχε σαφώς καταδικαστικό χαρακτήρα για την ίδια δεδομένου ότι και επίσημα είχε οδηγηθεί στην εγκατάλειψη της η 'Μεγάλη Ιδέα'. Μέχρι τότε η Ελλάδα σοφά φαίνεται να είχε επιλέξει να πορεύεται πολιτικά παράλληλα με την πολιτική των Μεγάλων Δυνάμεων οι οποίες είχαν ήδη συμφωνήσει σε μια κοινή γραμμή (Howard, 1936: 277) αναφορικά με τα συμφέροντα στη Μέση Ανατολή και να καταφέρνει συνειδητά να ταυτίζει τα συμφέροντά της με αυτά της Δύσης. Ο Ελευθέριος Βενιζέλος ως έμπειρος πολιτικός και διπλωμάτης γνώριζε πως το εθνικό συμφέρον αποτελεί το μόνιμο και σταθερό κριτήριο στον καθορισμό των στόχων στην εξωτερική πολιτική ενός κράτους (Morgenthau, 1958:30). Ερχόμενος όμως σε ρήξη με το στέμμα την περίοδο του Α' Παγκοσμίου Πολέμου έρχεται και ως συνέπεια ο Εθνικός Διχασμός ο οποίος με τη σειρά του θα φέρει και όλες εκείνες τις δυσάρεστες συνέπειες που έχουν αναλυθεί σε προηγούμενο κεφάλαιο και οδήγησαν τελικά τη χώρα στη συνδιάσκεψη της Λωζάννης. Εδαφικά η Ελλάδα αρχικά αναγκάστηκε να παραχωρήσει ελληνικά εδάφη ως αποτέλεσμα της έκβασης της εκστρατείας στη Μικρά Ασία ως ηττημένη δύναμη έναντι του νικητή και κατακτητή εχθρού. Επίσης η Ελλάδα αναγκάστηκε να παραχωρήσει εδάφη και ως αντιστάθμισμα των πολεμικών αποζημιώσεων οι οποίες της είχαν επιβληθεί και που όμως η ίδια αδυνατούσε να καταβάλλει στην τουρκική πλευρά. Τα νησιά Ίμβρος και Τένεδος όπως έχει ήδη αναλυθεί εκχωρήθηκαν και αυτά στην Τουρκία υπό ιδιαίτερο καθεστώς διοίκησης λόγω της γεωγραφικής και στρατηγικής σημασίας αυτών για τον έλεγχο των στενών. Επιπλέον η Ελλάδα μαζί με την ανατολική Θράκη αποδεδεσμεύτηκε και από την κυριαρχία της στα Δωδεκάνησα τα οποία παραχωρήθηκαν στη φασιστική τότε Ιταλία από την Τουρκία σύμφωνα με το άρθρο 15 της συνθήκης. Κρίσιμη ωστόσο συνέπεια με το πέρας της συνδιάσκεψης και τη συνθήκη να είναι πλέον σε ισχύ η Ελλάδα αμέσως βρέθηκε αντιμέτωπη με μια ανθρωπιστική κρίση την οποία στην πραγματικότητα αδυνατούσε η ίδια να διαχειριστεί. Το πρωτόγνωρο αυτό φαινόμενο της πληθυσμιακής έκρηξης με τους 1.400.000 πρόσφυγες να αποτελούν το 25% του ελληνικού πληθυσμού προκάλεσε δυστυχώς και κρίση σε κρίσιμους πυλώνες της ελληνικής κοινωνίας με κυριότερους εξ αυτών την πολιτική σταθερότητα και την οικονομία. Πολιτικά η χώρα αποσταθεροποιήθηκε και η οικονομία επιδεινώθηκε προσπαθώντας να διαχειριστεί το τεράστιο αυτό αριθμό των προσφύγων. Κοινωνικά επίσης το μεγαλύτερο μέρος του πληθυσμού δεν μπόρεσε να αφομοιωθεί με το γηγενή δημιουργώντας έτσι ένα χάσμα μεταξύ αγροτικής και αστικής τάξης, εκφρασμένο ρατσιστικά τις περισσότερες φορές σε τομείς όπως η εύρεση εργασίας και η ιδιοποίηση της γης (Ανδριώτης, 2010:15). Αν και ίσως η σημαντικότερη επίπτωση στην ελληνική επικράτεια, στην παρούσα μελέτη ωστόσο το προσφυγικό πρόβλημα εκτιμάται ότι δε χρήζει περαιτέρω ανάλυσης.

Τέλος, παρά το γεγονός ότι η Ελλάδα προσήλθε με την πλευρά των συμμάχων στις διαπραγματεύσεις της Λωζάννης όντως ως μια βαθιά ηττημένη χώρα, παρ' όλα αυτά ποτέ δε θεώρησε τον εαυτό της αδικημένη τόσο σε πολιτικό όσο και σε διπλωματικό επίπεδο. Κοντεύοντας να συμπληρωθεί ένας αιώνας από τη σύνταξη του

κειμένου η χώρα μας ποτέ δεν έκανε νύξη για αναθεώρηση της συνθήκης προς απόδοση δικαιοσύνης έναντι του ελληνικού μειονοτικού λαού ο οποίος εξαιρέθηκε της ανταλλαγής πληθυσμών αλλά κακομεταχειρίστηκε¹⁸ καθώς δεν εξασφαλίστηκε ποτέ ειδικό καθεστώς αυτονομίας ούτε στους Έλληνες της Κωνσταντινούπολης αλλά ούτε και στα νησιά Ίμβρος και Τένεδος. Επίσης η Ελλάδα ως μια χώρα που σέβεται το Διεθνές Δίκαιο ποτέ δεν προέβη σε δηλώσεις οι οποίες να υπαινίσσονται οποιαδήποτε αμφισβήτηση επί της τουρκικής κυριαρχίας.

Αντίθετα η τουρκική προπαγάνδα όλα αυτά τα χρόνια αρχής γενομένης ήδη από το 1913 η οποία απέφερε αμέσως καρπούς, ξεσήκωνε και ξεσηκώνει μέχρι σήμερα τον τουρκικό πληθυσμό, κάτι μάλλον εύκολο για την επιθετική ιδιοσυγκρασία τους (Horton,1992:60) έναντι της χώρας μας αμφισβητώντας ξεκάθαρα τμήματα της ελληνικής κυριαρχίας. Το παράδοξο ωστόσο εστιάζεται στο γεγονός ότι η Τουρκία απεδέχθη τη συμφωνία ως μια νίκη για την Τουρκική Δημοκρατία η οποία της παραχώρησε μάλιστα και τις περισσότερες κατακτημένες περιοχές. Συνεπώς η τουρκική προκλητικότητα με τη μορφή της αμφισβήτησης των χωρικών ορίων της Ελλάδας όπως αυτή ασκείται σήμερα από την τουρκική εξωτερική πολιτική φαίνεται να πηγάζει από πολιτικές σκοπιμότητες και ουδεμία σχέση έχει προς οποιαδήποτε αποκατάσταση αδικίας που πιθανόν να υπέστη η Τουρκία τότε.

18. Η κακομεταχείριση των Ελλήνων χριστιανών από την τουρκική κυβέρνηση ξεκινά από το 1930 με τη θέσπιση των νόμων 2007/11.3.1930 και 25.96/3.12.1934 οι οποίες απέβλεπαν στη διάκριση των περιουσιών, του θρησκευματος καθώς και στον περιορισμό άσκησης επαγγέλματος. Ως εκ' τούτου σύμφωνα με τα στοιχεία απογραφής του 1927 ο ελληνικός πληθυσμός της πόλης μειώθηκε από 26.430 που ήταν τότε σε 17.642 το 1935.

2.8 Η εφαρμογή της Συνθήκης της Λωζάννης σήμερα

Η Συνθήκη της Λωζάννης μετά την υπογραφή της το 1923 και το Σύμφωνο Φιλίας (Αναστασιάδου,1982:39) στις 30 Οκτωβρίου του 1930 που ακολούθησε ως το μεγαλύτερο ιστορικό γεγονός μεταξύ των δύο χωρών φαίνεται να εξασφάλισε τη σταθερότητα στις ελληνοτουρκικές σχέσεις για 25 μόνο περίπου χρόνια. Ήδη από το 1954 με τη διένεξη να έχει μεταφερθεί στην Κύπρο και με αντικείμενο την ένωση από τη μια - τη διχοτόμηση από την άλλη (Ηρακλείδης,2007:63), το 1974 και με την κατάλληλη ευκαιρία η Τουρκία ως «εγγυήτρια» δύναμη αποβιβαζόταν στην Κύπρο με παράνομη εισβολή (Βερέμης,1998:117). Από τότε και μέχρι σήμερα έχουν παρατηρηθεί πολλές παραβιάσεις της συνθήκης οι οποίες απορρέουν από τα συμφέροντα τα οποία έχουν προκύψει στην περιοχή του Αιγαίου και της ανατολικής Μεσογείου και τα οποία ήταν αδύνατο να προβλεφθούν την εποχή εκείνη. Αποτέλεσμα της επιθετικής ενέργειας αυτής είναι η ανάδειξη του ελληνοτουρκικού προβλήματος με την Τουρκία να γίνεται το κύριο αντικείμενο των ελληνικών αμυντικών σχεδιασμών και η πρωτεύουσα απειλή προς την ελληνική ασφάλεια (Αλεξανδρής,1985:25).

Η Συνθήκη της Λωζάννης εκ μέρους της Τουρκίας δεν τηρείται απόλυτα σήμερα, αφενός μεν εξαιτίας μεταγενέστερων συνθηκών που τροποποιούν μερικά από τα άρθρα της, αφετέρου δε από την εξωτερική πολιτική την οποία η ίδια χαράζει ήδη από το 1974. Επιπλέον παρά το γεγονός ότι στο πλαίσιο της μερικής εφαρμογής της συνθήκης εκ μέρους της Τουρκίας μπορούν να αναφερθούν παραβατικές συμπεριφορές οι οποίες σχετίζονται με τον μειονοτικό πληθυσμό και το Πατριαρχείο, ωστόσο στο πλαίσιο της παρούσας μελέτης θα αναφερθούν αμφισβητήσεις επί των κυριαρχικών δικαιωμάτων, όπως αυτές προκύπτουν από τους εδαφικούς όρους της συνθήκης που στόχο έχουν να παρουσιαστεί ο χώρος του Αιγαίου ως ένας χώρος του οποίου το καθεστώς πρέπει να επαναρυθμιστεί με διμερή διάλογο και διαπραγματεύσεις (Περράκης,1996:67). Τα σημεία στα οποία η Τουρκία βρίσκεται εντελώς αντίθετη με την ελληνική πλευρά και στα οποία προσπαθεί να ανατρέψει το υπάρχων καθεστώς σήμερα είναι τα ακόλουθα :

1. Η οριοθέτηση της υφαλοκρηπίδας
2. Η οριοθέτηση της Αποκλειστικής Οικονομικής Ζώνης
3. Η οριοθέτηση του Εθνικού Εναέριου Χώρου
4. Η Συνυπευθυνότητα στη περιοχή του F.I.R. Αθηνών (περιοχή SAR)
5. Η επέκταση των Εθνικών Χωρικών Υδάτων
6. Αποστρατικοποιήσεις των νησιών του Αν. Αιγαίου
7. Οι «γκρίζες ζώνες»

Κεφάλαιο 3^ο Το καθεστώς του Αιγαίου

3.1 Υφαλοκρηπίδα και Αποκλειστική Οικονομική Ζώνη

Είναι γεγονός πως η Συνθήκη της Λωζάννης δεν κατάφερε να ορίσει τα κυριαρχικά δικαιώματα των παράκτιων κρατών με αποτέλεσμα κάθε χώρα να έχει επεκτατικές βλέψεις επί των κυριαρχικών της δικαιωμάτων. Στο κεφάλαιο αυτό θα ασχοληθούμε με το καθεστώς του Αιγαίου όπως αυτό έχει καθιερωθεί σήμερα σύμφωνα με το σύνολο των συμβάσεων που απορρέουν από το Διεθνές Δίκαιο. Αρχικά κρίνεται σκόπιμη η ανάλυση των όρων οι οποίοι περιγράφουν το νομικό πλαίσιο και καθορίζουν τα κυριαρχικά δικαιώματα στο Αιγαίο πέλαγος εκ μέρους της Ελλάδας και παράλληλα είναι υπό αμφισβήτηση εκ μέρους της Τουρκίας.

Υφαλοκρηπίδα

Ο ορισμός της υφαλοκρηπίδας στο κεφάλαιο αυτό κρίνεται επιτακτική ανάγκη αφενός μεν λόγω της αμφισβήτησης της από την Τουρκία με τα όρια αυτής να είναι το πρώτο ζήτημα που αμφισβητεί ευθέως η ίδια (Ροζάκης, 1988:65), αφετέρου δε για τη σημειολογική έννοια που αυτή προσδίδει στη μεταγενέστερη έννοια της αποκλειστικής οικονομικής ζώνης. Η υφαλοκρηπίδα είναι μια αμιγώς γεωλογική έννοια η οποία περιγράφει το υποθαλάσσιο τμήμα κάθε παράκτιου κράτους (όταν αυτή υπάρχει). Αναλυτικότερα είναι εκείνο το μέρος του βυθού το οποίο αποτελεί μια φυσική προέκταση του παράκτιου τμήματος αποτελώντας έτσι μια ομαλή συνέχεια της ακτής. Μέχρι και το σημείο στο οποίο η κλίση του βυθού είναι μεταξύ 30° - 40° εκεί ορίζεται και η υφαλοκρηπίδα. Έπειτα του σημείου αυτού παύει να ισχύει και ξεκινά η ωκεάνια περιοχή (υφαλοπρανές). Συνεπώς η υφαλοκρηπίδα του κάθε κράτους ποικίλει ανάλογα με τη μορφολογία του εδάφους με αποτέλεσμα να ποικίλουν και τα συμφέροντα που απορρέουν από αυτή. Στην υφαλοκρηπίδα κάθε κυρίαρχο κράτος δεν ασκεί πλήρη κυριαρχία αλλά έχει κυριαρχικά δικαιώματα τα οποία σχετίζονται με τα ορυκτά του εδάφους και του υπέδαφους καθώς και με τους μη ζώντες οργανισμούς που βρίσκονται στον βυθό ή στο υπέδαφος αυτού (Πουланτζάς, 2007:255). Η ελληνοτουρκική διαφορά ωστόσο εστιάζεται στο γεγονός πως η Τουρκία δεν αναγνωρίζει την ύπαρξη υφαλοκρηπίδας των νησιών του ανατολικού αιγαίου και της Κρήτης καθώς θεωρεί ότι τα νησιά αυτά αποτελούν γεωλογικά βουνοκορφές και είναι εξάρσεις του βυθού (της τουρκικής υφαλοκρηπίδας λόγω της εγγύτητας αυτών με τις ακτές της Ανατολίας) σε αντίθεση πάντα με το διεθνές δίκαιο το οποίο προβλέπει ότι όλα τα νησιά του Αιγαίου έχουν υφαλοκρηπίδα. Η διαμάχη αυτή όσον αφορά την υφαλοκρηπίδα ήταν και η αιτία η οποία έφερε τις δύο χώρες το 1976 στα πρόθυρα μιας ένοπλης σύρραξης όταν τουρκικά ωκεανογραφικά έπλευσαν στο Αιγαίο Πέλαγος για εκτέλεση επιστημονικών ερευνών στις περιοχές όπου η Ελλάδα θεωρούσε ότι ανήκαν στην ελληνική υφαλοκρηπίδα. Στην πρόταση της ελληνικής πλευράς για επίλυση του θέματος στο διεθνές δικαστήριο της Χάγης η Τουρκία αρνήθηκε μη αποδεχόμενη το διεθνές δικαστήριο της Χάγης ως μέσο για την επίλυση της διαφοράς, ως το μόνο αρμόδιο δικαιοδοτικό όργανο (Σημίτης, 2005:55) και παραμένει στη θέση ότι η επίλυση πρέπει να επέλθει μέσω διμερών διαπραγματεύσεων των δύο χωρών.

Αποκλειστική Οικονομική Ζώνη

Η έννοια της ΑΟΖ καθιερώθηκε ως όρος του Διεθνές Δικαίου προκειμένου να αποδώσει κυριαρχικά δικαιώματα (όχι πλήρη κυριαρχία) σε κυρίαρχα κράτη τα οποία δεν μπορούσαν να ορίσουν υφαλοκρηπίδα λόγω της γεωλογικής διαμόρφωσης των ακτών τους. Η σύμβαση του ΟΗΕ για το Δίκαιο της Θάλασσας (σύμβαση Montego Bay¹⁹) το 1982 προβλέπει οριοθέτηση αποκλειστικής οικονομικής ζώνης των παράκτιων κρατών έως 200 ν.μ. συμπεριλαμβανομένων ακτών, νησιών (κατά τη μέγιστη πλημμυρίδα) και βραχονησίδων οι οποίες μπορούν να αναπτύξουν οικονομική ζωή. Η οριοθέτηση προκύπτει ύστερα από ανακήρυξη εκ μέρους του κυρίαρχου κράτους και δεν αποτελεί αναφαίρετο δικαίωμα. Λόγω της παραπλήσιας σημασίας του όρου με αυτόν της υφαλοκρηπίδας δεν αποκλείεται στο μέλλον η χάραξη «ενιαίου θαλάσσιου συνόρου για υφαλοκρηπίδα και ΑΟΖ» (Δίπλας, Ροζάκης, 2004:196).

Όσον αφορά την περίπτωση της Ελλάδας η ίδια σήμερα βρίσκεται σε μια προσπάθεια για οριοθέτηση της ζώνης αυτής (με τη μέθοδο της μέσης γραμμής - ίσης απόστασης) η οποία ωστόσο αμφισβητείται ευθέως από την Τουρκία η οποία επικαλούμενη τη σύμβαση της Γενεύης του 1958 κατά την οποία τα νησιά δικαιούνται μόνο αιγιαλίτιδα ζώνη (εθνικά χωρικά ύδατα) δε συμφωνεί στην οριοθέτηση αυτής. Αξίζει στο σημείο αυτό να αναφερθεί πως το Διεθνές Δίκαιο προβλέπει ανακήρυξη της ΑΟΖ ναί μεν μονομερώς αλλά κατόπιν συνεννόησης δε μεταξύ των εμπλεκόμενων στην περιοχή κρατών. Αυτός είναι και ο κυριότερος λόγος για τον οποίο η Τουρκία αρνήθηκε να επικυρώσει (Πουланτζάς, 2007:250) τη σύμβαση των Η.Ε. του 1982.

Λαμβάνοντας υπόψιν, λοιπόν, τα τεράστια οικονομικά οφέλη τα οποία μια χώρα μπορεί να αποκομίσει από την οριοθέτηση της ΑΟΖ μπορούμε να συμπεράνουμε και την τεράστια σημασία των νησιών του Αιγαίου τα οποία όχι μόνο διευρύνουν την ελληνική ΑΟΖ αλλά ταυτόχρονα περιορίζουν δραματικά την αντίστοιχη τουρκική. Παράγοντας ζωτικής σημασίας για το μέγεθος της ελληνικής ΑΟΖ διαδραματίζει το νησί της Μεγίστης (Καστελόριζο) το οποίο η στρατηγικής σημασίας του θέση του επιτρέπει την ενοποίηση της ελληνικής ΑΟΖ με αυτή της Κυπριακής.

Στο επόμενο κεφάλαιο θα γίνει σαφής ανάλυση της πιο εύχρηστης και δίκαιης μεταξύ άλλων μεθόδου οριοθέτησης της ΑΟΖ, μεταξύ κυρίαρχων κρατών με κατάλληλα μαθηματικά μοντέλα τα οποία δύναται σήμερα να εφαρμοσθούν σε 138 κράτη του κόσμου τα οποία έχουν ΑΟΖ.

19. Τα άρθρα 55, 56, 76 και 121 ορίζουν το νομικό καθεστώς της ΑΟΖ. Στη σύμβαση του Montego Bay ψήφισαν 130 χώρες υπέρ 4 κατά και 17 απείχαν. Μεταξύ των 4 που δεν επικύρωσαν τη σύμβαση είναι η Η.Π.Α., η Βενεζουέλα, η Τουρκία και το Ισραήλ.

3.2 Διαγράμματα Voronoi και τριγωνοποίηση Delaunay

Όπως έχει ήδη αναφερθεί στο προηγούμενο κεφάλαιο όταν όμορα κράτη αδυνατούν να οριοθετήσουν τα όρια της υφαλοκρηπίδας τους ή της αποκλειστικής οικονομικής τους ζώνης λόγω της αλληλοεπικάλυψης των ορίων της καθεμίας, τότε είθισται στο πλαίσιο του δικαίου να οριοθετείται η αρχή της μέσης γραμμής – ίσης απόστασης. Το μαθηματικό μοντέλο το οποίο περιγράφει και επιλύει την αρχή αυτή είναι τα διαγράμματα Voronoi, τα οποία επινόησε ο Ρώσος μαθηματικός Georgy Feodosevic Voronoi (1868-1908)²⁰. Μολονότι όμως η εφαρμογή αυτή δεν είναι επίσημα αποδεκτή από το Διεθνές Δικαστήριο της Χάγης καθώς αδυνατεί να προβλέψει το ενδεχόμενο διακρατικής συμφωνίας, ωστόσο αποτελεί επίσημα για πολλά κράτη τη πιο δίκαιη γεωμετρικά λύση του χώρου.

Η λειτουργία του μαθηματικού μοντέλου αυτού συνοπτικά στοχεύει στη δημιουργία κυψελών (περιοχών) μέσω κατάλληλων αλγορίθμων (διαφόρων μεθόδων)²¹ οι οποίοι λαμβάνοντας ως δεδομένο έναν πεπερασμένο αριθμό σημείων (κόμβοι), αποδίδουν γεωμετρικές περιοχές γύρω από αυτά τα σημεία με την ιδιότητα όλα τα σημεία του χώρου να βρίσκονται εγγύτερα στο αρχικό σημείο σε σχέση με τα άλλα.

Στο πλαίσιο της οριοθέτησης της υφαλοκρηπίδας καθώς και της ΑΟΖ τον πεπερασμένο αριθμό αρχικών σημείων το αποδίδουν σημεία του παράκτιου χώρου ενός κράτους, τα νησιά του και οι βραχονησίδες του (όσες μπορούν να φιλοξενήσουν ζωή). Συνεπώς το μοντέλο αυτό μας παρουσιάζει εκτός της απεικόνισης των περιοχών τη σημασία των νησιών που βρίσκονται στον χώρο καθώς μπορούν να δημιουργήσουν πολύ μεγάλες σε έκταση κυψέλες (περιοχές) γύρω από αυτές. Χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι η ΑΟΖ της Γαλλίας η οποία λόγω των υπερπόντιων νήσων της έχει σήμερα τη 2^η μεγαλύτερη ΑΟΖ του πλανήτη - μετά τις Η.Π.Α. Επίσης η ΑΟΖ της Μάλτας είναι χαρακτηριστικό παράδειγμα βαρύτητας ενός νησιού συγκριτικά με μια ηπειρωτική χώρα.

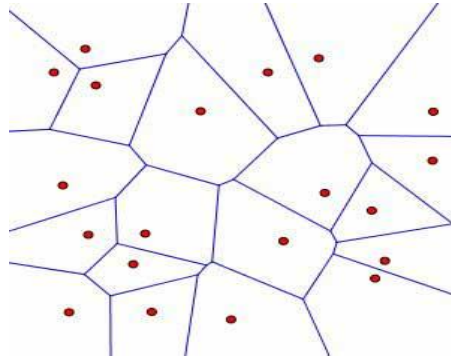
Συνεπώς μολονότι η παρούσα μελέτη πραγματεύεται τα αίτια των αμφισβητήσεων της Συνθήκης της Λωζάννης αξιοποιώντας τα εργαλεία των θεωρητικών επιστημών, τα μαθηματικά ως κλάδος των θετικών επιστημών ο οποίος αδυνατεί να υποπέσει σε συμφέροντα και πολιτικές σκοπιμότητες μπορούν να αποδείξουν την ορθότητα της ελληνικής πλευράς και να αποδώσουν δικαιοσύνη σύμφωνα πάντα με τις συνθήκες που απορρέουν από τη Διεθνές δίκαιο. Ακολουθεί ο αλγεβρικός τύπος του μαθηματικού μοντέλου:

$$R_k = \{x \in X \mid d(x, P_k) \leq d(x, P_j) \text{ for all } j \neq k\}$$

20. Οι βασικές ιδιότητες των διαγραμμάτων καθώς και οι ιδιότητες αυτών περιγράφονται στα πονήματα των: Franz Aurenhammer, Rolf Klein, Der-Tsai Lee, Voronoi Diagrams and Delaunay Triangulations, World Scientific, 2013

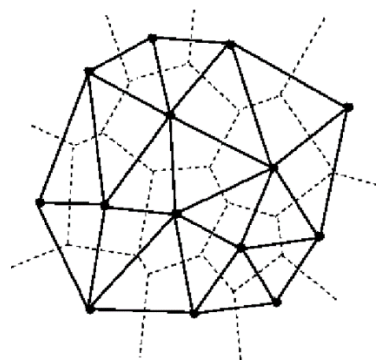
21. Αναλυτικά οι 3 μέθοδοι κατασκευής των διαγραμμάτων Voronoi περιγράφονται ως ακολούθως: 1) Αυξητική Μέθοδος, Green, P. J. & Sibson R., Computing Dirichlet tessellations in the plane, 2) Μέθοδος με γραμμή σάρωσης, The computer journal, Volume 21, Issue 2, May 1978, p. 168-173, 3) Μέθοδος διαίρει και βασίλευε, Klein Rolf, Concrete and Abstract Voronoi Diagrams, 1989

Όπου x η συνολική επιφάνεια των σημείων, p το σύνολο των αρχικών σημείων (κόμβοι) τα οποία αντιπροσωπεύουν ξηρά, νησιά και βραχονησίδες στο επίπεδο και d η ευκλείδεια απόσταση μεταξύ των σημείων τα οποία βρίσκονται σε κοντινότερη απόσταση από έτερο κόμβο.

Εικόνα 3.1 Γεωγραφική απεικόνιση σημείων στον χώρο και περιοχών κατόπιν ομαδοποίησης Voronoi(Πηγή: American Mathematical Society, 2018)

Παρόμοιο μαθηματικό μοντέλο το οποίο σχεδιάζει τον αντίστοιχο γεωμετρικό τόπο μέσω πεπερασμένου αριθμού σημείων είναι η τριγωνοποίηση Delaunay η οποία εφαρμόζεται ως προέκταση των διαγραμμάτων Voronoi. Το μοντέλο οφείλει το όνομα του στον επίσης Ρώσο μαθηματικό Delaunay (1890-1980) ο οποίος υπήρξε και μαθητής του Voronoi. Σύμφωνα με αυτό το μοντέλο τα κέντρα των τριγώνων που προκύπτουν από τη τριγωνοποίηση του αλγορίθμου όταν ενωθούν μεταξύ τους αποδίδουν διαγράμματα Voronoi. Υπάρχουν περιπτώσεις όπου οι αλγόριθμοι Voronoi αδυνατούν να λύσουν κάποια προβλήματα με αποτέλεσμα να υπάρχουν περιορισμοί οι οποίοι δημιουργούν την ανάγκη για περιορισμένο διάγραμμα Voronoi (Chew,1989:97), τα οποία όμως μπορούν να μελετηθούν μέσω της τριγωνοποίησης Delaunay. Οι περιορισμοί αυτοί δεν κρίνεται σκόπιμο να αναλυθούν στην παρούσα μελέτη.

Εικόνα 3.2 Γεωγραφική απεικόνιση σημείων στον χώρο μέσω τριγωνοποίησης Delaunay(Πηγή: ResearchGate, 2010)

3.2.1 Η στρατηγική θέση της Μεγίστης στην ελληνική ΑΟΖ

Είναι γεγονός πως τα οικονομικά συμφέροντα που απορρέουν από την εκμετάλλευση της αποκλειστικής οικονομικής ζώνης για μια χώρα είναι τεράστια. Η οριοθέτησή της είναι πάντα ανάλογη των συμφερόντων των κρατών που τη διεκδικούν και σε περίπτωση ασυμφωνίας όπως έχει αποδειχθεί το Διεθνές δίκαιο δεν μπορεί να αποδώσει λύση. Η Ελλάδα δεν είναι η μόνη χώρα η οποία αδυνατεί να οριοθετήσει ΑΟΖ λόγω της διαφωνίας της με την Τουρκία. Οι Η.Π.Α. με τον Καναδά έχουν επίσης το ίδιο πρόβλημα στην περιοχή της θάλασσας Μποφόρ καθώς και η Νορβηγία με τη Ρωσία στο αρχιπέλαγος Σβάλμπαρντ. Όσον αφορά την Ελλάδα η μεμονωμένη περίπτωση ενός νησιού σήμερα φαίνεται να μπορεί να αλλάξει τόσο τα συμφέροντα μεταξύ Ελλάδας και Τουρκίας αλλά να αλλάξει και τις εϋθραυστες για την ανατολική Μεσόγειο ισορροπίες. Το νησί της Μεγίστης (Καστελλόριζο) ως το ανατολικότερο σύνορο της ελληνικής επικράτειας σύμφωνα με τη σύμβαση του Montego Bay προβλέπεται να ανακηρύξει ΑΟΖ. Το πρόβλημα ωστόσο εστιάζεται στο γεγονός πως η δυναμική που παρουσιάζει η θέση του νησιού αυτού μέσω των διαγραμμάτων Voronoi και τη θέσπιση της οριοθέτησης της ζώνης αυτής μέσω της μεθόδου της μέσης γραμμής - ίσης απόστασης βρίσκει εντελώς αντίθετη τη τουρκική πλευρά η οποία λόγω γεωγραφικής θέσης αποδυναμώνεται πλήρως. Η τουρκική ΑΟΖ περιορίζεται δραματικά, παράλληλα με τα όποια οικονομικά συμφέροντα απορρέουν από την περιοχή αυτή.

Το νησιωτικό σύμπλεγμα της Μεγίστης ή ευρύτερα γνωστό του Καστελλόριζου αποτελεί το ανατολικότερο άκρο της Μεσογείου στο οποίο η Ελλάδα σήμερα δηλώνει εθνική κυριαρχία. Η στρατηγική σημασία του νησιωτικού συμπλέγματος αυτού είναι τόσο μεγάλη και επίκαιρη που θα μπορούσε να αποτελέσει ξεχωριστή μελέτη. Ωστόσο στο πλαίσιο της παρούσας μελέτης θα αναφερθούμε αρχικά στο σημερινό καθεστώς του νησιού όπως αυτό προκύπτει από τη Συνθήκη της Λωζάννης και της μετέπειτα Συνθήκης των Παρισίων στις 10 Φεβρουαρίου του 1947 καθώς και στη στρατηγική σημασία του συμπλέγματος αυτού παράλληλα με τα συμφέροντα που αυτό γεννά με απόρροια τις αμφισβητήσεις σήμερα από την Τουρκία.

Το άρθρο 15 της Συνθήκης της Λωζάννης αναφέρει ρητά πως η Τουρκία παραιτείται επί των δικαιωμάτων εθνικής κυριαρχίας της υπέρ της Ιταλίας επί του συνόλου 14 ονομαστικών νήσων (Αστυπάλαιας, Ρόδου, Χάλκης, Καρπάθου, Κάσου, Τήλου, Νισύρου, Καλύμνου, Λέρου, Πάτμου, Λειψούς, Σύμης και Κω) ένα εξ αυτών και το επονομαζόμενο Καστελλόριζο. Επίσης, παράλληλα με τα επονομαζόμενα νησιά σημαντική είναι η αναφορά που γίνεται στις υπό Ιταλική κατοχή και εξαρτώμενες από αυτές παρακείμενες νησίδες, η κυριαρχία των οποίων μεταβιβάζεται επίσης στην Ιταλία. Ο όρος “εξαρτώμενες νησίδες” ερμηνεύεται και αφορά όλα εκείνα τα μικρά σε μέγεθος νησιά που παρά το γεγονός ότι μπορούν να φιλοξενήσουν ζωή και οποιαδήποτε ανεξάρτητη οικονομική δραστηριότητα παράλληλα αδυνατούν να εξασφαλίσουν πρόσβαση σε τομείς όπως είναι η ανάπτυξη, η ενέργεια, η ασφάλεια και η ευημερία οι οποίες εξαρτώνται άμεσα από μεγαλύτερα γειτονικά νησιά με αποτέλεσμα να αναπτύσσουν σχέσης εξάρτησης με αυτά.

Σε αντίθεση με το άρθρο 15 έρχεται το άρθρο 12 της ίδιας συνθήκης το οποίο

προβλέπει το σύνολο των νησίδων οι οποίες βρίσκονται σε απόσταση μικρότερη των τριών ναυτικών μιλίων²² από την ασιατική ακτή να περιέλθουν σε τουρκική κυριαρχία. Το νησί της Μεγίστης βρίσκεται 1,35 ναυτικά μίλια νότια της πόλη Κας (επαρχία της Αττάλειας) ενώ η κοντινότερη απόσταση από ελληνική ακτή είναι 75 ναυτικά μίλια από το νησί της Ρόδου. Συνεπώς η Τουρκία σήμερα ευρισκόμενη δεσμευμένη από το άρθρο 15 το οποίο αποδεχόμενη τη συνθήκη στο σύνολό της αποδέχεται και το άρθρο αυτό, έχει προσφύγει ως διέξοδο στο μονομερή εκ της τουρκικής πλευράς όρο, τις περιβόητες «Γκρίζες Ζώνες», οι οποίες είναι σαφές ότι πρόκειται για διεκδικήσεις που δεν αφορούν αποκλειστικά τις βραχονησίδες Ίμια (Λυγερός, 2013:204)

Εικόνα 3.3 Γεωγραφική απεικόνιση της οριοθέτησης της ελληνικής ΑΟΖ εκ μέρους της Ελλάδας
(Πηγή: Sigmalive, 2017)

Εικόνα 3.4 Γεωγραφική απεικόνιση μέρους της τουρκικής ΑΟΖ εκ μέρους της Τουρκίας
(Πηγή: Πενταπόσταγμα Ενημέρωσης, 2015)

22. 1 Ναυτικό μίλι = 1852 μέτρα , 1 μίλι στεριάς = 1608 μέτρα

Παρατηρώντας τις δυο παραπάνω εικόνες παρατηρούμε τη δυναμικότητα που μπορούν να προσδώσουν τα διαγράμματα Voronoi σε ένα μικρό νησί ή σύμπλεγμα νησιών έναντι μιας μεγάλης ηπειρωτικής παράκτιας περιοχής. Όπως είναι επόμενο η τουρκική πλευρά αρνείται κατηγορηματικά να δεχτεί αυτή τη δυναμική και γι' αυτό τον λόγο επιμένει στη θέση πως η επίλυση των διαφορών μεταξύ των δύο χωρών πρέπει να επέλθει αποκλειστικά μέσω διμερών πολιτικών διαπραγματεύσεων.

Επιπλέον ένα σημαντικό πλεονέκτημα το οποίο προσδίδεται στην περιοχή της ΑΟΖ είναι εκείνο των ενστάσεων από την Ελλάδα ενόψει αεροναυτικών ασκήσεων εκ μέρους της Τουρκίας στην περιοχή. Παρά το γεγονός ότι η σύμβαση περί δικαίου της θάλασσας δεν προβλέπει τη ρητή απαγόρευση ή την ελευθερία των στρατιωτικών δραστηριοτήτων (Churchill,Lowe,1988:310) εντός της ΑΟΖ, η ερμηνεία της σύμβασης ωστόσο για κάποιες χώρες είναι από διαφορετική έως και αντιφατική (Attard,1987:249). Οι ενστάσεις εκ μέρους μιας χώρας έναντι μιας άλλης μπορούν να υποβληθούν σε ενδεχόμενη πρόκληση μόλυνσης του θαλάσσιου περιβάλλοντος της περιοχής, την πρόκληση οικολογικών φθορών των υποθαλάσσιων πόρων της καθώς και στην παροχή ασφάλειας της διεθνούς ναυσιπλοΐας σε ολόκληρη την Ανατολική Μεσόγειο.

Είναι προφανές, λοιπόν, πως η Μεγίστη αποτελεί στρατηγικός θησαυρός εξαιτίας της οριοθέτησης που μπορεί να προσφέρει στην ελληνική ΑΟΖ η οποία θα προσδώσει διπλό όφελος στη χώρα. Πρώτον το οικονομικό όφελος και όπως αυτό μπορεί να μεταφραστεί από το ενδεχόμενο κοιτασμάτων στην περιοχή και δεύτερον στον στρατηγικό ρόλο που μπορεί να δώσει στην ελληνική κυριαρχία στην ανατολική Μεσόγειο.

3.3 Εθνικός Εναέριος Χώρος και F.I.R.

Στο κεφάλαιο αυτό γίνεται εξέταση των όρων Ε.Ε.Χ. και F.I.R. οι οποίοι παρά το γεγονός ότι συχνά συσχετίζονται κυρίως από τα μέσα μαζικής ενημέρωσης, ωστόσο στην πραγματικότητα ουδεμία σχέση έχουν αυτοί μεταξύ τους. Επιπλέον γίνεται προσέγγιση του τρόπου με τον οποίο εκδηλώνεται η αμφισβήτηση τόσο του ελληνικού Ε.Ε.Χ. όσο και του ελληνικού F.I.R. (Αθηνών) από την Τουρκία με σκοπό να καταλήξουμε στο λόγο στον οποίο αποσκοπεί η αμφισβήτηση αυτή.

Ε.Ε.Χ. (Εθνικός Εναέριος Χώρος)

Η Ελλάδα μονομερώς το 1931 με προεδρικό διάταγμα ανακήρυξε αιγιαλίτιδα ζώνη για σκοπούς αεροπλοΐας στα 10 ν.μ χωρίς καμία ένσταση επί σειρά δεκαετιών από την Τουρκία. Ο Ε.Ε.Χ. ορίζεται σε εύρος 10 ν.μ. από κάθε σημείο της ελληνικής επικράτειας και περιλαμβάνει τον υπερκείμενο χώρο αυτής συμπεριλαμβανομένου κάθε σημείο της ηπειρωτικής και νησιωτικής χώρας (χωρίς ανώτατο εναέριο όριο). Στον Ε.Ε.Χ. η κάθε χώρα ασκεί πλήρη κυριαρχία²³ και ουδέν αεροσκάφος επιτρέπεται να εισέλθει εντός αυτού άνευ αδείας της ελληνικής αρμόδιας αρχής²⁴. Οποιοδήποτε αεροσκάφος εισέρχεται μέσα σε αυτό τον χώρο εκτελεί αυτομάτως παραβίαση του Ε.Ε.Χ. αμφισβητώντας την ελληνική εθνική κυριαρχία και αντιμετωπίζεται με τις δέουσες ενέργειες από τη Π.Α.

F.I.R. (Flight Information Region)

Πρόκειται επίσης για εναέριο χώρο ο οποίος έχει οριστεί αυστηρά από τον διεθνή οργανισμό πολιτικής αεροπλοΐας. Προς αποφυγήν συσχετισμού του F.I.R. με αυτό της εθνικής κυριαρχίας ο αρμόδιος οργανισμός ICAO (International Civil Aviation Organization) έχει αποδώσει στους τομείς ευθύνης τα ονόματα από τις πρωτεύουσες των χωρών και όχι τα ονόματα των χωρών. Οι χώρες ατομικά έχουν την ευθύνη παροχής υπηρεσιών ασφαλούς αεροπλοΐας προς τα αεροσκάφη που εισέρχονται (πολιτικά και μη) εντός αυτού αλλά και όσων εξέρχονται από αυτό (Παπαδόπουλος, 2010:10). Κάθε αεροσκάφος πριν εισέλθει εντός του F.I.R. οφείλει πρωτίστως να έχει καταθέσει σχέδιο πτήσης και έπειτα να εγκριθεί από τις αρμόδιες αρχές. Στην αντίθετη περίπτωση της εισόδου ενός αεροσκάφους εντός της περιοχής ευθύνης μιας χώρας το αεροσκάφος εκτελεί παράβαση (και όχι παραβίαση) των κανόνων εναέριας κυκλοφορίας και επίσης αντιμετωπίζεται με τις δέουσες ενέργειες από τη Π.Α. Στην περίπτωση της Ελλάδας τον έλεγχο του F.I.R. Αθηνών τον έχει η Υ.Π.Α. (Υπηρεσία Πολιτικής Αεροπορίας).

23. Το νομικό καθεστώς του Εθνικού Εναέριου Χώρου ορίστηκε στα άρθρα 1 και 2 της Σύμβασης του Σικάγου η οποία υπεγράφη στις 7 Δεκεμβρίου του 1944 στο Σικάγο και συνυπεγράφη από 52 κράτη.

24. Το αρμόδιο όργανο για την προάσπιση των κυριαρχικών δικαιωμάτων και τη διασφάλιση της Αεράμυνας της Χώρας είναι το ΑΤΑ (Αρχηγείο Τακτικής Αεροπορίας) ως Μείζον επιχειρησιακός σχηματισμός της Π.Α. το οποίο εδρεύει στη Λάρισα.

Η Τουρκία για πρώτη φορά το 1974 και έπειτα από 43 χρόνια «φαινομενικής» αποδοχής του προεδρικού διατάγματος του 1931 περί εθνικού εναέριου χώρου στα 10 ν.μ. αμφισβητεί ευθέως την υπαγωγή των στρατιωτικών της αεροσκαφών υπό τον συντονισμό διεθνών κανονισμών που διέπουν την πολιτική κυκλοφορία και αρνείται να καταθέσει σχέδια πτήσεως στις αρμόδιες ελληνικές αρχές. Οι παραβιάσεις αυτές εκτιμάται ότι αυξάνουν την πιθανότητα αεροπορικού ατυχήματος και αντιμετωπίζονται κάθε φορά με επαγγελματισμό από τα στελέχη της Π.Α.

Όσον αφορά το κομμάτι των παραβιάσεων του Ε.Ε.Χ. η Τουρκία πάλι μέχρι το 1974 αποδεχόταν το εύρος των 10 ν.μ. χωρίς ποτέ να έχει αμφισβητήσει την ελληνική κυριαρχία με τη συμπεριφορά αυτή να θεμελιώνεται σύμφωνα με το Διεθνές Δίκαιο ως σιωπηρή αποδοχή. Από τότε, λοιπόν, και μέχρι σήμερα η Τουρκία αρνείται το δικαίωμα της Ελλάδας να ορίζει τον Ε.Ε.Χ. της στα 10 ν.μ την ώρα που τα εθνικά της χωρικά ύδατα είναι στα 6 ν.μ. Ομολογουμένως, η Ελλάδα είναι η μόνη χώρα στον κόσμο η οποία διατηρεί αυτή τη διαφορά μεταξύ Ε.Ε.Χ. και Ε.Χ.Υ. και η οποία δυστυχώς για την ελληνική πλευρά δεν αναγνωρίζεται από καμία χώρα - μέλος της νατοϊκής συμμαχίας²⁵ σε περιόδους ειρήνης. Η Ελλάδα ωστόσο διατηρώντας το δικαίωμα της για επέκταση των Ε.Χ.Υ. σε εύρος έως τα 12 ν.μ. κατ' επέκταση και τα όρια του Ε.Ε.Χ., η πράξη αυτή ωστόσο αποτελεί *casus belli*²⁶ από την πλευρά της Τουρκίας.

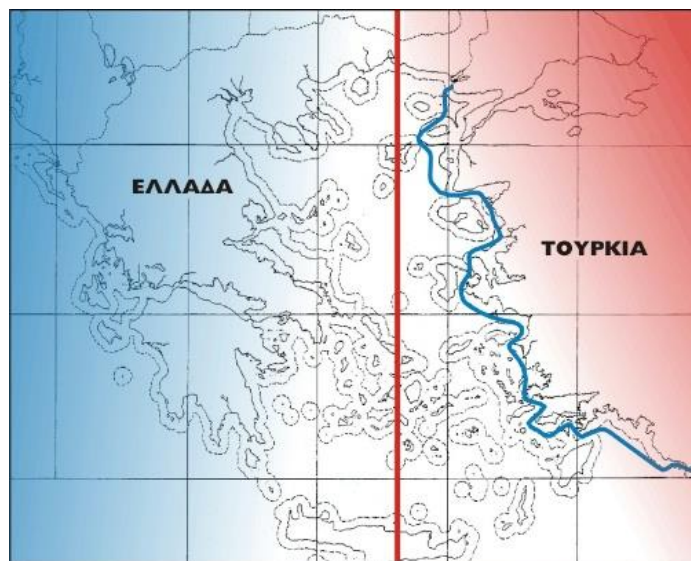
Συμπερασματικά και δεδομένου ότι τόσο οι παραβάσεις του F.I.R. όσο και οι παραβιάσεις του Ε.Ε.Χ. αντιμετωπίζονται από τα στελέχη της Πολεμικής Αεροπορίας, είναι ήδη γνωστό στις τάξεις των Ενόπλων Δυνάμεων ότι η Τουρκία με αυτή τη συμπεριφορά της επιχειρεί σε πρώτο χρόνο να θέτει σε συνεχή δοκιμασία την επιχειρησιακή ετοιμότητα της Ελλάδας (χρόνοι αντίδρασης, διαθεσιμότητα υλικού, κ.α.). Όπως άλλωστε διδάσκει και η βασική αρχή του πολέμου, πρέπει κανείς να γνωρίσει καλά τον εχθρό του πριν ξεκινήσει μια επίθεση ο ίδιος.

Σε δεύτερο χρόνο και σε συνδυασμό με πληθώρα επεισοδίων στον θαλάσσιο χώρο του Αιγαίου τα οποία αποδεδειγμένα επιδιώκει η Τουρκία (ελέγχοντας την προσφυγική ροή προς το Αιγαίο σήμερα), προσδοκά συνεχώς τη διχοτόμηση του Αιγαίου όσον αφορά τον έλεγχο της Έρευνας και Διάσωσης (Search & Rescue). Στο σημείο αυτό αξίζει να αναφερθεί πως τα όρια του F.I.R. μιας χώρας ταυτίζονται με τα όρια της περιοχής ευθύνης της Έρευνας και Διάσωσης. Συνεπώς η Τουρκία προσπαθεί να αποδείξει στην διεθνή κοινή γνώμη ότι η Ελλάδα αδυνατεί να διαχειριστεί μόνη της ολόκληρη την κλειστή θάλασσα του Αιγαίου κυρίως όσον αφορά την παροχή ανθρωπιστικής βοήθειας και χρήζει άμεσης βοήθειας με τη συνυπευθυνότητα εκ μέρους της Τουρκίας να είναι η προσφορότερη λύση. Για την επίτευξη του στόχου αυτού η Τουρκία έχει επιλέξει ως στρατηγική της, την κλιμάκωση των απαιτήσεων και όχι των εντάσεων στο Αιγαίο.

25. M.C 66/1, Rules of Integration, Interception and Engagement for Air Defence Forces of Allied Command Europe in Peacetime, Classification "NATO SECRET" , Military Committee

26. Αμέσως μετά την ψήφιση του νόμου 2321/1995, ΦΕΚ(Α 136) περί επικύρωσης του Δικαίου της Θάλασσας από τη χώρα μας, η τουρκική εθνοσυνέλευση επίσημα στις 8 Ιουνίου 1995 απείλησε με λήψη στρατιωτικών μέτρων σε ενδεχόμενη κίνηση επέκτασης της αιγιαλίτιδας ζώνης στα 12 ν.μ.

Οι προσφυγικές κρίσεις της εποχής μας δοκιμάζουν συνεχώς τις δυνατότητες της ελληνικής πλευράς η οποία βάσει νόμου είναι η μόνη αρμόδια να παρέχει ανθρωπιστική βοήθεια στον χώρο του Αιγαίου. Επίσης πρέπει να ληφθεί σοβαρά υπόψιν το γεγονός των αυξημένων εξοπλιστικών προγραμμάτων της Τουρκίας οι οποίες προσδίδουν σημαντικές δυνατότητες παροχής ανθρωπιστικής βοήθειας σε περιστατικά τα οποία χρήζουν άμεση αντιμετώπιση. Για του λόγου το αληθές η Τουρκία έχει ήδη προτείνει τη διχοτόμηση του Αιγαίου μεταξύ 25^{ου} μεσημβρινού με NOTAM 714 το 1974 την οποία έπειτα αναγκάστηκε να αποσύρει βλέποντας τις αρνητικές συνέπειες του τουρισμού. Η πρόταση αυτή ωστόσο επανήλθε το 2007 όταν τουρκικά μαχητικά ξεκίνησαν να αναχαιτίζουν ελληνικά ανατολικότερα του 25^{ου} μεσημβρινού.

Εικόνα 3.7: Η πρόταση της Τουρκίας για συνυπευθυνότητα στο Αιγαίο με τομέα ευθύνης ανατολικότερα του 25^{ου} μεσημβρινού (Πηγή: Ριζοσπάστης-Πολιτική,2010)

3.4 Εθνικά Χωρικά Ύδατα και Συνορεύουσα ζώνη

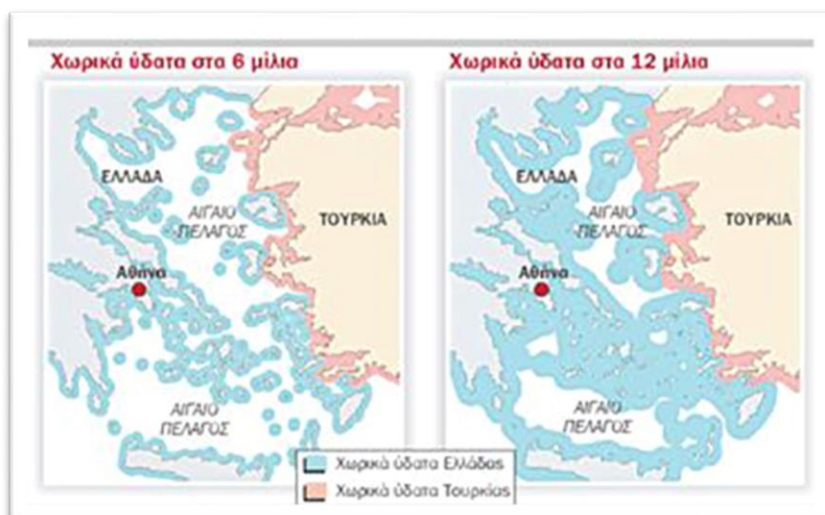
Όπως έχει ήδη αναφερθεί σε προηγούμενο κεφάλαιο το καθεστώς για την οριοθέτηση της αιγιαλίτιδας ζώνης (εθνικά χωρικά ύδατα) περιγράφεται τελικώς μεταξύ άλλων στη σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για το Δίκαιο της Θάλασσας του 1982. Σύμφωνα με το άρθρο 3 της συνθήκης εκχωρείται το δικαίωμα σε κάθε παράκτιο κράτος η επέκταση των Ε.Χ.Υ. σε απόσταση έως τα 12 ν.μ. Στη ζώνη αυτή το κάθε παράκτιο κυρίαρχο κράτος ασκεί πλήρη κυριαρχία και ουδείς μπορεί να εισέλθει εντός αυτής άνευ αδείας της αρμόδιας αρχής. Στην Ελλάδα η αρμόδια αρχή επιτήρησης των Ε.Χ.Υ. είναι το Π.Ν. και το Λ.Σ. Οποιοδήποτε πολεμικό πλοίο εισέλθει εντός των Ε.Χ.Υ. άνευ αδείας τότε αυτομάτως εκτελεί παραβίαση αυτών, αμφισβητώντας την εθνική κυριαρχία και αντιμετωπίζεται επίσης από τα στελέχη του Π.Ν. με τις δέουσες ενέργειες²⁷.

Στην περίπτωση της Ελλάδας, η ίδια έχει ορίσει τα χωρικά της ύδατα σε μόλις 6 ν.μ χωρίς όμως να έχει απεμπολήσει²⁸ το δικαίωμα της για επέκταση αυτών. Η επίσημη θέση της Ελλάδας για το ενδεχόμενο επέκτασης των Ε.Χ.Υ. απορρέει καθαρά και μόνο από την τρέχουσα στρατηγική της, την οποία ως κυρίαρχο κράτος μπορεί να ακολουθήσει όποτε το επιθυμεί η ίδια. Σύμφωνα με το σημερινό καθεστώς στο Αιγαίο, λοιπόν, η Ελλάδα ασκεί εθνική κυριαρχία στο 35% του Αιγαίου, η Τουρκία στο μόλις 8.8% και το υπόλοιπο 56,6% ορίζεται ως διεθνή χωρικά ύδατα. Σε ενδεχόμενη επέκταση των Ε.Χ.Υ. σε 12 ν.μ. οι ισορροπίες αλλάζουν σημαντικά με την Ελλάδα να καταλαμβάνει το 71,5 % και να μετατρέπει έτσι το Αιγαίο σε μια κλειστή «ελληνική θάλασσα». Το ενδεχόμενο αυτό κυριολεκτικά τρομάζει την Τουρκία η οποία θα εγκλωβιστεί και η μόνη της διέξοδος στο Αιγαίο πλέον θα είναι ασκώντας το δικαίωμα της αβλαβούς διελεύσεως²⁹, δικαίωμα το οποίο συνεχώς υπερτονίζει η ελληνική πλευρά προς τη διεθνή ναυσιπλοΐα.

27. Άρθρο 2, Ν. 2321/1995

28. Το αρμόδιο όργανο για την αποτροπή κάθε κακόβουλης ενέργειας και προάσπισης των εθνικών συμφερόντων του θαλάσσιου χώρου στην Ελλάδα είναι το Αρχηγείο Στόλου. Αποτελεί μια από τις 3 μεγάλες Διοικήσεις του Πολεμικού Ναυτικού και εδρεύει στον Ναύσταθμο Σαλαμίνας.

29. Ο περί της Ρύθμισης της Αβλαβούς Διέλευσης Πλοίων από τα Χωρικά Ύδατα Νόμος του 2011 Ν.28(Ι)/2011

Εικόνα 3.8: Γεωγραφική απεικόνιση της Αιγιαλίτιδας ζώνης (Ε.Χ.Υ.) στα 6 και στα 12 ν.μ.

(Πηγή: Αιρετικές Ιδέες, 2018)

Συνορεύουσα Ζώνη

Το νομικό πλαίσιο της συνορεύουσας ζώνης περιγράφεται στο άρθρο 33 της σύμβασης του Montego Bay του 1982 και αντικαθιστά στην ουσία το άρθρο 24 της σύμβασης της Γενεύης η οποία την όριζε στα 12 ν.μ. Η συνορεύουσα ζώνη (Ηρακλείδης, 2007:74) ορίζεται ως μια περιοχή πέρα από την αιγιαλίτιδα ζώνη στην οποία το παράκτιο κράτος δεν ασκεί πλήρη κυριαρχία. Το παράκτιο κράτος έχει περιορισμένα κυριαρχικά δικαιώματα τα οποία σχετίζονται με την αποτροπή παραβάσεων έως τα 24 ν.μ. Οι παραβάσεις αυτές μπορεί να είναι μεταναστευτικού, δημοσιονομικού και τελωνειακού χαρακτήρα. Με την εισαγωγή της ΑΟΖ στο διεθνές δίκαιο η έννοια της συνορεύουσας ζώνης έχασε την αξία της με αποτέλεσμα πολλές χώρες να μην την έχουν ορίσει. Η Ελλάδα είναι μια εξ αυτών η οποία δεν έχει ορίσει συνορεύουσα ζώνη κυρίως λόγω της ιδιαιτερότητας του νησιωτικού συμπλέγματος του Αιγαίου.

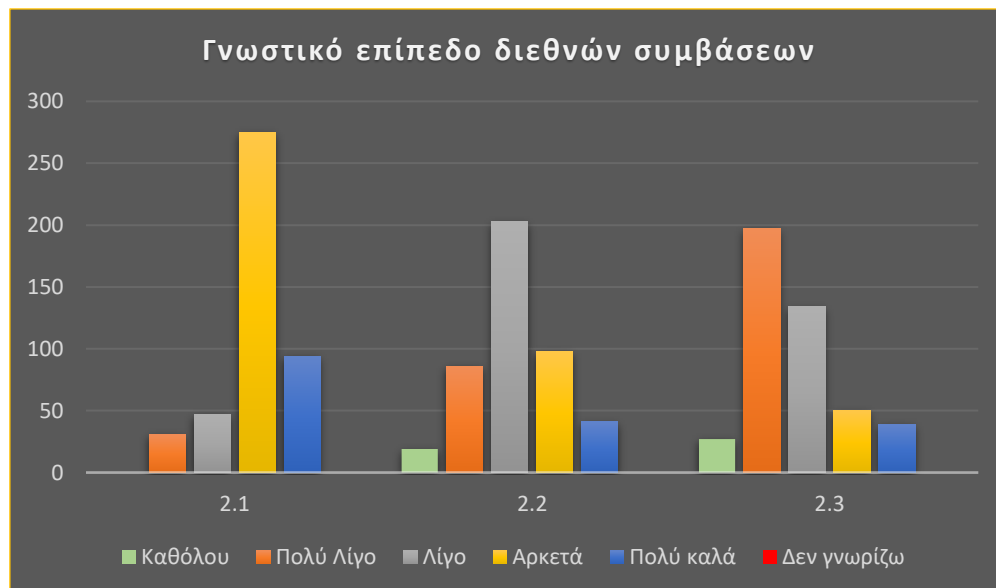
Β ΜΕΡΟΣ

Κεφάλαιο 4^ο Αποτελέσματα

4.1 Εθνικές επιδιώξεις της Τουρκίας

Για την προσέγγιση των εθνικών επιδιώξεων της Τουρκίας και την όσο το δυνατόν ορθότερη τεκμηρίωση των αιτιών που οδηγούν την Τουρκία σήμερα σε μια «επιθετική» πολιτική απέναντι στη χώρα μας κρίθηκε αρχικά σκόπιμο να εκτιμηθεί αφενός μεν το γνωστικό επίπεδο του περιεχομένου της συμβάσεως της Λωζάννης, αφετέρου δε το επίπεδο προγενέστερων και μεταγενέστερων συνθηκών των οποίων το περιεχόμενο είναι άρτια συνδεδεμένο με το προς εξέταση θέμα της παρούσας μελέτης. Χαρακτηριστικά παραδείγματα είναι η Συνθήκη των Σεβρών η οποία προβλέπει τελείως διαφορετικό καθεστώς για την Τουρκία απ' ό,τι η Συνθήκη της Λωζάννης. Η πρώτη είναι καταδικαστική ενώ η δεύτερη επωφελής. Επίσης η μεταγενέστερη Συνθήκη του Μοντρέ αναθεωρεί το καθεστώς των στενών του Ελλησπόντου και των Δαρδανελίων τα οποία πάλι στη Συνθήκη της Λωζάννης παραχωρούνταν στην Τουρκία υπό περιορισμένο καθεστώς διοίκησης. Και οι τρεις αυτές συνθήκες εκτιμάται ότι είχαν ιδιαίτερη βαρύτητα στο τελικό καθεστώς το οποίο διαμορφώθηκε τόσο στην Τουρκία όσο και στα υπόλοιπα περιφερειακά κράτη.

Διάγραμμα 2

Πίνακας 2: Σύνολο ερωτηθέντων ανά γνωστικό επίπεδο

Κλίμακα / Ερωτήματα	Καθόλου	Πολύ Λίγο	Λίγο	Αρκετά	Πολύ καλά	Δε γνωρίζω	ΣΥΝΟΛΟ
2.1	0	31	47	275	94	0	447
2.2	19	86	203	98	41	0	447
2.3	27	197	134	50	39	0	447

4.1.1 Αίτια επιθετικής πολιτικής της Τουρκίας

Θεωρώντας ότι η διαδικασία λήψης αποφάσεων «είναι κεντρικής σημασίας στην πολιτική διαδικασία» (Reynolds,1994:231) μίας χώρας τόσο στην εσωτερική όσο και στην εξωτερική της πολιτική, έτσι και η χάραξη εξωτερικής πολιτικής μιας χώρας πηγάζει από τη διάρθρωση της εσωτερικής της πολιτικής πρώτα. Η 2^η και η 3^η θεματική ενότητα στοχεύει στον εντοπισμό όλων εκείνων των αιτιών που οδηγούν την Τουρκία τα τελευταία χρόνια σε χάραξη μιας «επιθετικής» πολιτικής απέναντι στην Ελλάδα. Αρχικά η μελέτη του ερωτηματολογίου κατέδειξε ότι η αμφισβήτηση έναντι της ελληνικής κυριαρχίας είναι μια πάγια στρατηγική που ακολουθεί η Τουρκία η οποία εκδηλώνεται κατά καιρούς που οι περιστάσεις την ευνοούν. Συγκεκριμένα στην περίπτωση αυτή σημειώθηκαν και αναφορές κατά τις οποίες η ραγδαία αύξηση των παραβιάσεων τόσο σε αέρα όσο και σε θάλασσα τα τελευταία χρόνια είναι απόρροια της αξιοσημείωτης ανάπτυξης (με αξία εξαγωγών στρατιωτικού υλικού περίπου στα 1,09 δις. δολάρια το 2011) της τουρκικής πολεμικής βιομηχανίας³⁰ η οποία προκειμένου η ίδια να δοκιμάσει τις δυνατότητες της σε μια καινούργια πολεμική εφαρμογή επιλέγει αρχικά τον «ασφαλή» για εκείνη χώρο του Αιγαίου (εκμεταλλευόμενη τη μετριοπαθή σχεδόν πάντα στάση της Ελλάδας) και ύστερα καταλήγει στα μέτωπα των επιχειρήσεων της Ανατολής.

Επίσης μεγάλο ποσοστό (71%) επί του συνόλου ανέφερε πως η επιθετική συμπεριφορά της Τουρκίας κορυφώνεται καθ'αυτό τον τρόπο κυρίως σε προεκλογικές περιόδους προς αποκόμιση μεγαλύτερης μερίδας ψηφοφόρων. Στο σημείο αυτό ωστόσο πρέπει να αναφερθεί πως η περίοδος διεξαγωγής της έρευνας συνέπεσε με τις τουρκικές προεδρικές εκλογές³¹ οι οποίες διεξήχθησαν στην Τουρκία στις 24 Ιουνίου 2018. Συνεπώς λαμβάνοντας υπόψιν τη μετάδοση ειδήσεων που αφορούσαν την προεκλογική καμπάνια εκτιμάται ότι αρκετή μερίδα του πληθυσμού πιθανόν επηρεάστηκε από τις όποιες δηλώσεις μεταδόθηκαν στη χώρα μας τη χρονική περίοδο εκείνη. Επίσης εκ του αποτελέσματος φαίνεται ότι ο Ταγίπ Ερντογάν μπορεί να κατόρθωσε να κερδίσει την προεδρία ωστόσο το ποσοστό της νίκης του είναι οριακό της τάξης του 52,6% με την ολοφάνερη στήριξη³² του εθνικιστικού κόμματος.

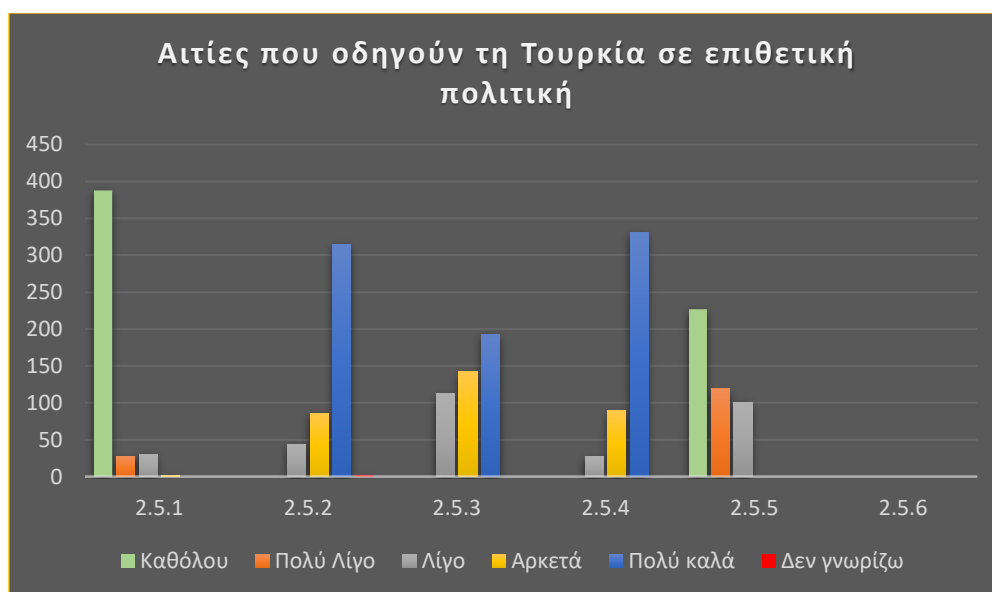
Τέλος σημαντικό ποσοστό της έρευνας εκτιμά πως η απομάκρυνση του σημερινού της προέδρου από τη δύση και τον εξευρωπαϊσμό, παράλληλα με το όραμα αυτού για αναβίωση του νεοοθωμανισμού (Νταβούντογλου,2010:464) με την απροκάλυπτη εκτροπή του πολιτεύματος είναι αποτέλεσμα της νεοοθωμανικής κοσμοθεωρίας η οποία στοχεύει στο να καταστήσει την Τουρκία μια υπερδύναμη του 21^{ου} αιώνα και είναι παράλληλα η βασική αιτία της αντίδρασης αυτής.

30. Εξέχουσα θέση μέσα στις 100 καλύτερες αμυντικές βιομηχανίες του κόσμου κατέχουν οι ASELSAN, ROKETSAM, TUMOSA, TAI

31. Σύμφωνα με τα επίσημα αποτελέσματα της τουρκικής ανώτατης εκλογικής επιτροπής στις προεδρικές εκλογές του Ιουνίου 2018, ο Ταγίπ Ερντογάν κέρδισε το 52,59% των ψήφων όπως μετέδωσε το CNN Turk.

32. Το εθνικιστικό κόμμα της Τουρκίας MHP (Milliyetçi Hareket Partisi) εκλέχθηκε με ποσοστό 11,2% ικανό να υποστηρίξει την αλλαγή του συντάγματος μέσω δημοψηφίσματος με 49 έδρες.

Διάγραμμα 3

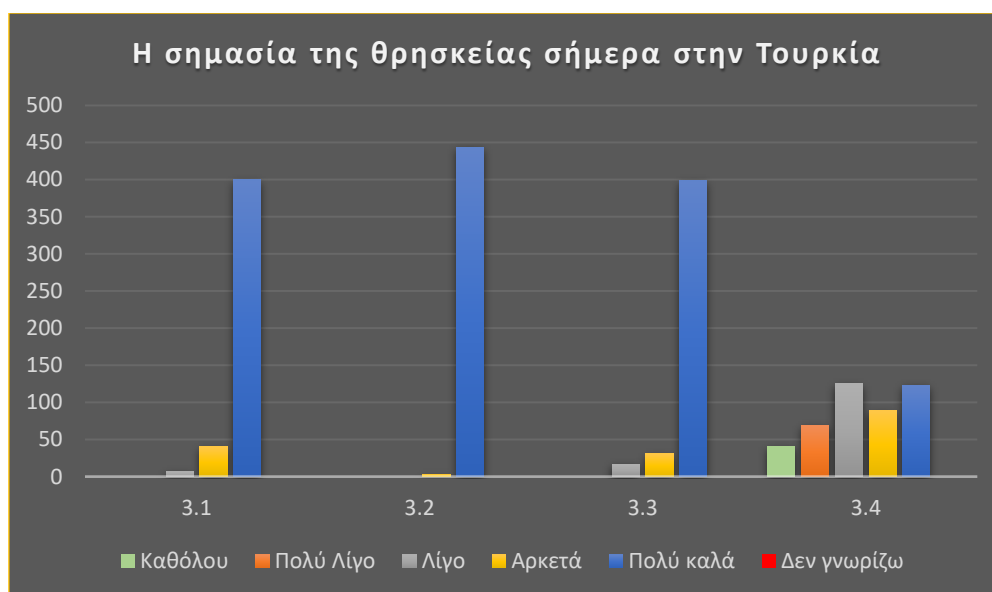
Πίνακας 3: Σύνολο απαντήσεων για τα αίτια επιθετικής πολιτικής της Τουρκίας

Κλίμακα / Ερωτήματα	Καθόλου	Πολύ Λίγο	Λίγο	Αρκετά	Πολύ καλά	Δε γνωρίζω	ΣΥΝΟΛΟ
2.5.1	388	27	30	2	0	0	447
2.5.2	0	0	44	86	315	2	447
2.5.3	0	0	112	142	193	0	447
2.5.4	0	0	27	89	331	0	447
2.5.5	227	119	101	0	0	0	447
2.5.6	-	-	-	-	-	-	

4.1.2 Η σημασία της θρησκείας στην Τουρκία σήμερα

Για την επίτευξη του σημερινού καθεστώτος σε ένα νεοοθωμανικό, μεγάλο ποσοστό της έρευνας κατάδειξε τη σημασία της θρησκείας στην Τουρκία σήμερα. Χαρακτηριστικό επίσης γνώρισμα μιας αυτοκρατορίας η οποία διαθέτει έναν πολύχρωμο φυλετικά μουσουλμανικό πληθυσμό (Λυγερός & Μελάς, 2013:21), η θρησκεία φαίνεται να είναι η μόνη κινητήριος δύναμη η οποία μπορεί να συσπειρώσει τον μουσουλμανικό λαό. Η πολιτική ηγεσία αυτό το ξέρει καλά και δεν είναι και λίγες οι φορές όπου ο ηγέτης της έχει κάνει λόγο για υποχρέωση της Τουρκίας έναντι των μουσουλμάνων αδερφών της σε περιοχές έξω από την τουρκική επικράτεια, ορίζοντας έτσι «τα σύνορα της καρδιάς» του τουρκικού λαού. Στο διάγραμμα που ακολουθεί καταγράφονται οι απαντήσεις των ερωτημάτων που εξετάζουν τη σημασία του θεσμού της θρησκείας στην τουρκική κοινωνία.

Διάγραμμα 4

Πίνακας 4: Σύνολο απαντήσεων για τη σημασία του θεσμού της θρησκείας στην Τουρκία

Κλίμακα / Ερωτήματα	Καθόλου	Πολύ Λίγο	Λίγο	Αρκετά	Πολύ καλά	Δε γνωρίζω	ΣΥΝΟΛΟ
3.1	0	0	7	40	400	0	447
3.2	0	0	0	3	444	2	447
3.3	0	0	17	31	399	0	447
3.4	41	69	125	89	123	0	447

Η Τουρκία σήμερα υφίσταται έναν ουσιαστικό μετασχηματισμό υπό τον πρόεδρο της Ρετζέπ Ταγίπ Ερντογάν ο οποίος μετατρέπει την χώρα σε μια ισχυρή θρησκευτικά και συντηρητική κοινωνία η οποία καλλιεργεί μια πολιτική εθνικισμού με αποτέλεσμα να αλλάζει παράλληλα τον στρατηγικό προσανατολισμό της χώρας. Ειδικότερα σε μια πολυπολιτισμική και πολυεθνική χώρα όπως είναι η Τουρκία σήμερα ο ηγέτης της στοχεύει στην απόκτηση υπερεξουσιών και σε θεσμικό επίπεδο με τη μετατροπή του πολιτεύματος προκειμένου να αναδειχθεί εθνικός ηγέτης και να θέσει τον μουσουλμανικό κόσμο υπό τη σφαίρα επιρροής της Τουρκίας.

Επίσης σημαντικό που αξίζει να αναφερθεί είναι εντυπωσιακή άνοδος του κόμματος Δικαιοσύνης και Ανάπτυξης του οποίου ηγείται ο Ερντογάν και βρίσκεται στην εξουσία από το 2002 εκφράζοντας μια ανανεωμένη εκδοχή του πολιτικού Ισλάμ συνδυαστικά με την πολιτική κοινωνικής δικαιοσύνης που ασκεί. Το κόμμα αντιπροσωπεύει τη δυαδική εξουσία η οποία κατάφερε να αναστρέψει την πολιτική διαφθορά και την οικονομική ύφεση που είχαν προκαλέσει τα τελευταία πενήντα χρόνια οι κατεστημένες κεμαλικές κυβερνήσεις. Χαρακτηριστικό παράδειγμα επ' αυτού είναι η συρρίκνωση του πλούτου της τουρκικής οικονομίας με την παράλληλη εκτίναξη

του πληθωρισμού στο 70% τη δεκαετία του 90'. Η εκλογή συνεπώς του Ερντογάν ως εκφραστή του πολιτικού Ισλάμ ήρθε ως απάντηση στην ανοχή τόσων χρόνων με το ίδιο να καταφέρνει να ελέγχει σήμερα ένα σημαντικό μέρος της ιδιωτικής οικονομίας.

4.2 Ελληνοτουρκικές σχέσεις

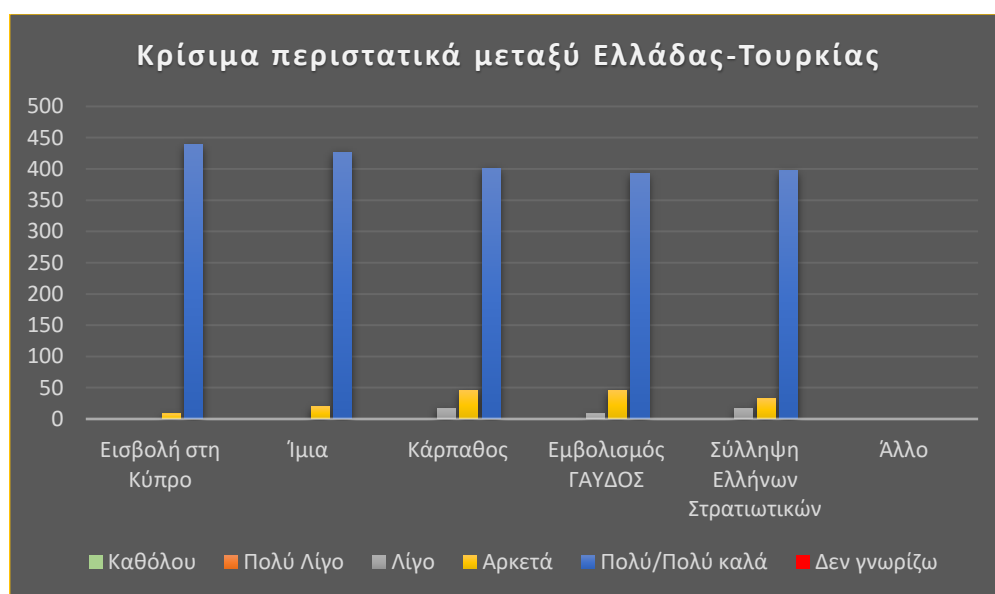
Στο κεφάλαιο αυτό έχουν συγκεντρωθεί τα αποτελέσματα των ερωτήσεων τα οποία στοχεύουν στην καταγραφή γεγονότων και περιστατικών τα οποία δημιούργησαν κλίμα έντασης μεταξύ των δύο χωρών με αποτέλεσμα την επιδείνωση των σχέσεων τα τελευταία χρόνια. Δυστυχώς, τα περιστατικά που έχει καταγράψει η Ιστορία μεταξύ των δύο χωρών είναι τόσο πολλά που όλα μαζί θα μπορούσαν να αποτελέσουν αντικείμενο ξεχωριστής μελέτης. Το γεγονός αυτό ωστόσο μαρτυρά ξεκάθαρα την έλλειψη της αυτοδιάθεσης των εκάστοτε πολιτικών ηγεσιών της κάθε χώρας για σύσφιξη των σχέσεων. Σε αντίθεση με πολλές άλλες χώρες ανά τον κόσμο όπου διαφορετικά συμφέροντα γίνονται αντικείμενο διαπραγμάτευσης μεταξύ γειτονικών και μη χωρών, η διπλωματία έχει αποδειχθεί πως έχει επιφέρει πολλές φορές δίκαιες λύσεις αλλά και όπου αποτυγχάνει αυτή τη λύση πάντα δίνει το διεθνές δίκαιο. Στην περίπτωση της Ελλάδας και της Τουρκίας η διπλωματία δε φαίνεται να αποφέρει καρπούς πολλές δεκαετίες τώρα παρά τις όποιες προσπάθειες γίνονται ανά τακτά χρονικά διαστήματα τόσο και από τις δύο πλευρές όσο και από τη διεθνή διπλωματία. Επίσης αξιοσημείωτης σημασίας γεγονός είναι το πώς μπορεί τα αντικείμενα προς διαπραγμάτευση μεταξύ των δύο χωρών να είναι μικρότερης σημασία σε αξία από άλλα διεθνούς κλίμακας ωστόσο πέραν από το συμφέρον (οικονομικό και μη) φαίνεται ότι και οι δύο πλευρές λαμβάνουν πολύ σοβαρά τον παράγοντα του «γοήτρου» ο οποίος φαίνεται να δεσπόζει στην ιεραρχία της πολιτικής ατζέντα τόσο της Ελλάδας όσο και της Τουρκίας.

Τέλος, η ερμηνεία για καθένα από αυτά τα περιστατικά είναι διαφορετική για εκείνον που τα εξετάζει, ωστόσο κρίθηκε σκόπιμη η ένταξή τους στο πλαίσιο της μελέτης αυτής καθώς μέρος του δείγματος είναι στελέχη τα οποία έχουν εμπλακεί σε επεισόδια μεταξύ Ελλάδας – Τουρκίας κατά τη διάρκεια της θητείας τους στις Ε.Δ. Επιπλέον κρίνεται σκόπιμο να αναφερθεί πως και η βαρύτητα την οποία δίνει σε καθένα από αυτά τα γεγονότα κάθε χώρα είναι διαφορετική αν αναλογιστεί κανείς πως οι ελληνοτουρκικές σχέσεις δεν αποτελούν το σημαντικότερο ζήτημα της τουρκικής πολιτικής εθνικής ασφάλειας όπως αντιθέτως συμβαίνει με την αντίστοιχη ελληνική (Ντόκος, 2001:102).

4.2.1 Περιστατικά επιθετικής πολιτικής και η σημασία τους

Με τον όρο «επιθετική πολιτική» αναφερόμαστε στη πολύ λεπτών και ευαίσθητη χειρισμών δράση των τουρκικών Ε.Δ. ως εκτελεστικό όργανο της εκάστοτε πολιτικής ηγεσίας η οποία προσπαθεί να συνοδέψει την πολιτική της βούληση με την απειλή και την πρόκληση σύγχυσης στην ελληνική πλευρά προς διεκδίκηση των συμφερόντων της. Όπως ήδη αναφέρθηκε Ελλάδα και Τουρκία απαριθμούν πολλά περιστατικά εντάσεως, κρίσεως αλλά και εχθροπραξιών τα οποία δυστυχώς πολλές φορές εκ του αποτελέσματος προκάλεσαν καταστροφή, χάος αλλά και πένθος στους δύο λαούς. Μεταξύ άλλων τα σημαντικότερα εξ αυτών εξετάζονται στο παρακάτω διάγραμμα.

Διάγραμμα 5

Πίνακας 5: Σύνολο απαντήσεων για τα κρίσιμα περιστατικά μεταξύ Ελλάδας-Τουρκίας

Κλίμακα / Ερωτήματα	Καθόλου	Πολύ Λίγο	Λίγο	Αρκετά	Πολύ/Πολύ καλά	Δε γνωρίζω	ΣΥΝΟΛΟ
Εισβολή στην Κύπρο	0	0	0	8	439	0	447
Ίμια	0	0	0	20	427	0	447
Κάρπαθος	0	0	16	30	401	0	447
Εμβολισμός ΓΑΥΔΟΣ	0	0	8	46	393	0	447
Σύλληψη Ελλήνων στρατιωτών	0	0	17	32	398	0	447

Μολονότι όλες οι ηλικιακές ομάδες του δείγματος είναι ομάδες οι οποίες υπηρέτησαν και υπηρετούν ως στελέχη των Ε.Δ. μετά την παράνομη εισβολή στην Κύπρο του 1974, το περιστατικό ύψιστης εχθρικής ενέργειας από μέρους της Τουρκίας

το οποίο κατάδειξε η έρευνα ήταν αυτό. Ειδικά αν αναλογιστεί κανείς και το κόστος σε ανθρώπινες απώλειες ως απόρροια της παράνομης εισβολής αλλά και της μέχρι σήμερα παρουσίας της Τουρκίας στο νησί (κατοχή) τότε δικαίως θα μπορούσε ή ενέργεια να χαρακτηριστεί από παράνομη και εχθρική έως και απάνθρωπη αναλογιζόμενος κανείς τις συνέπειες³³.

Επίσης μεγάλης σημασίας περιστατικό είναι η κρίση των Ιμίων, περιστατικό στο οποίο μάλιστα πολλοί από τους ερωτηθέντες πήραν μέρος ως στελέχη την περίοδο εκείνη. Περιστατικό το οποίο επίσης χαρακτηρίστηκε υψίστης εχθρικής ενέργειας δεδομένου ότι μαζί με αυτό της Κύπρου κατάφερε να δημιουργήσει τετελεσμένα σε Αιγαίο αλλά και να προωθήσει για πρώτη φορά τη διάτρητη θεωρία των «γκρίζων ζωνών» η οποία ουσιαστικά ορίζει απροσδιόριστης κυριαρχίας όλες εκείνες τις βραχονησίδες οι οποίες δεν αναφέρονται ονομαστικά στις Συνθήκες Λωζάννης (1923) και Παρισιών (1947). Σύμφωνα με την Τουρκία, λοιπόν, όλες αυτές οι βραχονησίδες οι οποίες ήταν μέρος της Οθωμανικής αυτοκρατορίας πρέπει σήμερα να περιέλθουν στην κυριαρχία της ως το διάδοχο κράτος.

Σε περιστατικά τα οποία ακολούθησαν τα επόμενα χρόνια στα οποία επίσης σημειώθηκαν ανθρώπινες απώλειες (Κάρπαθος 2006)³⁴ θεωρήθηκαν μικρότερης κλίμακας δεδομένου ότι προκλήθηκαν από ατυχήματα και κυρίως από αμέλεια. Απ' ό,τι φαίνεται η αμφισβήτηση της εθνικής κυριαρχίας ακόμα και όταν συνοδεύεται από ανθρώπινες απώλειες δε φαίνεται ικανή να τερματιστεί σε διπλωματικό επίπεδο.

Τέλος όσον αφορά στο περιστατικό της σύλληψης των 2 Ελλήνων στρατιωτικών στην περιοχή Καστανιές του Έβρου τη 1^η Μαρτίου του 2018 και έπειτα από 167 ημέρες παραμονής αυτών στις φυλακές της Αδριανούπολης, αυτό ερμηνεύτηκε ως διπλωματική απάντηση της Τουρκίας στην παροχή ασύλου στους 8 Τούρκους πραξικοπηματίες³⁵. Σε ακόλουθη ερώτηση για το αν η απάντηση της Ελλάδας θα έπρεπε να είναι πιο δυναμική στις παραπάνω προκλήσεις το σύνολο των ερωτηθέντων απάντησε «σε όλες» (τις προκλήσεις). Το δυναμικό αυτό ποσοστό των απαντήσεων εκ μέρους των στελεχών των Ε.Δ. δηλώνει δύο πολύ σημαντικά πράγματα. Αρχικά την υιοθέτηση της άποψης ότι η Ελλάδα προς αποφυγή της κλιμάκωσης μιας έντασης τόσο στον εναέριο όσο και στον θαλάσσιο χώρο του Αιγαίου διατηρεί συνεχώς μια μετριοπαθή και ανεκτική στάση η οποία εμπνέει στην Τουρκία μια συνεχή αυτοδιάθεση

33. Ο αριθμός σε ανθρώπινες απώλειες μέχρι και σήμερα είναι άγνωστος δεδομένου της έλλειψης στοιχείων. Ο εκτιμώμενος συνολικός αριθμός ανέρχεται στις 7000 χωρίς να συμπεριληφθεί ο αριθμός των αγνοουμένων και από τις δύο πλευρές.

34. Στις 23 Μαΐου του 2006 σε αποστολή αναχαίτισης τουρκικού μαχητικού ο Επσγός Κ. Ηλιάκης κατέπεσε χάνοντας τη ζωή του έπειτα από σύγκρουση με το τουρκικό μαχητικό στην ευρύτερη περιοχή της Καρπάθου.

35. Οι 8 Τούρκοι πραξικοπηματίες οι οποίοι προσήλθαν στη χώρα μας τον Ιούλιο του 2016 κατηγορούνται για συμμετοχή σε ένοπλη τρομοκρατική οργάνωση, απόπειρα κατάλυσης της Τουρκικής Δημοκρατίας, απόπειρα κατάργησης της Τουρκικής Εθνοσυνέλευσης, απόπειρα δολοφονίας, κλοπή πολεμικού υλικού και πρόκληση ζημιών σε αυτό.

για συνεχείς προκλήσεις και αμφισβητήσεις. Δεύτερον και υψίστης σημασίας γεγονός είναι πως η απάντηση των στελεχών για μια πιο δυναμική αντιμετώπιση σε όλα τα παραπάνω περιστατικά σε κλίμακα ίσης ισχύος δηλώνει την αποτρεπτική ικανότητα που τα ίδια τα στελέχη των Ε.Δ. γνωρίζουν πως έχουν με κυρίαρχο πάντα τον ανθρώπινο παράγοντα.

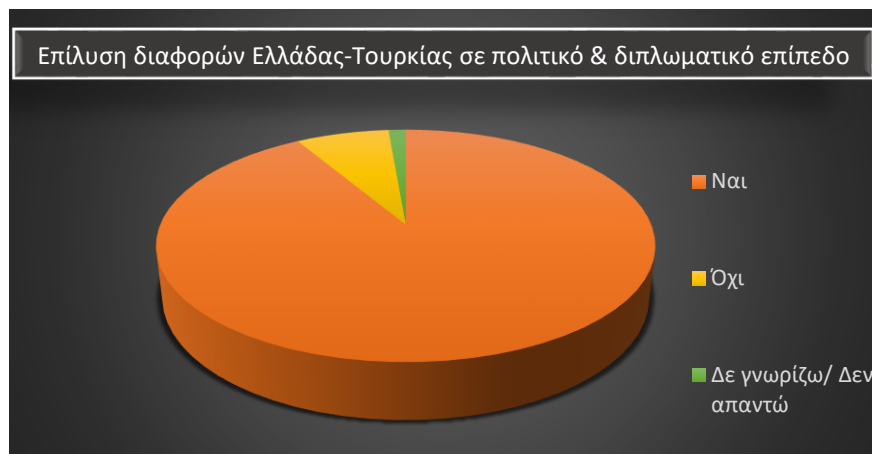
4.2.2 Επίλυση διαφορών μεταξύ Ελλάδας και Τουρκίας

Στην κρίσιμη ερώτηση για το αν μπορεί να επέλθει κάποια συμφωνία στο μέλλον σε πολιτικό-διπλωματικό επίπεδο η οποία να μπορεί να επιλύει τις όποιες διαφορές μεταξύ Ελλάδας-Τουρκίας τα αποτελέσματα της έρευνας έδειξαν πως κάτι τέτοιο είναι σχεδόν ανέφικτο δεδομένου ότι έχει καλλιεργηθεί πλέον μια δυνατή ιδεολογία αντιπαλότητας η οποία έχει ριζώσει σε βασικούς πυλώνες της κοινωνίας και των δυο χωρών αρχής γενομένης από την εκπαίδευση.

Αν αναλογιστούμε πως από το καλοκαίρι του 1974 και μετά, όπου και διαπιστώθηκε ότι άνοιξε «το κουτί της Πανδώρας» (Ηρακλείδης, 2007:73) για τις ελληνοτουρκικές σχέσεις η Ελλάδα σε όλα σχεδόν τα περιστατικά βρέθηκε να μετρά απώλειες τόσο σε υλικό όσο και σε ανθρώπινες ζωές κυρίως, τότε δικαίως θα μπορούσε η συμπεριφορά της Τουρκίας απέναντι στην Ελλάδα να χαρακτηριστεί απόλυτα εχθρική και μάλιστα επιθετικού χαρακτήρα. Το συμπέρασμα, λοιπόν, που απορρέει είναι πως η Συνθήκη της Λωζάννης η οποία υπεγράφη μόλις μισό αιώνα νωρίτερα δεν κατάφερε να αποδώσει σταθερότητα μεταξύ των δύο κρατών. Οι αμφισβητήσεις της Τουρκίας επί της εθνικής κυριαρχίας σήμερα σε Αιγαίο και Ανατολική Μεσόγειο αυξάνονται με εκθετικό ρυθμό και είναι πάντα ανάλογες σε δυναμικότητα και παρουσία των συμφερόντων που προκύπτουν στην περιοχή. Η έρευνα κατάδειξε επίσης πως είναι θέμα χρόνου ένα ακόμη θερμό επεισόδιο μεγάλης κλίμακας μεταξύ Ελλάδας Τουρκίας το οποίο θα είναι ικανό αφενός μεν να δημιουργήσει εκ νέου τετελεσμένα σε Αιγαίο και σε Ανατολική Μεσόγειο, αφετέρου δε να τερματίσει τη συνεχή αυτή διαμάχη στρατιωτικής υπεροχής η οποία παράλληλα οδηγεί σε έναν ανεξέλεγκτο αγώνα προμήθειας εξοπλιστικών τις τελευταίες δεκαετίες.

Σε μια ιδεατή προέκταση της παραπάνω ερώτησης για το αν θα μπορούσε να εξελιχθεί μια διπλωματική «ισορροπία» μεταξύ των δύο κρατών σε μια πραγματική συμφιλίωση τότε αρκεί να αναλογιστούμε πως το εθνικό δόγμα που θεμελιώθηκε με τη γέννηση της Τουρκικής Δημοκρατίας είναι ο αγώνας για την εναντίωση των Τούρκων ενάντια στα επεκτατικά σχέδια της Ελλάδας τα οποία πρέσβευε η Μεγάλη Ιδέα. Αντίστοιχα και τα θεμέλια του νεοελληνικού κράτους ήδη σχεδόν 100 χρόνια από τη σύναψη της Συνθήκης της Λωζάννης βασίστηκαν στο ίδιο δόγμα της απελευθέρωσης ενάντια στην τουρκική σκλαβιά. Συνεπώς το ερώτημα που γεννάται είναι κατά πόσο στο πλαίσιο του εφικτού μπορεί να εξελιχθεί η σχέση των δύο αυτών λαών σε μια αληθινή σχέση φιλίας και αμοιβαίου σεβασμού όταν τα θεμέλια δημιουργίας και των δύο κρατών βασίζονται αμφότερα στη μάχη του ενός εναντίον του άλλου για το ύψιστο αγαθό της ελευθερίας.

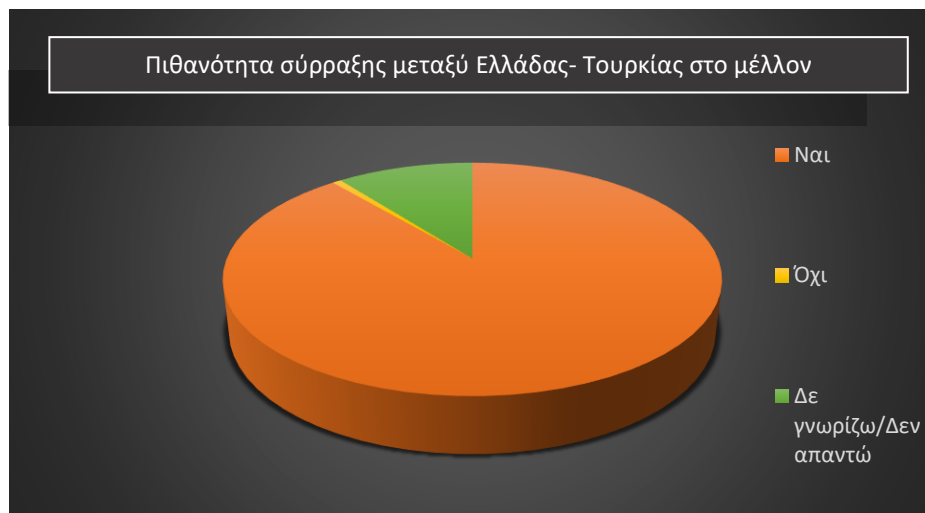
Διάγραμμα 6

Πίνακας 6 : Σύνολο απαντήσεων για το ενδεχόμενο επίλυσης διαφορών μεταξύ Ελλάδας-Τουρκίας

Απαντήσεις	Σύνολο απαντήσεων	Ποσοστό (%)
Ναι	409	91
Όχι	32	7
Δε γνωρίζω/Δεν απαντώ	6	2
ΣΥΝΟΛΟ	447	100

Διάγραμμα 7

Πίνακας 7: Σύνολο απαντήσεων για τη πιθανότητα σύρραξης μεταξύ Ελλάδας-Τουρκίας

Απαντήσεις	Σύνολο απαντήσεων	Ποσοστό (%)
Ναι	397	88,5
Όχι	3	1
Δε γνωρίζω/Δεν απαντώ	47	10,5
ΣΥΝΟΛΟ	447	100

Η πιθανότητα μιας σύρραξης μεταξύ Ελλάδας-Τουρκίας από τον αριθμό των ερωτηθέντων δεν ερμηνεύεται απαραίτητα ως μια πράξη επιθετικής κίνησης που σκοπό έχει την αποδέσμευση των εθνικών κανόνων εμπλοκής³⁶ (Ε.Κ.Ε) που δεσμεύουν καθεμία χώρα. Το μεγαλύτερο μέρος των στελεχών των Ε.Δ. που είναι εν ενεργεία αυτή την περίοδο εκτιμά πως ένα επεισόδιο μπορεί να κλιμακωθεί και να οδηγήσει σε κρίση καθαρά και μόνο εξαιτίας μιας ακούσιας αντίδρασης εκ μέρους της Τουρκίας. Ειδικά μετά την αποτυχημένη απόπειρα πραξικοπήματος και την απομάκρυνση έμπειρων στελεχών από τις τάξεις των τουρκικών ενόπλων δυνάμεων, οι μείζονες σχηματισμοί σήμερα στελεχώνονται από μικρούς σε ηλικία, άπειρους και γεμάτο ενθουσιασμό και φανατισμό στρατιωτικούς οι οποίοι στην προσπάθειά τους να δείξουν την αξία τους και την πίστη τους στην πολιτική ηγεσία της χώρας εκτελούν παρακινδυνευμένες κινήσεις οι οποίες ευτυχώς δεν καταλήγουν μοιραίες και για τις δύο πλευρές κυρίως λόγω της εμπειρίας, του επαγγελματισμού και της διατήρησης του υψηλού φρονήματος ως παράγων μαχητικής ισχύος που επιδεικνύουν τα στελέχη των ελληνικών Ε.Δ. ως προέκταση της εξωτερικής πολιτικής της χώρας.

Ειδικότερα εκ μέρους των στελεχών των Ε.Δ. το έργο της αποτροπής έχει πολλές παραμέτρους οι οποίες σχετίζονται τόσο με τον ανθρώπινο παράγοντα όσο και με το υλικό το οποίο πρέπει να ανταποκρίνεται στο επιχειρησιακό περιβάλλον και στις εκάστοτε απαιτήσεις οι οποίες να σημειωθεί εξελίσσονται συνεχώς και μάλιστα με ραγδαίους ρυθμούς. Σήμερα δυστυχώς το έργο της αποτροπής εκ μέρους της Ελλάδας ολοένα και δυσχεραίνεται εξαιτίας των περιορισμένων οικονομικών πόρων οι οποίοι διατίθενται για τον σκοπό αυτόν. Οι προμήθειες, οι αναβαθμίσεις του υπάρχοντος υλικού και οι εκπαιδεύσεις του προσωπικού έχουν ελαττωθεί σημαντικά με αποτέλεσμα να δημιουργούνται επιπλοκές οι οποίες δυσχεραίνουν την ομαλή λειτουργία και τις οποίες τα αρμόδια επιτελεία και το προσωπικό που τα στελεχώνει συνεχώς προσπαθούν να επιλύουν.

36. Οι Ε.Κ.Ε (Εθνικοί Κανόνες Εμπλοκής) αφορούν τυποποιημένες οδηγίες αντιμετώπισης συμβάντων τόσο σε ειρηνική όσο και σε περιόδους εντάσεως ή κρίσεως και προβλέπουν τον βαθμό και τον ορθό τρόπο διαχείρισης ενός συμβάντος από τις Ε.Δ. προς αποτροπή εχθρικών ενεργειών. Εκδίδουσα αρχή είναι το ΚΥΣΕΑ-ΥΕΕΘΑ-ΓΕΕΘΑ-ΓΕ, χορηγείται σε όλους τις μείζονες σχηματισμούς και η διαβάθμισή του είναι «ΑΚΡΩΣ ΑΠΟΡΡΗΤΟ». Με την κλιμάκωση μιας κρίσης και την έναρξη των εχθροπραξιών οι Ε.Κ.Ε. παύουν να ισχύουν.

Κεφάλαιο 5° Συμπεράσματα

5.1 Σχέση δείγματος - Συνθήκης

Στο πρώτο κεφάλαιο εκτός από την περιγραφή του πληθυσμού μελέτης και της μεθόδου που υιοθετήθηκε με σκοπό τη συλλογή των δεδομένων, έγινε και μια σύντομη περιγραφή της σύνδεσης του πληθυσμού αυτού με των ερωτήσεων που τελικά επιλέχθηκαν για να ερευνηθούν το φαινόμενο της αμφισβήτησης το οποίο πραγματεύεται η παρούσα έρευνα. Ένα φαινόμενο το οποίο από μέρους της Τουρκίας τα τελευταία χρόνια παρουσιάζει πολλά νομικά «κενά» ως προς την κατανόηση και την ορθότητα με αποτέλεσμα να χρήζει άμεση αναθεώρηση.

Βασική αρχή της έρευνας ήταν πως σήμερα σε κάθε κυρίαρχη και δημοκρατική χώρα οι Ε.Δ. αποτελούν προέκταση της εκάστοτε πολιτικής ηγεσίας και δε δρουν αυτοβούλως. Συνεπώς οποιαδήποτε αμφισβήτηση της ελληνικής κυριαρχίας η οποία εκδηλώνεται τα τελευταία χρόνια με τη μορφή στρατιωτικής δράσης είναι προφανώς απόρροια πολιτικής βούλησης δεδομένου ότι η Τουρκία είναι και αυτή μια δημοκρατική χώρα. Ως εκ τούτου τα στελέχη των ελληνικών Ε.Δ. γίνονται αυτομάτως πρώτοι δέκτες αυτής της πολιτικής βούλησης η οποία σε μια προέκταση επιστημονικής ανάλυσης παρουσιάζει πολλά μετρήσιμα μεγέθη τα οποία η συγκεκριμένη μελέτη προσπάθησε αφενός μεν να συλλέξει και να καταγράψει, αφετέρου δε να τα ερμηνεύσει. Τέτοια μεγέθη ενδεικτικά είναι η συχνότητα των αμφισβητήσεων, η επιθετικότητα, η ταξινόμηση αυτών σε μια κλίμακα έντασης καθώς και η περιγραφή τελικώς των εκδηλώσεων αυτών προκειμένου να μπορέσουν να επιβεβαιώσουν ή να διαψεύσουν την ορθότητα των άρθρων της Συνθήκης της Λωζάννης τα οποία ορίζουν την εθνική κυριαρχία (με ό,τι αυτό σημαίνει από μεταγενέστερες συνθήκες) για κάθε κράτος χωριστά τόσο στη θαλάσσια και χερσαία όσο και στην εναέρια περιοχή του Αιγαίου.

5.2 Χαραχθείσα τουρκική στρατηγική και πολιτικές σκοπιμότητες

Στο πρώτο κεφάλαιο της παρούσας μελέτης έγινε αναφορά σε μια δυναμική που παρουσιάζει η επιστήμη της Ιστορίας, αυτή της επανάληψης. Έτσι, με την επανάληψη των γεγονότων η ίδια μπορεί να διδάσκει τις μελλοντικές γενιές με τέτοιο τρόπο ώστε να αποφεύγουν να κάνουν οι ίδιες τα ίδια λάθη με αυτά των προγόνων τους. Η προέκταση της επιστήμης της Ιστορίας, λοιπόν, είναι κατά πολλούς η επιστήμη της Στρατηγικής. Δεδομένου ότι η Ιστορία προστάζει την ορθή και αντικειμενική καταγραφή των γεγονότων του παρελθόντος η Στρατηγική αντίθετα αξιοποιεί τα γεγονότα αυτά ως δεδομένα προκειμένου να χαράξει το μέλλον κατά τέτοιο τρόπο ώστε τα γεγονότα που πρόκειται να εξελιχθούν να ευνοούν αυτόν που τη χαράσσει.

Η Τουρκία ομολογουμένως φαίνεται να είναι ένας πολύ καλός μαθητής της Ιστορίας αν αναλογιστεί κανείς την πορεία της μέσα στον χρόνο. Με τη σύμβαση της Λωζάννης η Τουρκία αρχικά κατάφερε να ανατρέψει τα σχέδια των Μεγάλων Δυνάμεων περί διαμελισμού της τα οποία προέβλεπε η Συνθήκη των Σεβρών και ακολούθησε

υποχρεωτικά τα πρότυπα του δυτικού τότε κόσμου και των δημοκρατικών κρατών. Είναι γεγονός πως οι κοινωνίες της Ευρώπης πολλά χρόνια πριν είχαν ήδη ξεκινήσει να καταργούν τα μοναρχικά πολιτεύματα μέσω επαναστάσεων (π.χ. Γαλλική Επανάσταση) και όδευαν όλα προς τη δημοκρατία. Η Τουρκία ως Οθωμανική αυτοκρατορία και προκειμένου να αποφύγει την ολοκληρωτική της διάλυση ακολούθησε αυτή τη δημοκρατική ροή αλλαγής του πολιτεύματος της ως τη μοναδική λύση για να επιβιώσει. Το κατά πολλούς όμως αυτό αυταρχικό πολιτικό μόρφωμα που φαινομενικά εκδηλώνεται σήμερα στην Τουρκία είναι ίσως αποτέλεσμα αυτής ακριβώς της πράξης. Η Τουρκία σήμερα από θέση μερικής ισχύος ουσιαστικά αναζητά την πραγματική της ταυτότητα, αυτή που ουσιαστικά είχε αναγκαστεί να απεμπολήσει. Αν αναλογιστούμε κιόλας πως η αλλαγή του πολιτεύματος δεν προέκυψε μέσω ενός συλλογικού αγώνα ή κάποια εκδήλωση δημοκρατικής επανάστασης (Λυγερός&Μελάς,2013:20) του λαού ενάντια στην τυραννία ή ολιγαρχία του τότε χαλιφάτου, αλλά ουσιαστικά της επιβλήθηκε, η ανθρώπινη ιστορία σε καμία χώρα του κόσμου δεν έχει να μας διδάξει κάποιο λαό που να άλλαξε νοοτροπία, αντιλήψεις, ιδανικά, ήθη, έθιμα, κουλτούρα και όλα εκείνα τα χαρακτηριστικά που χαρακτηρίζουν τη μοναδικότητα ενός έθνους και ενός λαού επειδή απλά αναγκάστηκε να αλλάξει όνομα και πολίτευμα το οποίο πρόσταζε απλά μια ειρηνευτική συνθήκη.

Πολλοί κατηγορούν σήμερα τον πρόεδρο της Τουρκίας Ρετζέπ Ταγίπ Ερντογάν ότι φέρεται αυταρχικά και πολλές φορές φασιστικά κατευθύνοντας τη χώρα στην αναβίωση μίας νεοοθωμανικής αυτοκρατορίας. Από την άλλη μήπως θα έπρεπε να αναρωτηθούμε αν ο απλός μικροαστός τουρκικός λαός (της ανατολικής Τουρκίας), ο οποίος αποτελεί και την πλειοψηφία του και όχι ο ευρωπαϊστής (της δυτικής Τουρκίας) ο οποίος αποτελεί τη μειοψηφία, έχει τελικά βρει τα τελευταία χρόνια στο πρόσωπο του προέδρου αυτού τον εκφραστή της, ο οποίος έχει καταφέρει να μετατρέψει την Τουρκία σε μια ανερχόμενη στρατιωτικά και οικονομικά ισχυρή χώρα; Μήπως η παραδοσιακή Τουρκία δεν κατάφερε ποτέ να αποκτήσει το δημοκρατικό αυτό «γονίδιο» (τουλάχιστον όπως αυτό παρουσιάζεται σήμερα από τη Δύση) αλλά και όλα αυτά τα χαρακτηριστικά τα οποία θα της επιτρέψουν να ενταχθεί στην Ευρωπαϊκή Ένωση που τόσο χρόνια η Ευρώπη καλούσε ώστε να μοιραστούν από κοινού τα ευρωπαϊκά ιδεώδη; Όπως αναφέρθηκε και στο κομμάτι της έρευνας από την ίδρυση της νεοσύστατης Τουρκικής Δημοκρατίας και μέχρι τη δεκαετία του 1990 όπου τη χώρα την κυβερνούσαν κόμματα τα οποία εξέφραζαν την κεμαλική ιδεολογία παράλληλα με την ισχυρή παρουσία και επίβλεψη του στρατιωτικού καθεστώτος στην πολιτική σκηνή η χώρα βρισκόταν σε βαθιά ύφεση. Αντιθέτως, από το 2002 και μετά όπου τα ηνία της χώρας ανέλαβε ο Ερντογάν η ανάπτυξη της χώρας ακολουθεί μια σταθερή, ανταγωνιστική και «απειλητική» για τη χώρα μας άνθιση η οποία είναι κυρίως ορατή από τον απλό λαό.

Με τη σύμβαση της Συνθήκης της Λωζάννης και τη γέννηση της Τουρκικής Δημοκρατίας καθορίστηκε το εθνικό δόγμα της χώρας το οποίο πρέσβευε τον νικηφόρο αγώνα των Τούρκων κατά της επεκτατικής πολιτικής της Ελλάδας (Μεγάλη Ιδέα) με αποτέλεσμα όλες οι απαιτήσεις της Τουρκίας να αφορούν αφενός μεν την οικονομική της ανεξαρτησία, αφετέρου δε την καθολική της αναγνώριση ως κυρίαρχο κράτος.

Έκτοτε και μέχρι σήμερα η Τουρκία παρά το γεγονός ότι τα κράτη τείνουν να ενταχθούν σε ένα παγκόσμιο οικονομικό σύστημα καθολικής επιτηρήσεως, η Τουρκία δηλώνει ανένδοτη να ενταχθεί σε αυτό και επιδιώκει συνεχώς την απεξάρτηση της από τη Δύση με παράλληλο στόχο να αναδειχθεί αυτή σε ένα κυρίαρχο κράτος μουσουλμανικού – σουνιτικού (ορθόδοξου)– χαρακτήρα το οποίο θα εντάξει στη σφαίρα επιρροής του τα μουσουλμανικά κράτη και έθνη της ανατολής.

Για την επίτευξη του στόχου αυτού ο πρόεδρος της Τουρκίας σοφά έχει συνειδητοποιήσει πως αρχικά προέχει η εσωτερική αναδιοργάνωση του κράτους με τις ανάλογες μεταρρυθμίσεις του συντάγματος που θα του επιτρέψουν τη συγκέντρωση των υπερεξουσιών, ως άλλοτε κληρονόμος της Οθωμανικής αυτοκρατορίας. Σε συνέχεια αυτού η καρατόμηση υψηλόβαθμων στρατιωτικών από τις θέσεις ευθύνης λόγω του αποτυχημένου πραξικοπήματος του έχουν επιτρέψει να διαχειρίζεται τις τουρκικές ένοπλες δυνάμεις πλέον ως προέκταση της πολιτικής του βούλησης. Με τη διαχείριση, λοιπόν, των βασικών πυλώνων μιας κοινωνίας ενός κράτους (θρησκεία, πολιτική εξουσία, Ε.Δ.) και σε συνδυασμό με εξίσου σημαντικούς θεσμούς που ορίζουν το κράτος δικαίου τους οποίους ωστόσο δεν εξετάζει η παρούσα μελέτη (π.χ. δικαστική εξουσία) ο ίδιος επιδιώκει την αναβίωση της νεοοθωμανικής αυτοκρατορίας της οποίας ως άλλοτε σουλτάνος θα ηγείται ο ίδιος.

Σε προέκταση της εσωτερικής αυτής αναδιοργάνωσης στην εξωτερική της πολιτική η Τουρκία σήμερα διατηρεί παράλληλα 3 μέτωπα επιχειρήσεων. Αρχικά στην περιοχή του Αιγαίου σήμερα Ελλάδα και Τουρκία βρίσκονται σε έναν ακήρυχτο πόλεμο ο οποίος συνεχώς κλιμακώνεται παρά τις επανειλημμένες προσπάθειες για την εξομάλυνση των σχέσεων εκ μέρους της εκάστοτε ελληνικής κυβέρνησης. Έπειτα στην περιοχή της Μέσης Ανατολής η Τουρκία επίσης βρίσκεται σε ένα διαρκή «υποτιθέμενο» πόλεμο κατά της τρομοκρατίας η οποία στην πραγματικότητα στοχεύει στην εξόντωση των Κούρδων και την αποφυγή δημιουργίας του Κουρδικού κράτους. Εκμεταλλευόμενη δε το νομικό πλαίσιο της Συνθήκης της Λωζάννης με το οποίο η ίδια παραμέρισε τη Κουρδική εθνότητα και το δικαίωμα αυτής περί ανεξαρτησίας, σήμερα εξακολουθεί να υφίσταται ένας αγώνας των Κούρδων έναντι της Τουρκίας για τη δημιουργία του Κουρδιστάν. Τέλος στην περιοχή της ανατολικής Μεσογείου η Τουρκία συμμετέχει σε έναν πόλεμο γοήτρου μεταξύ των διεθνών κολοσσών του ενεργειακού lobby του οποίου τα οικονομικά συμφέροντα προωθούν έναν οικονομικό πόλεμο. Η ίδια προς τον βωμό της ενεργειακής της ανεξαρτησία με τα κοιτάσματα της ανατολικής Μεσογείου που πιθανόν να της εξασφαλίσουν, «φλερτάρει» σήμερα με τη διεθνή απομόνωση προσπαθώντας να επιβάλλει στη διεθνή κοινότητα ότι ως χώρα της αρμόζει να λογιστεί ως εγγυήτρια δύναμη της περιοχής, με τα όποια δικαιώματα και προνόμια ο τίτλος αυτός φέρει και όχι να παραγκωνιστεί από το ενεργειακό παιχνίδι που στήνεται τα τελευταία χρόνια στην ευρύτερη περιοχή.

Στην περιοχή του Αιγαίου το οποίο πραγματεύεται η παρούσα μελέτη η Τουρκία σήμερα εκτιμάται ότι δε θα επιδιώξει να εμπλακεί με την Ελλάδα σε επίπεδο εχθροπραξιών εξαιτίας του ρίσκου για το ελάχιστο αποκομιζόμενο όφελος. Αυτό πρακτικά μπορεί να συσχετισθεί με την παραγωγική διαδικασία μιας επιχείρησης. Όπως ως έξυπνοι επιχειρηματίες θα θέλαμε το τελικό μας προϊόν (όπου στην

προκειμένη περίπτωση αντιπροσωπεύει το οικονομικό συμφέρον) να υπερβαίνει σε αξία το κόστος παραγωγής και των πρώτων υλών, έτσι και η αναλογία του αποκομιζόμενου πιθανού οφέλους προς το κόστος διεξαγωγής πολεμικών επιχειρήσεων θα πρέπει να είναι σημαντικά μεγαλύτερο. Επίσης σημαντική παράμετρος είναι το γεγονός πως από τη στιγμή που οι περισσότερες χώρες του κόσμου σήμερα έχουν ενταχθεί σε ένα παγκόσμιο οικονομικό σύστημα το οποίο επιτρέπει την ανάπτυξη οικονομικών σχέσεων αλληλεπίδρασης και αλληλεξάρτησης μεταξύ αυτών, η απόφαση για τη διεξαγωγή ενός πολέμου στην πραγματικότητα είναι μια πολύ δύσκολη μαθηματική συνάρτηση της οποίας η λύση έχει πολλές μεταβλητές. Στην περίπτωση της Τουρκίας και ως μια εκ των μεταβλητών της συνάρτησης αυτής, η ίδια στοχεύει στην ολική της απεξάρτηση από την οικονομική αυτή σχέση και που τα κράτη σήμερα πλέον υποχρεωτικά αναπτύσσουν. Τα κοιτάσματα υδρογονανθράκων της Ανατολικής Μεσογείου μοιάζουν να είναι η τέλεια ευκαιρία γι' αυτό και η παραίτηση επί των δικαιωμάτων σε αυτά εκ μέρους τη Τουρκίας φαντάζει ένα ανυπόστατο σενάριο.

5.3 Η στάση της Ελλάδας και οι προτάσεις πολιτικής

Η χαραχθείσα στρατηγική μιας χώρας πηγάζει πάντα από το εκάστοτε δόγμα της. Στην περίπτωση της Ελλάδας από την επανάσταση του 1821 και τη μετέπειτα επανασύσταση του νεοελληνικού κράτους το 1830 η Ελλάδα είχε καθορίσει το δόγμα της σε «αμυντικό», μέχρι το 1993 όπου Αθήνα και Λευκωσία συμφώνησαν από κοινού για τη σύσταση του «ενιαίου αμυντικού δόγματος» για Ελλάδα και Κύπρο αντίστοιχα. Στην επιστήμη της στρατηγικής και των πολιτικών επιστημών γενικότερα αυτό ερμηνεύεται ως η αυτοδιάθεση ενός κυρίαρχου κράτους να αμύνεται σε επερχόμενες απειλές από έτερο κράτος με επιθετική αυτοδιάθεση. Το δόγμα της Ελλάδας συνεπώς βρίσκεται σε πλήρης συμβατότητα με το άρθρο 51 του καταστατικού χάρτη των Η.Ε. το οποίο προβλέπει το φυσικό δικαίωμα κάθε κράτους για ατομική ή συλλογική άμυνα.

Η Ελλάδα με το άρθρο αυτό πρέπει να απαντά στο πλαίσιο της διπλωματίας στις τουρκικές δηλώσεις και προκλήσεις περί παραβίαση της Συνθήκης της Λωζάννης εκ μέρους της Ελλάδας για τη στρατικοποίηση των νησιών του ανατολικού Αιγαίου (Ηρακλείδης, 2007:73) και να αποφεύγει να ανταπαντά κατά τρόπο προβολής της στρατιωτικής της ισχύος. Κατά τρόπο όμοιο δηλαδή που πράττει σήμερα η Τουρκία προκαλώντας την Ελλάδα σε ένα φαύλο λεκτικό κύκλο προκλητικών δηλώσεων που μοναδικό στόχο έχουν την «εσωτερική κατανάλωση» και παράλληλα τη πρόκληση διεθνών εντυπώσεων. Άλλωστε θα πρέπει να ληφθεί σοβαρά υπόψιν πως η στρατικοποίηση μίας περιοχής την εποχή εκείνη που ετέθη ως όρος ουδεμίας σχέση έχει με τις σημερινές δυνατότητες του στρατού σήμερα. Πρακτικά αυτό σημαίνει πως η ραγδαία εξέλιξη της τεχνολογίας στις στρατιωτικές εφαρμογές σήμερα έχει εκμηδενίσει τις αποστάσεις και περιορίζει τις απαιτήσεις μιας ένοπλης σύρραξης όπως αυτή θα εγένετο την εποχή εκείνη. Στο σημερινό θέατρο των επιχειρήσεων αυτό ερμηνεύεται ως η αναλογία δύναμη πυρός (με την ανάλογη πρόκληση υλικών και μη ζημιών) προς τον χρόνο αντίδρασης εκ μέρους της Ελλάδας σε μια ενδεχόμενη απόπειρα εισβολής ή προσβολής και η οποία είναι τρομακτικά μεγάλη.

Επιπλέον η ελληνική κυβέρνηση με την υπογραφή της συνθήκης και το άρθρο 13 έλαβε την υποχρέωση προς εξασφάλιση της ειρήνης να μην τηρεί στα νησιά Μυτιλήνη (Λέσβο), Χίο, Σάμο και Ικαρία ναυτικές βάσεις και οχυρωματικά έργα λαμβάνοντας υπόψιν των μεθόδων διεξαγωγής πολεμικών επιχειρήσεων της εποχής εκείνης. Σήμερα τα μέτρα αυτά αδυνατούν να αποτρέψουν μια επερχόμενη απειλή υπό τις διάφορες μορφές πολέμου που έχουν αναπτυχθεί στην εποχή μας. Χαρακτηριστικά παραδείγματα πέραν των κλασικών μορφών πολέμου που διδάσκονται στις σχολές πολέμου των Ε.Δ. κάθε χώρας (πόλεμος επιφανείας, ανταεροπορικός πόλεμος και ανθυποβρυχιακός πόλεμος) έχουν αναπτυχθεί τα τελευταία χρόνια πολλές δραστικές μορφές πολέμου οι οποίες εφαρμόζονται τόσο από τις Ε.Δ. όσο και από τις μυστικές υπηρεσίες ενός κράτους. Ο υβριδικός, ο ασύμμετρος και ο ηλεκτρονικός πόλεμος είναι μερικές από αυτές τις αποτελεσματικές μορφές. Και επειδή οι έννοιες της ασύμμετρης απειλής ως ταυτόσημη με αυτή της τρομοκρατικής απειλής αλλά και του ηλεκτρονικού πολέμου είναι ευρύτερα γνωστές, στο πλαίσιο της μελέτης αυτής κρίνεται σκόπιμο η ανάλυση του όρου «υβριδικός πόλεμος» ως μια επερχόμενη απειλή από την Τουρκία

στο μέλλον. Στις μυστικές υπηρεσίες του στρατού σήμερα διδάσκεται το ρητό “ Ο καλύτερος τρόπος να κερδίσεις έναν πόλεμο είναι να το κάνεις δίχως όπλα”. Στη βασική αρχή αυτή ήδη από την περίοδο του Ψυχρού πολέμου θεμελιώθηκε το δόγμα του “Υβριδικού Πολέμου”. Στην πραγματικότητα πρόκειται για μια μορφή πολέμου η οποία με όπλο την παραπληροφόρηση, την προπαγάνδα, τον κυβερνοπόλεμο, την προώθηση της αναρχίας και την πρόκληση του πανικού στον λαό, στοχεύει στην αποδιοργάνωση του αντίπαλου κράτους μέσω της αποσταθεροποίησης των βασικών πυλώνων της κοινωνίας (εκπαίδευση, θρησκεία, πολιτική σταθερότητα). Συμπερασματικά ο υβριδικός πόλεμος είναι το ενδιάμεσο στάδιο μεταξύ της «αποτυχημένης διπλωματίας» και της κήρυξης του πολέμου (π.χ. Ψυχρός Πόλεμος) στο οποίο η Ελλάδα οφείλει να επενδύσει τόσο οικονομικά όσο και πολιτικά. Μέσω αυτού πιθανόν να οδηγηθεί και σε μια διαφορετική ερμηνεία των αμφισβητήσεων που απορρέουν από τη Συνθήκη της Λωζάννης η οποία όπως αποδείχθηκε έχει πολλά νομικά κενά.

Η πολιτική της Ελλάδας συνεπώς μιας και η διπλωματία μεταξύ των ελληνοτουρκικών διαφορών τείνει προς την αποτυχία και για να αποφύγει να εμπλακεί σε ένα θερμό επεισόδιο το οποίο πιθανόν να τη φέρει προ των πυλών ενός πολέμου, θα πρέπει σοφά να επενδύσει στην αποτροπή αυτού. Είναι γεγονός πως τα τεράστια οικονομικά προβλήματα τα οποία καλείται να αντιμετωπίσει η Ελλάδα τα τελευταία χρόνια της απαγορεύουν να μπει σε ένα νέο γύρο εξοπλιστικών προγραμμάτων. Άλλωστε όπως μας έχει διδάξει η Ιστορία αυτός είναι ένας φαύλος κύκλος ο οποίος το μόνο που καταφέρνει είναι να πιστώνει την Ελλάδα με εκατομμύρια ευρώ χρέος το οποίο συνεχώς διαιωνίζεται. Μολονότι η ισχύς των Ε.Δ. κρίνεται συνεχώς απαραίτητη και πιθανές «εκπτώσεις» σε αυτό τον τομέα οδηγούν συνήθως σε τραγωδίες η Ελλάδα οφείλει να επενδύσει σε βάθος χρόνου στην έρευνα και την ανάπτυξη στρατιωτικών εφαρμογών οι οποίες μακροπρόθεσμα θα της εξασφαλίσουν μερική αυτάρκεια, τεχνογνωσία και θα προωθήσουν παράλληλα την εγχώρια οικονομία μέσω των υπάρχουσών πολεμικών βιομηχανιών (π.χ. ΕΑΒ, ΕΑΣ). Είναι γεγονός πως οι πολεμικές βιομηχανίες στον κόσμο μας όταν είναι ανταγωνιστικές και μπορούν να κάνουν και εξαγωγές τότε αποφέρουν τεράστια κέρδη στην οικονομία ενός κράτους. Επί αυτού του δρόμου βαδίζει σήμερα η Τουρκία (μέσω προγραμμάτων συμπαράγωγής με διεθνούς κολοσσούς προς το παρόν) της οποίας το παράδειγμα θα πρέπει να ακολουθήσει και η Ελλάδα.

Στα βραχυπρόθεσμα σχέδια της και προς εξασφάλιση μιας πιθανής ένοπλης απειλής εκ μέρους της Τουρκίας η Ελλάδα αυτό που μπορεί να κάνει είναι να ταυτίσει τα συμφέροντά της (οικονομικά και μη) για ακόμα μια φορά με αυτά της Δύσης και της νατοϊκής συμμαχίας της οποίας εκτός από βασικό μέλος αποτελεί και πυλώνα σταθερότητας στην ευρύτερη και εύθραυστη περιοχή της Ανατολικής Μεσογείου. Λαμβάνοντας σοβαρά υπόψιν και παρά τις όποιες εντυπώσεις που δημιουργούνται σήμερα στον Τύπο για τις σχέσεις μεταξύ Τουρκίας και Δύσης η Ελλάδα θα πρέπει να αντιληφθεί ότι η σύγχρονη Τουρκία μολονότι ιδεολογικά δεν ανήκει στη Δύση (παράλληλα ανήκει στη βορειοατλαντική συμμαχία), παρ’ όλα αυτά αποτελούσε και θα συνεχίσει εκτιμάται να αποτελεί έναν ισχυρό σύμμαχο της Δύσης στην ευρεία περιοχή

της Ανατολής τον οποίο και δε θα ήθελε με τίποτα η ίδια να χάσει. Συνεπώς στρατηγικά όπως ήδη και πράττει η Ελλάδα προς εξασφάλιση των επιχειρησιακών απαιτήσεων τόσο της Δύσης όσο και του NATO γενικότερα παραχωρεί στρατιωτικές εγκαταστάσεις (στρατόπεδα, αεροδρόμια, ναυστάθμους) προς κάλυψη των εκάστοτε επιχειρησιακών αναγκών του NATO με αποτέλεσμα να μετατρέπει παράλληλα τις εγκαταστάσεις αυτές σε έναν απαγορευτικό στόχο όχι μόνο στην Τουρκία αλλά και σε οποιαδήποτε επερχόμενη απειλή.

Συνεπώς στο κομμάτι των διαφορών η Ελλάδα θα ήταν προτιμότερο να στραφεί προς την Ευρωπαϊκή Ένωση με όποια ασφάλεια μπορεί αυτή να της εξασφαλίσει προβάλλοντας τις εθνικές αμφισβητήσεις ως ένα ευρωπαϊκό πρόβλημα το οποίο μάλιστα χρήζει και άμεσης αντιμετώπισης μιας και η επίσημη γραμμή της Ουάσιγκτον προς αποφυγή μεροληψίας σε μια εκ των δύο πλευρών είναι η επίλυση των όποιων διαφορών να επέλθει μέσω διμερών αποφάσεων.

Τέλος, όπως αναφέρθηκε και στο προηγούμενο κεφάλαιο η Τουρκία σήμερα με εκφραστή της τον Ρετζέπ Ταγίπ Ερντογάν εκτιμάται ότι έχει καταφέρει να εδραιωθεί στην πολιτική σκηνή της χώρας περιορίζοντας δραστικά όλες τις εσωτερικές «απειλές» προς το πρόσωπο του. Επομένως το μοναδικό στοίχημα το οποίο μένει να κερδίσει ο ίδιος προκειμένου να αναγνωριστεί συλλογικά στη συνείδηση του κόσμου είναι η μεγέθυνση της οικονομίας (στοίχημα το οποίο ιστορικά κρίνει πάντα έναν ηγέτη κάθε χώρας) και τα κοιτάσματα υδρογονανθράκων της Ανατολικής Μεσογείου φαίνεται να είναι η πληρέστερη επιλογή γι' αυτόν προκειμένου να δικαιωθεί για όλες του τις μέχρι τώρα επιλογές. Συνεπώς είναι δεδομένο ότι η Τουρκία θα κάνει ότι είναι δυνατό προκειμένου να δημιουργήσει εξελίξεις ανάλογες σε μέγεθος στην περιοχή του Αιγαίου και της Ανατολικής Μεσογείου οι οποίες θα προωθούν ως μείζον θέμα όχι μόνο την αναθεώρηση της Συνθήκης της Λωζάννης αλλά και όλων εκείνων των συνθηκών οι οποίες τη δεσμεύουν νομικά.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Α

ΧΑΡΟΚΟΠΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ

ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ

Θέμα: «Η αμφισβήτησή των χωρικών ορίων της Συνθήκης της Λωζάννης από την Τουρκία: Οι εθνικές και διεθνείς επιδιώξεις της»

Η έρευνα αυτή διεξάγεται στο πλαίσιο εκπόνησης πτυχιακής εργασίας για την απόκτηση προπτυχιακού τίτλου σπουδών από το τμήμα Γεωγραφίας του Χαροκόπειου Πανεπιστημίου.

Σκοπός της διπλωματικής εργασίας είναι να εντοπίσει τόσο τα αίτια της αμφισβήτησης της Συνθήκης της Λωζάννης, μιας συνθήκης με οικουμενική αναγνώριση όσο και τις επιδιώξεις της Τουρκίας σε εθνικό και διεθνές στρατηγικό επίπεδο. Η έρευνα απευθύνεται αποκλειστικά σε στελέχη των Ενόπλων Δυνάμεων τα οποία με τη σειρά τους γίνονται αποδέκτες με διαφορετικό τρόπο έκαστος της συμπεριφοράς αυτής σήμερα.

Η συμβολή σας στην επιτυχή διεξαγωγή της έρευνας είναι ιδιαίτερα σημαντική. Το ερωτηματολόγιο είναι ανώνυμο, εμπιστευτικό και τα αποτελέσματα θα χρησιμοποιηθούν αυστηρά και μόνο για στατιστικούς λόγους. Ο χρόνος που απαιτείται για τη συμπλήρωση του είναι περίπου 15 λεπτά.

Ευχαριστώ πολύ εκ των προτέρων για τη συμβολή και τον χρόνο σας!

Με εκτίμηση

Γεωργιάδης Ραφαήλ

1^η ΕΝΟΤΗΤΑ (Στοιχεία ερωτηθέντων)

1.1 Φύλο

- ☐ Άρρεν
- ☐ Θήλυ

1.2 Ηλικιακή ομάδα

α) 20-30

β) 30-40

γ) 40-50

δ) 50-60

1.3 Ακαδημαϊκό επίπεδο σπουδών

- ☐ Δευτεροβάθμια
- ☐ Μεταδευτεροβάθμια
- ☐ Τριτοβάθμια

1.4 Κατέχετε κάποιον μεταπτυχιακό/διδακτορικό τίτλο σπουδών;

- Ναι
- Όχι

1.5 Κλάδος των Ε.Δ. στον οποίο υπηρετείτε.

- Στρατός Ξηράς
- Πολεμικό Ναυτικό
- Πολεμική Αεροπορία

1.6 Βαθμός τον οποίο φέρετε.

.....

1.7 Έτη υπηρεσίας.

.....

1.8 Κατέχετε θέση ευθύνης;

.....

2^Η ΕΝΟΤΗΤΑ (Γενικές)

Η κλίμακα Likert αποτελεί μια κλίμακα εκτίμησης απόψεων ή συμπεριφοράς. Πρόκειται για υποκατηγορία της τακτικής κλίμακας¹. Με κλίμακα από το 1 έως το 6 επιλέξτε τον βαθμό στον οποίο συμφωνείτε ή διαφωνείτε. (1=Καθόλου, 2=Πολύ λίγο, 3=Λίγο, 4=Αρκετά, 5= Πολύ καλά/Απόλυτα, 6=Δε γνωρίζω/Δεν απαντώ).

Ερωτήσεις / Κλίμακα Likert	1	2	3	4	5	6
2.1 Σε τι βαθμό γνωρίζετε το περιεχόμενο της Συνθήκης της Λωζάννης;						
2.2 Σε τι βαθμό γνωρίζετε το περιεχόμενο της Συνθήκης των Σεβρών;						
2.3 Σε τι βαθμό Γνωρίζετε το περιεχόμενο της Συνθήκης του Μοντρέ;						
2.4 Πιστεύετε ότι τα κυριαρχικά δικαιώματα της Τουρκίας						

αποκαταστάθηκαν στη Συνθήκη της Λωζάννης έναντι αυτών στη Συνθήκη των Σεβρών;						
2.5 Ποιοι από τους κάτωθι λόγους θεωρείτε ότι οδηγούν την Τουρκία σε επιθετική πολιτική τα τελευταία χρόνια;						
2.5.1 Πιστεύετε ότι τίθεται ζήτημα «ζωτικού χώρου» σήμερα στην Τουρκία; *Ο «ζωτικός χώρος» αποτέλεσε δογματική βάση του Εθνικοσοσιαλιστικού κινήματος του Χίτλερ στη Γερμανία κατά την περίοδο του μεσοπολέμου						
2.5.2 Πάγια στρατηγική της από τη δημιουργία από τη δημιουργία του τουρκικού κράτους						
2.5.3 Ένταση που κορυφώνεται σε προεκλογικές περιόδους						
2.5.4 Εξωτερική πολιτική του σημερινού ηγέτη της						
2.5.5 Ρήξη των σχέσεων της με την Ευρωπαϊκή Ένωση						

2.6 Ποιες από τις παρακάτω ενστάσεις από την πλευρά της Τουρκίας κρίνετε βάσιμες σύμφωνα με τους κανόνες διεθνούς δικαίου σήμερα;(Μπορείτε να επιλέξετε παραπάνω από μία απαντήσεις).

- Η ελληνική υφαλοκρηπίδα στο σύνολο του νησιωτικού συμπλέγματος του Αιγαίου διαχωρίζεται από αυτή της Ηπειρωτικής χώρας.
- Η κυπριακή υφαλοκρηπίδα
- Η ενοποίηση ελληνικής και κυπριακής ΑΟΖ
- Η επέκταση των Ε.Χ.Υ. από τα 6 στα 12 ν.μ
- Η επέκταση των ορίων SAR (σύνορα F.I.R.) και η οριοθέτηση αυτών μεταξύ 25 μεσημβρινού (Διχοτόμηση του Αιγαίου)
- Άλλο.....

3Η ΕΝΟΤΗΤΑ (ΕΘΝΙΚΕΣ ΕΠΙΔΙΩΞΕΙΣ)

Ερωτήσεις / Κλίμακα Likert	1	2	3	4	5	6
3.1 Πιστεύετε ότι στην Τουρκία σήμερα ο θεσμός της θρησκείας κατέχει σημαντικότερη θέση έναντι της εθνικότητας;						
3.2 Πιστεύετε ότι ο σημερινός Πρόεδρος της Τουρκίας επιδιώκει να ολοκληρώσει την απόκτηση υπερεξουσιών και στο θεσμικό επίπεδο με τη μετατροπή του πολιτεύματος σε προεδρικό για να αναδειχθεί σε εθνικός ηγέτης;						
3.3 Πιστεύετε ότι στην Τουρκία σήμερα καλλιεργείτε πολιτική εθνικισμού με βλέψεις επεκτατισμού;						
3.4 Μετά το ισχυρό πλήγμα το οποίο δέχτηκε ο Πρόεδρος της Τουρκίας λόγω της απόπειρας πραξικοπήματος θεωρείτε ότι οι τουρκικές Ένοπλες Δυνάμεις σήμερα έχουν διχασθεί;						

3.5 Γιατί πιστεύετε ότι η Τουρκία χρησιμοποιεί τη θρησκεία σήμερα;(Μπορείτε να επιλέξετε παραπάνω από μια απαντήσεις)

- Ήταν πάντοτε σημαντική στο κράτος της.
- Επιχειρεί ως ηγέτιδα δύναμη να συσπειρώσει τον μουσουλμανικό κόσμο στο εξωτερικό της;
- Ο Ερντογάν αντλεί ψήφους από το θεοσεβούμενο ισλαμικό ακροατήριο.
- Η θρησκεία παραπέμπει συμβολικά στην οθωμανική αυτοκρατορία στην οποία αναφέρεται συμβολικά ο Ερντογάν;
- Άλλο.....

4Η ΕΝΟΤΗΤΑ (ΕΛΛΗΝΟΤΟΥΡΚΙΚΕΣ ΣΧΕΣΕΙΣ)

4.1 Πιστεύετε ότι είναι εφικτή η επίλυση των διαφορών μεταξύ Ελλάδας-Τουρκίας σήμερα σε πολιτικό διπλωματικό επίπεδο χωρίς τη διαρκή απειλή για κάποια ένοπλη σύρραξη στο μέλλον;

- ☐ Ναι
- ☐ Όχι
- ☐ Δε γνωρίζω/Δεν απαντώ

4.2 Είναι πιθανή μια σύρραξη μεταξύ Ελλάδας και Τουρκίας στο μέλλον;

- ☐ Ναι
- ☐ Όχι
- ☐ Δε γνωρίζω/Δεν απαντώ

Αν ναι σχολιάστε τις συνθήκες που πρέπει να υπάρξουν για να οδηγηθούμε σε κάτι τέτοιο.

.....

.....

.....

4.3 Πιστεύετε ότι η χώρα μας σήμερα έχει το δικαίωμα για διεκδικήσεις στο Αιγαίο από τη Τουρκία;

- ☐ Ναι
- ☐ Όχι
- ☐ Δε γνωρίζω/Δεν απαντώ

Αν ναι περιγράψτε σύντομα ποιες θα ήταν αυτές

.....

.....

.....

Με κλίμακα από το 1 έως το 6 επιλέξτε τον βαθμό στον οποίο συμφωνείτε ή διαφωνείτε. (1=Καθόλου, 2=Πολύ λίγο, 3=Λίγο, 4=Αρκετά, 5= Πολύ καλά/Απόλυτα, 6=Δε γνωρίζω/Δεν απαντώ).

Ερωτήσεις / Κλίμακα Likert	1	2	3	4	5	6
4.4 Ποια επεισόδια μέχρι σήμερα εκτιμάτε ότι ήταν κρίσιμα ώστε να χαρακτηρίζει τη συμπεριφορά της Τουρκίας εχθρική;						

4.4.1 Εισβολή στην Κύπρο						
4.4.2 Ίμια (1996)						
4.4.3 Κάρπαθος (2006)						
4.4.4 Εμβολισμός του «Γαύδος» από τουρκική ακταιωρό (2018)						
4.4.5 Σύλληψη των δύο Ελλήνων στρατιωτικών (2018)						
4.4.6 Άλλο.....						

Σε ποιο από τα παραπάνω συμβάντα θεωρείτε ότι η απάντηση της Ελλάδας θα έπρεπε να ήταν πιο δυναμική σε στρατιωτικό επίπεδο;

.....

.....

.....

4.5 Σε ποιο πλαίσιο πολιτικών σκοπιμοτήτων εκτιμάτε ότι αποσκοπεί η αμφισβήτηση της Συνθήκης της Λωζάννης εκ μέρους του σημερινού προέδρου της Τουρκίας;

- Εσωτερικής πολιτικής
- Εξωτερικής πολιτικής
- Αμφότερα εσωτερικής και εξωτερικής πολιτικής
- Δε γνωρίζω/Δεν απαντώ

4.6 Ο σημερινός πρόεδρος της Τουρκίας σήμερα αυτοπροβάλλεται ως ο ηγέτης που κλείνει την κεμαλική παρένθεση και μέσω του νεοοθωμανισμού επαναφέρει στο προσκήνιο το άτυπο αυτοκρατορικό όραμα των Τούρκων.

- Συμφωνώ
- Διαφωνώ
- Δε γνωρίζω/Δεν απαντώ

4.7 Για ποιον πιστεύετε ότι εγκυμονεί κινδύνους η ανεξέλεγκτη ροή προσφύγων στο Αιγαίο σήμερα; (διαλέξτε ένα)

- Για την Ευρώπη
- Για την Ελλάδα
- Άλλο.....
- Δε γνωρίζω/Δεν απαντώ

Δικαιολογείστε την απάντησή σας σε λίγες γραμμές

.....

.....

.....

4.8 Πιστεύετε ότι ο στόχος της Τουρκίας σήμερα είναι να καταφέρει να θέσει τον εαυτό της μια χώρα που θα μπορεί να ασκεί ηγεμονική επιρροή όχι μόνο στην περιοχή της Ανατολικής Μεσογείου αλλά και σε παγκόσμια κλίμακα;

- Συμφωνώ
- Διαφωνώ
- Δε γνωρίζω/Δεν απαντώ

1. Παπαδημητρίου Γ., Φλώρου Γ., Αναστασιάδου Σ. (2001). Κλίμακες αξιολόγησης: η περίπτωση της κλίμακας Likert. Πρακτικά 14ου Πανελληνίου Συνεδρίου Στατιστικής, 81-88.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7.

Ενέργειες σε περίπτωση απειλής εναντίον της Ειρήνης, Διαταράξεως της Ειρήνης και Επιθετικών Πράξεων

Άρθρο 51

Καμιά διάταξη αυτού του Χάρτη δε θα εμποδίζει το φυσικό δικαίωμα της ατομικής ή συλλογικής νόμιμης άμυνας, σε περίπτωση που ένα Μέλος των Ηνωμένων Εθνών δέχεται ένοπλη επίθεση, ως τη στιγμή που το Συμβούλιο Ασφαλείας θα πάρει τα αναγκαία μέτρα για να διατηρήσει τη διεθνή ειρήνη και ασφάλεια. Τα μέτρα που θα παίρνουν τα Μέλη των Ηνωμένων Εθνών κατά την άσκηση αυτού του δικαιώματος της νόμιμης άμυνας θα ανακοινώνονται αμέσως στο Συμβούλιο Ασφαλείας, και σε καμία περίπτωση δε θα θίγουν την εξουσία και την υποχρέωση που έχει το Συμβούλιο Ασφαλείας, σύμφωνα μί αυτόν το Χάρτη, να αναλαμβάνει οποτεδήποτε τη δράση που κρίνει αναγκαία για τη διατήρηση ή για την αποκατάσταση της διεθνούς ειρήνης και ασφάλειας.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Βιβλία

Ελληνική βιβλιογραφία

- Αλεξανδρής Αλέξης, *Τα τουρκικά ανοίγματα στον ισλαμικό χώρο*, Άνοιξη καλοκαίρι, Εκδόσεις Στοχαστής, Αθήνα, 1985
- Αγτζίδης Βλάσης, *Ποντιακός ελληνισμός : Από τη γενοκτονία και το σταλινισμό στην περεστρόικα*, Βλάση Αγτζίδη. - 2η έκδ. - Θεσσαλονίκη : Κυριακίδη Αφοί, 1991
- Αθανασιάδης Σπύρος, *Φάκελος ΤΜΤ*, Λευκωσία, 1998
- Αναστασιάδου Ιφιγένεια, *Ο Βενιζέλος και το Ελληνοτουρκικό Σύμφωνο Φιλίας*, Εκδόσεις Φιλιππότης, Αθήνα, 1982
- Ανδικόπουλος Γιάννης, *Η Δημοκρατία του Μεσοπολέμου 1922-1936*, Εκδόσεις Φυτράκης, Αθήνα, 1961
- Ανδριώτης Νίκος, *«Εμείς και οι άλλοι»: Πρόσφυγες και γηγενείς στην Ελλάδα του Μεσοπολέμου», Μετανάστευση, Ετερότητα και Θεσμοί υποδοχής στην Ελλάδα. Το στοίχημα της κοινωνικής ένταξης*, επιμ. Α. Τάκης, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα, 2010
- Ασημακοπούλου Φωτεινή, *Η μουσουλμανική μειονότητα της Θράκης και οι ελληνοτουρκικές σχέσεις*, Εκδόσεις Λιβανή, Αθήνα, 2002
- Ατατούρκ Κεμάλ, *Ομιλίες*, Εκδόσεις Λιβανή, Αθήνα, 1995
- Βακαλόπουλος Κωνσταντίνος, *Νεότουρκοι και Μακεδονία (1908-1912)*, Εκδόσεις Αφοί Κυριακίδη Θεσσαλονίκη , 1988
- Βερεμής Θάνος, *Ιστορία των Ελληνοτουρκικών σχέσεων 1453-2005*, Εκδόσεις Σιδέρης, Αθήνα, 2005
- Βερέμης Θάνος, *Ελευθέριος Βενιζέλος, Ο οραματιστής του εφικτού*, Εκδόσεις Μεταίχμιο, Αθήνα, 2017
- Βερέμης Θάνος, *Δόξα και Αδιέξοδα, Ηγέτες της Νεοελληνικής Ιστορίας*, Εκδόσεις Μεταίχμιο, Αθήνα, 2017
- Βλάχος Αγγέλου, *Ηροδότου Ιστορίαι (Εκλογές)*, ΟΕΔΒ, Αθήνα, 1982

- Γιωλτζόγλου Σταύρος, *Οι Ελληνοτουρκικές σχέσεις 1922-1930*, Εκδόσεις Σταμούλης, Θεσσαλονίκη, 2011
- Δαφνής Γρηγόριος, *Η Ελλάς μεταξύ δυο πολέμων 1923-1940*, Εκδόσεις Κάκτος, Αθήνα, 1997
- Δημητρακόπουλος Ηλίας, *Τα χερσαία σύνορα της Ελλάδος*, Ίδρυμα Μελετών Χερσονήσου του Αίμου, 1991
- Διδώ Σωτηρίου, *Μικρασιατική καταστροφή & η στρατηγική του ιμπεριαλισμού στην Ανατολική Μεσόγειο*, Εκδόσεις Κέδρος, Αθήνα, 2008
- Δίπλας Χ. και Χ. Ροζάκης, *Το δίκαιο της θάλασσας και η εφαρμογή του στην Ελλάδα*, Εκδόσεις Σιδέρης, Αθήνα, 2004
- Ηρακλείδης Αλέξης, *Άσπονδοι γείτονες : Ελλάδα-Τουρκία: η διένεξη για το Αιγαίο*, Εκδόσεις Σιδέρης. Αθήνα
- Θεοτικός Λάζαρος, *Αρχηγείον Στρατού, Επιχειρήσεις εις Θράκην (1919-1923)*, Εκδόσεις Διεύθυνση Ιστορίας Στρατού, Αθήνα, 1969,
- Κόντης Β., *Ελληνισμός της Βορ. Ηπείρου και Ελληνοαλβανικές σχέσεις*, Εκδόσεις Εστία, Αθήνα, 1995
- Κρανιδιώτης Γ., *Το Κυπριακό Πρόβλημα, η ανάμειξη του ΟΗΕ και οι ξένες επεμβάσεις στην Κύπρο 1960-1974*, Εκδόσεις Θεμέλιο, Αθήνα, 1984
- Λυγερός Σταύρος, Μελάς Κώστας, *Μετά τον Ερντογάν τι, Η ρεβάνς του πολιτικού Ισλάμ, ΑΟΖ Κύπρος & Διενέξεις*, Εκδόσεις Πατάκη, Αθήνα, 2013
- Μαυρίδης Δ.Α, *Από την ιστορία της Θράκης 1875-1925*, Εκδόσεις Ιερά Μητρόπολις Ξάνθη και Περιθωρίου, Ξάνθη
- Ντόκος Π. Θάνος, *Ο Γεωστρατηγικός ρόλος της Τουρκίας*, Εκδόσεις Τουρίκη, Αθήνα, 2001
- Παπαδόπουλος Νίκος, *Σύντομη παρουσίαση ελέγχου εναέριας κυκλοφορίας και εναέριου χώρου στην Ελλάδα*, ΥΠΑ, 2010
- Παπαπολυβίου Πέτρος, Άγγελος Μ. Συρίγος, Ευάνθης Χατζηβασιλείου, *Το Κυπριακό και το Διεθνές Σύστημα, 1945-1974: Αναζητώντας θέση στον κόσμο*, Εκδόσεις Πατάκη, Αθήνα, 2013
- Παπαφλωράτου Ι., *Η Ελληνοϊταλική Κρίση του 1923*, Εκδόσεις Α.Σάκκουλα, Αθήνα, 2009

- Περράκης Στ., *Ζητήματα εφαρμογής του Δικαίου της θάλασσας στο Αιγαίο, Νομικές και πολιτικές προεκτάσεις*, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα, 1996
- Πουланτζάς Ν.Μ., *Το δίκαιο της θάλασσας*, Εκδόσεις Σταμούλη, Αθήνα 2007
- Ροζάκης Χ., *Το διεθνές νομικό καθεστώς του Αιγαίου και η ελληνοτουρκική κρίση, οι ελληνοτουρκικές σχέσεις*, Εκδόσεις Γνώση, Αθήνα, 1988
- Ρούκουνας Ε., *Διεθνές Δίκαιο*, τ. Ι, Εκδόσεις Σάκκουλας, Αθήνα, 1982
- Σβολόπουλος Κωνσταντίνος, *Ελληνική εξωτερική πολιτική 1830-1981*, Εκδόσεις Εστία, Αθήνα, 2005
- Σβολόπουλος Κωνσταντίνος, *Η Ελληνική εξωτερική πολιτική 1900-1945*, Εκδόσεις Εστία, Αθήνα, 2008
- Σημίτης Κώστας, *Πολιτική για μία δημιουργική Ελλάδα 1996-2004*, Εκδόσεις ΠΟΛΙΣ, Αθήνα, 2005
- Σπυρίδων Βασιλείου Μαркеζίνης, *Πολιτική Ιστορία της Νεότερης Ελλάδος*, Τόμος δεύτερος, Εκδόσεις Πάπυρος, Αθήνα, 1978
- Τσαρδανίδης, Χ., «*Η Σοβιετική Ένωση και το Κυπριακό πρόβλημα : 1960-1991*» στο Χ. Γιαλλουρίδης και Π. Τσάκωνας (επιμ.), *Η Νέα διεθνής τάξη, η Ελλάδα, η Τουρκία και το Κυπριακό πρόβλημα*, Αθήνα, 1993
- Τσιμούρης Γιώργος, *Ίμβριοι: Φυγάδες από τον τόπο μας όμηροι στην πατρίδα*, Εκδόσεις Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα, 2009
- Τσιτσόπουλος Γιώργος, «*Οι ελληνοτουρκικές σχέσεις*» στο συλλογικό έργο *Οι ελληνοτουρκικές σχέσεις 1923-1987*, Εκδόσεις Γνώση, Αθήνα, 1991

Ξένη βιβλιογραφιά

- Attard David Joseph, *The Exclusive Economic Zone in International Law*, Clarendon Press, Oxford, 1987
- Barr James, *A line in the sand, Britain, France and the struggle of the Mastery of the Middle East*, Simon & Schuster, Great Britain, 2011
- Bernard Lewis, *Η ανάδυση της σύγχρονης Τουρκίας*, τομ. ΙΙ, Παπαζήσης, Αθήνα, 2002
- Bernstein, Alvin ,Knox ,Macgregor & Murray, Williamson, *The making of Strategy Rulers, States & War*, Εκδόσεις Cambridge University Press, 1999

- Cassese Antonio The Economist, 18 March 1972, cited in, International Law, Oxford University Press, 2001
- Calleya Stephen, The South, *The geopolitics of Euro-Atlantic Integration*, Routledge, Oxford, 2005
- Cannizzaro Enzo, *The Law of Treaties Beyond the Vienna Convention*, Oxford University Press, UK, 2011
- Chew L.P., *Constrained Delaunay triangulations. Algorithmica*, Volume 4, Issue 1, 1989
- Churchill R.R & A.V. Lowe, *The Law of the sea* [2nd edition], Manchester University Press, London, 1988
- Cohen, L., Manion, L. & Morrison, K. *Research Methods in Education* (6th ed.). London: Routledge, 2007
- Colin Gray, *Modern Strategy*, Εκδόσεις Oxford University Press, 1999
- Cronbach, L. & Meehl, P., *Construct validity in psychological tests*. Psychological Bulletin 52, 1955
- Darren L. Logan, "*Thoughts on Iraqi Kurdistan: Present Realities, Future Hope*". *Iran & the Caucasus*, Brill, 2009
- Demir Enes, *Misak-i Milli: Yeni Belgeler Isiginda Vazgeçilmeyen Topraklar*, Post Yayınevi, 2017
- Denzin, N. K. & Lincoln, Y. S., *Handbook of qualitative research* (2η έκδ.). Thousand Oaks, Ca: Sage, 2000
- Green, P. J. & Sibson R., *Computing Dirichlet tessellations in the plane*, University of Bath, Bath, 1978
- Heinz A. Richter, *Concise History of Modern Cyprus*, Verlag Franz Philipp Rutzen, 2010
- Hatzivassiliou Evanthis, *The Cyprus Question and the Anglo'American Relationship, 1954-1958* in Richar J. Aldrich and Michael .Hopkins, *Intelligence, Defence and Diplomacy, British Policy in the Post-War World*, London and Portland, Frank Class, 1994
- Hazzi, O. & Maldaon, I. *A pilot study: vital Methodological issues. Verslas: Teorija ir praktika/business: Theory and Practice*, 16(1), 2015

- Horton G., *Αναφορικά με τη Τουρκία*, Αθήνα, Νέα Σύνορα, Εκδόσεις Λιβανή, Αθήνα, 1992
- Howard H.N, *The Partition of Turkey: A Diplomatic History, 1912-1923*, Oklahoma:Norman, 1936
- Hupchick Dennis P., *The Balkans from Constantinople to Communism*, Palgrave Macmillan, New York, 2002
- Klein Rolf, *Concrete and Abstract Voronoi Diagrams*, Springer, 1989
- Landau Jacob M., *Atatürk and the Modernization of Turkey*, Brill, 1984
- Lauziere Henri, *The making of Salafism, Islamic Reform in the twentieth century*, Columbia University Press, New York, 2016
- Lawrence Martin, *The treaties of Peace, 1919–1923*, Vol.II, I. Carnegie Endowment for International Peace, 1924
- Likert, R. , *A technique for measurement of attitudes*. Archives of Psychology, 1932
- Liewellyn-Smith Michael John, *Ionian Vision: Greece in Asia Minor, 1919-1922*, Sn Martin's Press, New York, 1973
- Luttwak Edward, *Strategy: The logic of War / Peace (Revised & Enlarged Edition)*, Εκδόσεις Harvard University Press, 2002
- Mango Andrew, *Atatürk, The biography of the founder of modern Turkey*, The end of Caliphate , John Murray, Great Britain, 2002
- Morgenthau J.HANS, *Politics among Nations*, The university of Chicago press, Chicago, 1958
- Nonnerman Gerd, *Analyzing Middle East foreign policies & the relationship with Europe*, Routledge, 2005
- Reynolds Philip Alan, *Introduction to International Relations*, Routledge, 3rd Edition, New York, 1994
- Riva, S., Gorini, A., Cutica, I., Mazzocco, K. & Pravettoni, G., *Translation, cross-cultural adaptation, and reliability, of the Italian version of the Passive Risk Taking (PRT) Scale*. Judgement and Decision Making 10(6), 2015
- Rustow A. Dankwart, *"Atatürk as an institution-builder"*, Kazancıgil & Özbudun, London, 1981

- Schem A. J., *The war in the East, An illustrated history of the conflict between Russia and Turkey with a review of the Eastern question*, Cincinnati, 1878.

Περιοδικά-Εργασίες-Άρθρα

- Γεωργής Γιώργος, «Η κατάληψη της Κύπρου από τους Βρετανούς», περιοδικό *Ιστορία Εικονογραφημένη*, τεύχος 496ο, Εκδοτικός Οργανισμός Πάπυρος
- Τσαρδανίδης, Χαράλαμπος, *Η Κυπριακή εξωτερική πολιτική: 1960-1974*, 2006, στο www.idec.gr/iier/new/cyprus%20foreign%20policy%20Tsardanidis.doc
- Λαζαρίδης & Γουργουλιάνης, *Παραβιάσεις κανόνων δεοντολογίας και ηθικής στις ιατρικές δημοσιεύσεις*, 10/12/1999
- Franz Aurenhammer, Rolf Klein, Der-Tsai Lee, *Voronoi Diagrams and Delaunay Triangulations*, World Scientific, 2013
- *The computer journal*, Volume 21, Issue 2, May, 1978
- Mark, J. J. *The Battle of Kadesh & the First Peace Treaty*. Ancient History Encyclopedia, 2012, January 18.
- Wolf-Gazo Ernes, *John Dewey in Turkey: An Educational Mission*, 1996
- Tyldesley, J.A., *"Egypt's Golden Empire"*, London, 2001

Ιστότοποι

- ΥΠ.ΕΞ, Η Ελληνική Μειονότητα και τα Ιδρύματά της στην Κωνσταντινούπολη, την Ίμβρο και την Τένεδο, <https://www.mfa.gr/zitimata-ellinotourkikon-sheseon/eidikotera-keimena/elleniki-meionotita-kai-idrimata.html>, Πέμπτη, 14 Ιουνίου 2018
- Εθνικό Ίδρυμα Ερευνών και Μελετών, Ψηφιακό Αρχείο, <http://www.venizelosarchives.gr/index.asp>, τελευταία επίσκεψη στις 8/11/2018

Συμβάσεις-Συνθήκες-Νόμοι

- Σύμβαση Montego Bay (Άρθρα 55,56,76,121)
- Σύμβαση της Γενεύης, 1949 (Άρθρο 49)
- Σύμβαση των Πρισίων (1947)

- Σύμβαση του Σικάγου (Άρθρα 1 και 2)
- Σύμβαση του Μοντρέ
- Σύμβαση της Λωζάννης
- Νομοθετικό Διάταγμα ΥΠ' ΑΡΙΘ. 238/ΦΕΚ 'Α/25 Αύγουστος 1923, Πρωτόκολλο XV
- ΔΙΑΥΕ, ΦΕΚ. 93/4/1922, αρ. 1805/4143
- ΓΕΣ/ΔΙΣ, Φ.327/Η/4
- ΦΕΚ 19, τ.Α' από 20.1.1833.
- Π.Δ 6-18/09-1931 - ΦΕΚ Α'325/ 6-18/09/1931
- Ν 2007/11.3.1930 και 25.96/3.12.1934
- Α.Ν 230/1936 – ΦΕΚ Α-450/13-10-1936
- Ν.2321/1995, ΦΕΚ(Α 136)
- Ν. 2472/1997
- Ν. 2819/2000
- Ν. 2915/2000
- Ν. 3235/2004
- Ν. 3471 /2006
- Ν. 28(Ι)/2011

Εξωτερικές πηγές

- M.C 66/1, Rules of Integration, Interception and Engagment for Air Defence Forces of Allied Command Europe in Peacetime, Classification "NATO SECRET" , Military Committee

